

Iets over moderne vizierinrichtingen voor veld- en vestinggeschut,

DOOR

C. J. M. COLLETTE,

Kapitein der Artillerie.

(Vervolg van blad. 144.)

Men zal ontwaard hebben, dat, bij het in de voorgaande aflevering beschreven vuur, met de gewijzigde gegevens telkens twee schoten werden gedaan en dat opzethoogte en zijdelingsche correctie nimmer gelijktijdig werden veranderd.

Al de hierbedoelde correctiën werden aangebracht op het commando van den leider van het vuur.

De uitkomst overtrof alle verwachtingen. Op de schijven telde men 1100 treffers, terwijl de drie HA. terrein, die onder vuur waren genomen, met kogels en scherven letterlijk overhageld waren, zooals men in den vette kleigrond gemakkelijk kon zien.

Ziedaar de uitwerking van één snelvuurveldkanon uit onze dagen, voorzien van moderne vizierinrichting en richtmechanismen.

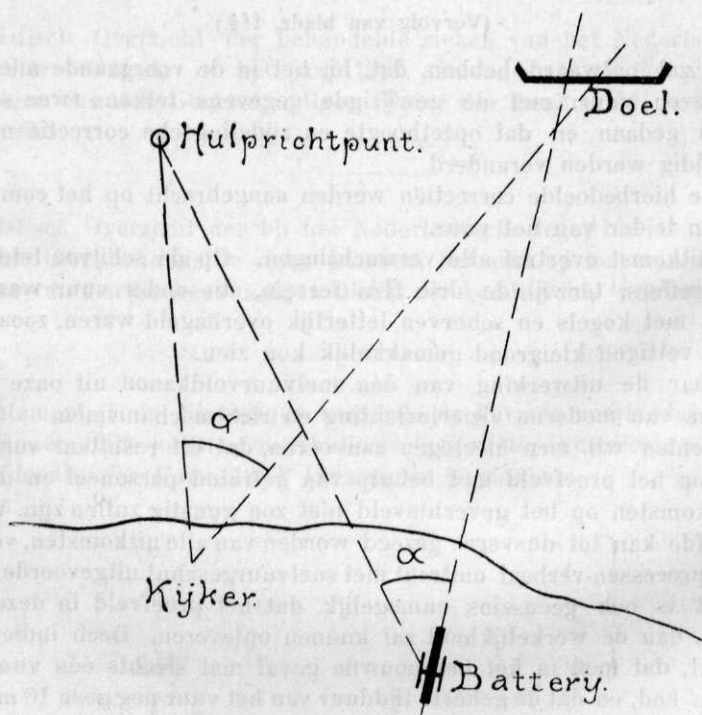
Misschien wil men hiertegen aanvoeren, dat dit resultaat verkregen werd op het proefveld met behulp van getraind personeel en dat dus de uitkomsten op het gevechtveld niet zoo gunstig zullen zijn. Welnu, dit zelfde kan tot dusverre gezegd worden van alle uitkomsten, vermeld in de processen-verbaal omtrent met snelvuurgeschut uitgevoerde vuren, en het is ook geenszins onmogelijk, dat het proefveld in deze meer belooft, dan de werkelijkheid zal kunnen opleveren. Doch indien men bedenkt, dat men in het beschouwde geval met slechts één vuurmond te doen had, en dat de geheele tijdduur van het vuur nog geen 10 minuten bedroeg, dan kan toch bezwaarlijk worden tegengesproken, dat ook minder medewerkende omstandigheden niet hadden kunnen beletten het beoogde doel te bereiken. Het aantal treffers toch, was belangrijk grooter dan noodig zou zijn om het doel buiten gevecht te stellen of tot teruggaan te dwingen, terwijl alleen bij uitzondering slechts één veldkanon zal optreden.

Onmiddellijk stemmen wij toe, dat het naar den eisch bedienen van een snelvuurkanon eene groote geoefendheid van het personeel vordert. Dit zal men ook ten onzent wel ondervinden en wij, voor ons, zijn er van overtuigd, dat de vestingartillerie, meer in het bijzonder, in dit opzicht op hare zoogenaamde „viermaanders” niet zal kunnen rekenen.

Ten slotte maken wij de gevolgtrekking, dat het besproken vuur

niet zoodanig tot zijn recht had kunnen komen, zonder de onafhankelijke richtlijn en zonder eene zoo handige vizierinrichting. Het zou ons dan ook niet verwonderen, wanneer in de naaste toekomst de onafhankelijke richtlijn nadrukkelijk geëischt werd, ofschoon het niet zoo gemakkelijk zal zijn deze op elk affuistelsel toe te passen. Terloops zij aangeteekend, dat de firma SCHNEIDER & CIE. de onafhankelijke richtlijn aanwendt bij al hare affuistsoorten, dus zoowel bij die voor veld-, als bij die voor vestinggeschut, bij die voor lange kanonnen, als bij die voor korte kanonnen, of houwitseren en mortieren.

Thans rest ons nog een oogenblik stil te staan bij het gebruik van de onderwerpelijke vizierinrichting voor het indirecte vuur.

Het gebruik van een hulprichtpunt kan noodig zijn, indien men mag verwachten, dat het doel, waarop aanvankelijk direct gericht kan worden, later onzichtbaar wordt, of ook, indien al dadelijk indirecte richting moet worden toegepast.

In het eerste geval wordt op een zoo groot mogelijken afstand voor- of achterwaarts van het stuk, doch volgens Fransche opvatting nimmer beneden de 200 M., een hulprichtpunt gekozen, de goniometer georiënteerd in de richting van dat punt en vervolgens nauwkeurig daarop gericht. Voorts wordt het niveau geplaatst in een verticaal vlak, evenwijdig aan dat door de zielas, en de luchtbel tot inspelen gebracht. Correctiën in zijdelingsche en hoogterichting kunnen nu voortaan als

bij de directe richting plaats hebben, terwijl de richter weder zorgt, dat de luchtbel blijft inspelen, alleen met behulp van het stelrad voor de hoogterichting.

In het tweede geval, waarbij dus het doel onzichtbaar is, wordt eerst, evenals hierboven is aangegeven, een hulprichtpunt gekozen, doch dan de goniometer geregeld met behulp van een batterijkijker, opgesteld in de nabijheid van de batterij, ter plaatse waar zoowel het doel, als het hulprichtpunt gezien kunnen worden. Bedoelde kijker is voorzien van graadverdeelingen, overeenkomende met die van den goniometer. De batterijcommandant meet nu den hoek, gemaakt door de richtingen kijker-doel en kijker-hulprichtpunt en geeft dien hoek op aan de richters, die hem op hun goniometer overbrengen, al dan niet gewijzigd voor de derivatie en den wind.

In den vervolge wordt nu op het hulprichtpunt gericht, wat betreft de zijdelingsche richting, en voorts weder zorg gedragen, dat de luchtbel van het niveau, geplaatst in een verticaal vlak evenwijdig aan dat door de zielas, blijft inspelen. Eventueel wordt het niveau gesteld voor den terreinhoek ten opzichte van het doel.

Uit den aard der zaak is niet voor elk stuk der batterij de hoek tusschen de lijnen stuk-doel en stuk-hulprichtpunt gelijk aan den hoek, gemeten met den kijker, doch de dientengevolge gemaakte fout is slechts betrekkelijk gering. Die fout voegt zich bij de verschillende fouten, die men onvermijdelijk maakt bij het vaststellen van de elementen van het eerste schot, en wordt eenvoudig met deze laatste gecorrigeerd, zonder dat hierdoor de regeling van het vuur eenige vertraging ondervindt.

De vraag rijst, of men ten onzent bij de vestingartillerie niet wat al te angstvallig is met de regeling van dat eerste schot, waardoor het openen van het vuur onnoodig vertraagd wordt, terwijl het toch, eenmaal de schietopdracht gegeven zijnde, van zooveel belang is, het vuur zoo spoedig mogelijk te openen. Vooral wanneer men niet over snelvuur-vestinggeschut kan beschikken, zal het zaak zijn alles achterwege te laten, wat tot eene, niet voldoende te motiveeren, vertraging kan leiden, in het bijzonder, wanneer het geldt het eerste schot. Men ga maar eens na, hoeveel tijd er toch al verloopt tusschen het oogenblik, waarop betrouwbare berichten van peilposten omtrent de ligging van eenig doel den groepscommandant bereikt hebben, en dat, waarop het telefonische vuurbevel, om nog niet te spreken van de schriftelijke schietopdracht, bij den afdeulingscommandant is aangekomen, waarna dan nog de overbrenging naar de betrokken batterij moet plaats hebben. Strooit men, dan zijn toch zeker angstvallige regelingen niet te verdedigen, strooit men niet, dan geeft het eerste schot al dadelijk de correctiën aan voor het tweede, terwijl het hoegenaamd geen invloed uitoefent op de snelheid van het vuur, of die correctiën iets kleiner of grooter zijn.

Ten slotte zij nog aangestipt, dat men, indien het hulprichtpunt zich niet op de zelfde hoogte bevindt als de stukken, hieraan kan te gemoet

komen door den collimateur ietwat te verstellen op de wijze, zooals hiervoren bij de beschrijving van het onderwerpelijke richtmechanisme reeds werd aangegeven.

Bij de in den laatsten tijd door de firma SCHNEIDER & CIE. gevolgde constructie zijn aan de, hiervoren beschreven, vizierinrichting nog eenige verbeteringen van beteekenis aangebracht, die in hoofdzaak op het volgende neerkomen:

1°. Het niveau voor de terreinhoeken is gescheiden van den goniometer, die nu alleen de organen en verdeelingen bevat, noodig voor de zijdelingsche richting.

Zoodoende is de goniometer lichter en eenvoudiger geworden en daardoor ook minder gevoelig voor schokken. Bedoeld niveau is lager geplaatst, waardoor het zich niet meer „vóór” maar „onder” de oogen van den richter bevindt, die nu gemakkelijker de hoogterichting kan geven.

2°. Het geven van de zijdelingsche richting met behulp van de goniometer-verdeeling en van den betreffenden knop, ieder afzonderlijk, is vervangen door eene enkele verrichting, waardoor de behandeling vereenvoudigd is en de kansen om fouten te maken niet onbelangrijk zijn verminderd.

Men heeft dit doel bereikt door gebruik te maken van eene soort krukje, voorzien van eene gemakkelijk afleesbare verdeeling.

3°. De monteering van den goniometer in zijn draagstuk heeft mede eenige wijziging ondergaan, waardoor de toestel gemakkelijk en juist geregeld kan worden en gedurende het gebruik die regeling behoudt.

4°. De optische onderdeelen hebben een grooter weerstandsvermogen verkregen tegen schokken, terwijl zij gelijktijdig nog beter beschermd zijn tegen vocht en stof.

Ten gevolge van een en ander zijn gewicht en volume van de onderwerpelijke vizierinrichting vrij belangrijk verminderd.

Overigens zal men uit het voorafgaande ontwaard hebben, dat de constructiebeginselen, waarop de oorspronkelijke inrichting berustte, in geen deele zijn losgelaten. De verbeterde inrichting schijnt bij de laatste proefnemingen, met name in Portugal en Bulgarije — waar het SCHNEIDER-CANET geschut den eerepalm heeft behaald —, zeer goed te hebben voldaan en volkomen geschikt te zijn bevonden voor oorlogsgebruik.

Ten slotte kunnen wij het gerucht tegenspreken, dat de Fransche veldartillerie haar „collimateur” door eene andere vizierinrichting zou willen vervangen.

Het zelfde doel, dat men met de Fransche vizierinrichting beoogt, heeft men ook trachten te bereiken met zoogenaamde kijkeropzetten, waarbij de bekende gebogen opzetstang behouden is en het bovenstuk overeenkomstig den Franschen goniometer is ingericht, doch waarbij het optisch vizierinstrument door een kijker met kruisdraden vervangen

is. Sommigen geven aan den kijker de voorkeur boven den collimateur, omdat met eerstgenoemde het doel duidelijker gezien kan worden. Hiertegenover staat echter de grootere gevoeligheid van den kijker, waardoor gebreken spoediger kunnen voorkomen, ofschoon het geschut met vuurmondterugloop hevige schokken uitsluit en dus een behoorlijke stand van de optische as vrijwel gewaarborgd is. Het zal vermoedelijk wel zoo gelegen zijn, dat het eene stelsel zal voldoen en het andere niet, zoodat het empirische onderzoek omtrent de beste constructiën de beslissing zal moeten brengen.

Er zijn echter omstandigheden, waaronder men de voorkeur zal geven aan het gewone vizier met de gebruikelijke korrel boven elke optische inrichting, welke ook; o.a. indien bij vochtige atmosfeer de lenzen of glazen beslaan. Ook zal somtijds het beperkte gezichtsveld van den kijker aan eene nauwkeurige richting hinderlijk zijn.

Het verdient daarom ernstig aanbeveling naast het optische instrument vizier en korrel te behouden en alsdan zoodanige constructiën te treffen, dat gemakkelijk en op elk gewild oogenblik van de eene richtwijze tot de andere kan worden overgegaan. Het zal dan ook mogelijk wezen, zich met behulp van het optisch gedeelte der vizierinrichting nauwkeurig op het doel te oriënteren om vervolgens, wanneer de omstandigheden daartoe leiden, de richting te voltooien met vizier en korrel.

Maar ook met betrekking tot de indirecte richting leveren de beschouwde optische vizierinrichtingen bezwaren op. Waat al is het mogelijk het eigenlijke vizierinstrument om een hoek van 360° te draaien, ten einde elk punt in den omtrek tot hulprichtpunt te kunnen kiezen, in werkelijkheid wordt die beweging niet onbelangrijk beperkt, en wel, door de aanwezigheid aan de eene zijde van den vuurmond, aan de andere zijde van het affuitrad. Zitplaatsen op de as der veldaffuit vormen eveneens eene belemmering, terwijl schilden het achterwaartsch richten schier onmogelijk maken. Voorts moet de richter zich verplaatsen, zoodra het instrument van uit zijn normalen stand, d.i. evenwijdig aan de zielas, om een eenigszins belangrijken hoek moet gedraaid worden. Hiermede is niet alleen tijdverlies gemoeid, maar ook kan de richter nu niet meer persoonlijk het richtmechanisme besturen en moet hij bij aanwezigheid van schilden bovendien zijne dekking prijs geven. Onnoodig te zeggen, dat, indien een hulprichter in dienst moet worden gesteld, het richten niet weinig vertraagd wordt.

Uit een en ander blijkt, dat om het geschut van heden en van de naaste toekomst, d.w.z. het geschut met vuurmondterugloop, tot zijn recht te doen komen, aan de daarbij te gebruiken vizierinrichting de volgende eisch gesteld moet worden:

„de richtkijker moet toelaten te richten op willekeurige punten in den omtrek, zonder dat de richter zijn gewone plaats bij het stuk behoeft te verlaten”.

Deze eisch heeft ook de „Optische Anstalt C. P. GOERTZ, Aktienge-

sellschaft, Berlin-Friedenau" aanvaard, terwijl men aldaar van meening is, dat de gezochte oplossing gevonden is in eene oordeelkundige toepassing van een zoogenaamden „panorama-kijker”.

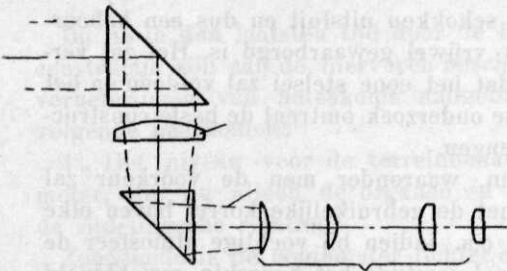

Fig. 2.

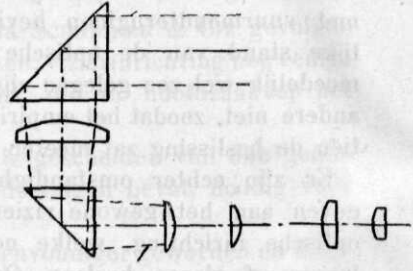

Fig. 3.

Omtrent GOERTZ' vizierinrichting ontleenen wij het volgende aan de ons verstrekte gegevens.

De naam „panorama-kijker" heeft men aldus gekozen, omdat deze kijker de, rondom den waarnemer gelegen, punten binnen diens gezichtsveld brengt, zonder dat hij zijn standpunt behoeft te verlaten of van houding moet veranderen.

Het practisch gebruik vordert, dat de waarnemer het terrein zóó ziet, als het zich aan het ongewapende oog voordoet. Dit kan men niet bereiken met een gewonen aardkijker of met een astronomischen kijker, waarbij vóór het objectief een om zijn verticale as draaibaar reflexieprisma is aangebracht (figⁿ. 2 en 3), want dan zou bij eene wenteling van dit prisma om een zekeren hoek, het beeld om een even grooten hoek draaien. Hetgeen bijv. in fig. 2 boven is, zou na eene wenteling van bedoeld prisma om 180° , blijkens fig. 3, onder komen, zoodat m.a.w. ook het beeld 180° gedraaid zou zijn.

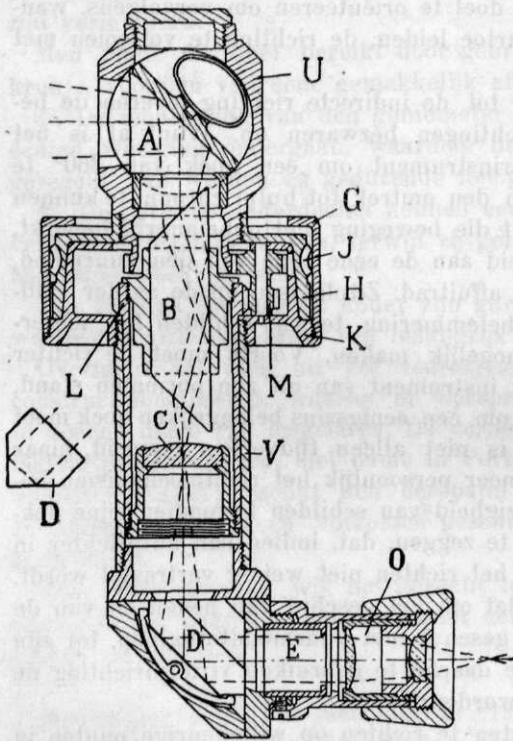

Fig. 4.

Men heeft daarom zijn toevlucht moeten nemen tot eene bijzondere prismacombinatie, waarbij ook eenvoudige astronomische oculairen of loepen de lange, onhandige terrestrische oculairen vervangen.

Figuur 4 geeft een denkbeeld van de inrichting van GOERZ' panorama-kijker, die als vizierinrichting voor geschut het best heeft voldaan. De optische elementen van deze inrichting zijn: het totaal reflecteerende prisma *A*; het prisma *B*, dat het beeld opricht; het objectief *C*; het dakvormig prisma *D*; het astronomische oculair *O*.

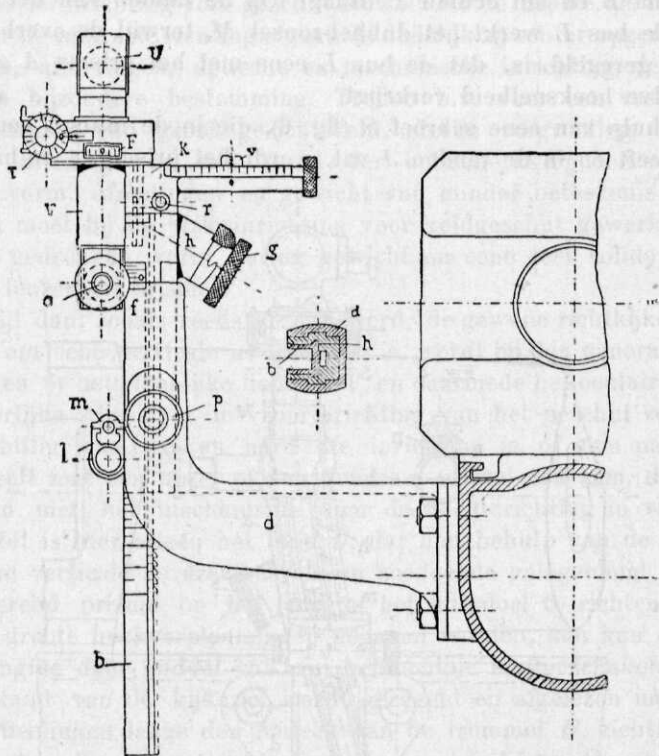

Fig. 5.

De, van het object op het prisma *A* vallende, stralen worden naar het prisma *B* gezonden, dat in ééne richting het beeld opricht. Vervolgens gaan de stralen door het objectief *C* om in het prisma *D* eene zijdelingsche verplaatsing te ondergaan, zooals uit de kleine figuur blijkt. Zoodoende, ontstaat een beeld van het object ter hoogte van het oculairblind en wel in een stand, overeenkomstig de werkelijkheid, terwijl dit beeld door het astronomische oculair vergroot gezien wordt.

Het prisma *B* heeft eene vierkante doorsnede en bezit voorts de eigenaardigheid, dat wanneer het eene wenteling van 180° om zijn lengteas volbrengt, het beeld om een hoek van 360° gedraaid wordt. Het beeld beweegt zich dus met eene hoeksnelheid, die tweemaal zoo groot is, als die van het prisma, zoodat het prisma *B* slechts met de halve hoeksnelheid het prisma *A* behoeft te volgen om een beeld te verkrijgen, overeenkomstig de werkelijkheid.

Tot dit doel is het prisma *A* in een huis *U* bevestigd, dat langs

den onderrand tanden draagt en voorts vast verbonden is met de mede van tanden *J* voorziene trommel *H*. Deze trommel kan draaien om de doos *K*, die aan de binnenzijde op de huls *V* en aan de buitenzijde op de muts *G* geschroefd is. In de huls *V* is draaibaar opgenomen de bus *L*, die aan haar boven einde mede van tanden voorzien is, voorts het prisma *B* en het oculair *C* draagt. Op de tanden van het huis *U* en van de bus *L* werkt het dubbel-ronsel *M*, terwijl de overbrenging zoodanig geregeld is, dat de bus *L* eene met het prisma *A* gelijkgerichte halve hoeksnelheid verkrijgt.

Met behulp van eene schroef *S* (fig. 6), die in de muts *G* eene vaste ligging heeft en in de tanden *J* vat, wordt het prisma *A* en hiermede

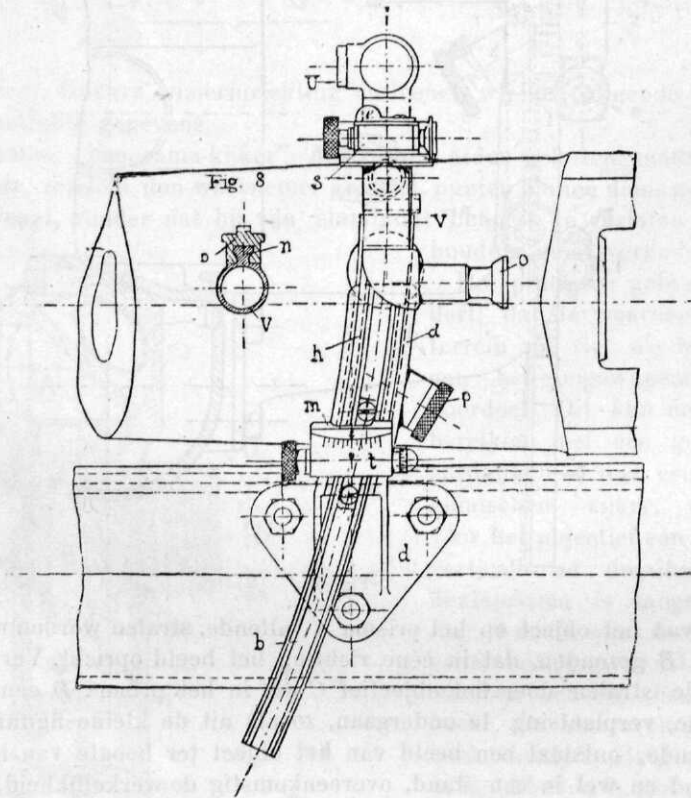

Fig. 6.

het prisma *B* rondgedraaid, waardoor dan blijkbaar het karakteristieke panoramabeeld in het gezichtsveld van den waarnemer verschijnt.

De vorenbedoelde eigenschap van den panorama-kijker maakt het mogelijk, de gebruikelijke kijkers geheel ter zijde te stellen.

Als waarnemingskijker, gebruikt in observatieposten, b.v. gepantserde standen, stelt de onveranderlijke opstelling van den waarnemer in staat aan dien post de kleinst mogelijke afmetingen te geven en daardoor de kans, van door 's vijands vuur vernield te worden, belangrijk te ver-

minderen. Die geringe afmetingen geven ten anderen gelegenheid tot het inrichten van een grooter aantal dergelijke posten, dan anders mogelijk zou zijn, terwijl deze voorts beter gedekt opgesteld en dus moeilijker door de tegenpartij gevonden kunnen worden.

In het volgende zullen wij nader aantoonen, hoezeer zich de panorama-kijker als vizierinrichting voor geschut zoowel voor de directe, als hoofdzakelijk voor de indirecte richting eigent. Al dadelijk zij echter opgemerkt, dat de vorm, afmetingen, optische en mechanische inrichting zich richten naar de bijzondere bestemming. Treden b.v. voor een vasten waarnemingsstand een groot gezichtsveld, sterke vergrooting en nauwkeurige aflezing van den stand der optische as op den voorgrond, terwijl vorm, afmetingen en gewicht van minder beteekenis zijn, omgekeerd moet bij de vizierinrichting voor veldgeschut gewerkt worden op een gedrongen vorm, gering gewicht en eene zeer solide inzetting van de lenzen en prisma's.

Terwijl dan, zooals reeds gezegd werd, de gewone richtkijker, als geheel, om eene verticale as draaibaar is, wordt bij den panorama-kijker (figⁿ. 5 en 6) het eigenlijke lichaam *V*, en daarmede het oculair *O*, op onveranderlijke wijze met de vizierinrichting van het geschut verbonden, onverschillig van welken aard die inrichting is, of men namelijk te doen heeft met een opzet of een quadrant of wel een arm, die met de wieg en met het mechanisme voor de hoogterichting in verbinding staat. Het is hier alleen het huis *U*, dat met behulp van de schroef *S* om zijne verticale as draaibaar is en zodoende gelegenheid geeft het reflecteerend prisma op het doel of het hulpdoel te richten. Moeten hiertoe groote hoekverplaatsingen gegeven worden, dan kan de ronseloverbrenging door middel van een hefboompje *e* uitgeschakeld worden.

De stand van de kijkeras wordt geregeld en afgelezen met behulp van verdeelingen langs den omtrek van de trommel *H*, zichtbaar door een venster *F*, en van verdeelingen, aangebracht op den rand *T* aan het ronselwerk. Eerstgenoemde verdeelingen zijn, ten getale van 64, over den geheelen omtrek van de trommel aangegeven, laatstbedoelde, ten getale van 100, langs den rand van vermelden knop. Eéne volledige omwenteling van dien knop en dus ook van het ronselwerk komt overeen met één interval van de trommelverdeeling, zoodat eene verdeeling van meergenoemden knop gelijkwaardig is met $\frac{1}{6400}$

van den geheelen trommelomtrek of rond $\frac{1}{1000}$ van den straal dier trommel. Voorts geeft het nulpunt van de trommelverdeeling den stand van de optische as van den kijker aan, wanneer deze evenwijdig is met de zielas. Uit het voorgaande zal zijn gebleken, dat het stellen van den kijker voor de zijdelingsche richting, en het aanbrengen van correctiën hierin met behulp van de schroef *S*, geschiedt op geheel overeenkomstige wijze, als de behandeling van het richtblokje bij den gewonen opzet.

Voorts is de verticale afstand tusschen het oculair *O* en de opening vóór het prisma *A* zoodanig berekend, dat het nog mogelijk is over het hoofd van den richter heen te richten.

In de figuren 5 tot en met 10 zijn combinatiën aangegeven van den panorama-kijker met opzetten, zooals aan de nieuwere vuurmonden van KRUPP en van de Rheinische Metallwaaren-und-Maschinenfabrik voorkomen.

Bij de toepassing van den panorama-kijker voor veldgeschut komt in de eerste plaats de combinatie met den opzet ter sprake, d. w. z.

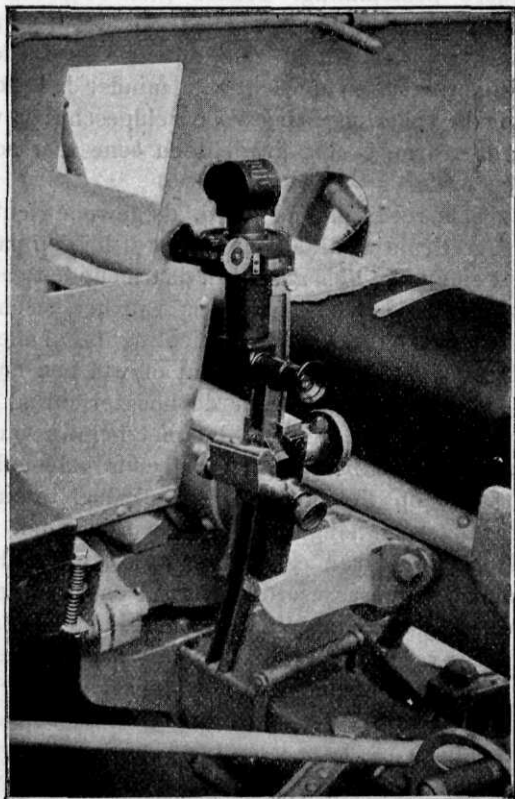

Fig. 7.

met den libelopzet, voorzien van eene gebogen stang. Hierbij moet dan de libel zijwaarts van de stang aangebracht of daarin verschuifbaar zijn, daar het bovendee van den opzet voor de bevestiging van den kijker in beslag wordt genomen.

Gaan wij thans enkele bijzonderheden na van de evengenoemde figuren.

In de figuren 5 en 6 is de opzet op de gewone wijze voorzien van een, met een schroef zonder eind, verplaatsbaar richtblokje, dat echter aan de binnenzijde van de stang is aangebracht. Aan de buitenzijde is de stang voorzien van eene gleuf, waarin eene zwaluwstaartvormige richel van het huis van den kijker kan geschoven worden. Een veerende

grendel houdt deze richel vast; een druk op den grendelknop geeft gelegenheid den kijker uit te nemen.

In de figuren 7 en 8 is de kijker in plaats van den gewonen opzetkop op de stang bevestigd. Deze bevestiging geschiedt voorts, als voren is aangegeven, zoodat desverkiezende de kijker door bedoelden opzetkop kan vervangen worden.

Laten dus de beide besproken combinatiën naast het gebruik van den kijker ook het gebruik van opzet en korrel toe, dit is niet het

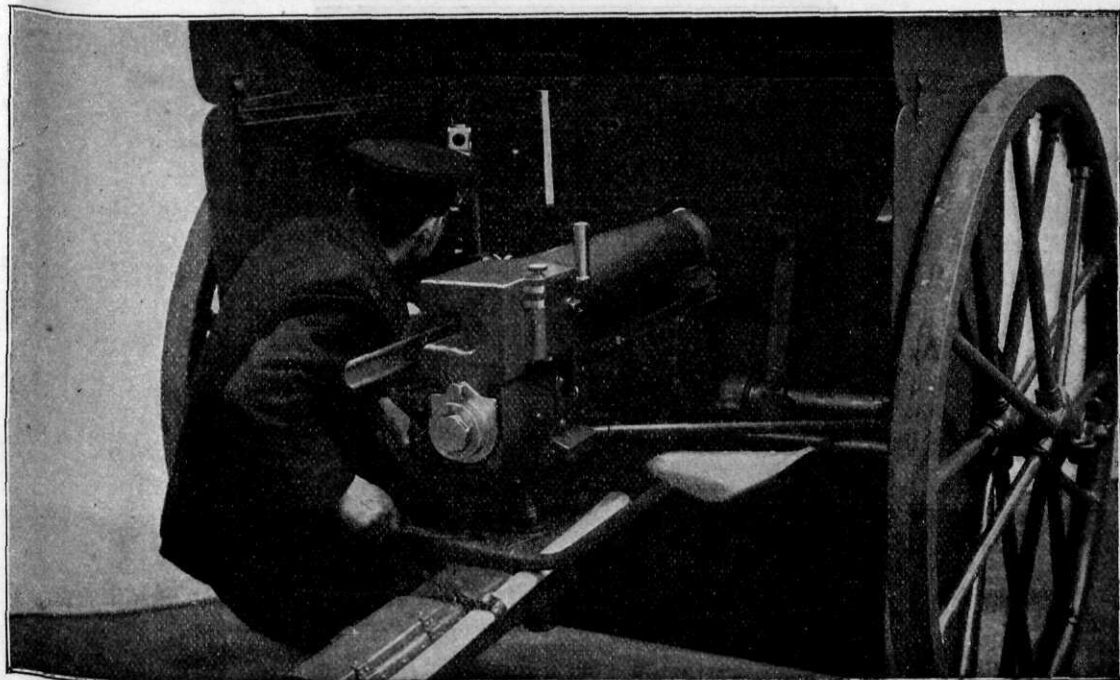

Fig. 8.

geval bij de in de figuren 9 en 10 voorgestelde inrichting, waarbij de kijker vast met den opzet verbonden en de vizierkorrel vervallen is. Deze constructie heeft het voordeel, dat de richtas hoog kan komen te liggen, zoodat bij neergeslagen bovenschild het terrein over den geheelen omtrek goed kan worden overzien. De opzetstang is hier in een afzonderlijken koker gestoken, die scharnierend bevestigd is aan den, vast met de wieg verbonden, opzetarm, waardoor het mogelijk is de eventueele fout van een scheeven stand der raden uit te schakelen.

De gang van zaken bij het richten is nu de volgende :

Bij de „directe” richting wordt eerst de opzet voor den gegeven afstand gesteld, vervolgens de zijdelingsche correctie aangebracht met behulp van de schroef *S*, indien althans niet voor de derivatie gecorrigeerd wordt door een scheeven stand van den opzet. Daarna wordt

het snijpunt der kruisdraden van den kijker en daarmede de vuurmond door middel van de mechanismen voor de zijdelingsche en voor de hoogte-richting op het doel gebracht. De gewone vizierinrichtingen, opzet en korrel, kunnen hierbij aanvankelijk goede diensten bewijzen tot het „ongeveer” geven van de gewenschte richting. Verder worden correctiën in de hoogte medegedeeld met den opzet en correctiën in de breedte met de schroef *S*.

Zooals reeds werd aangeteekend, vervangt de panorama-kijker het

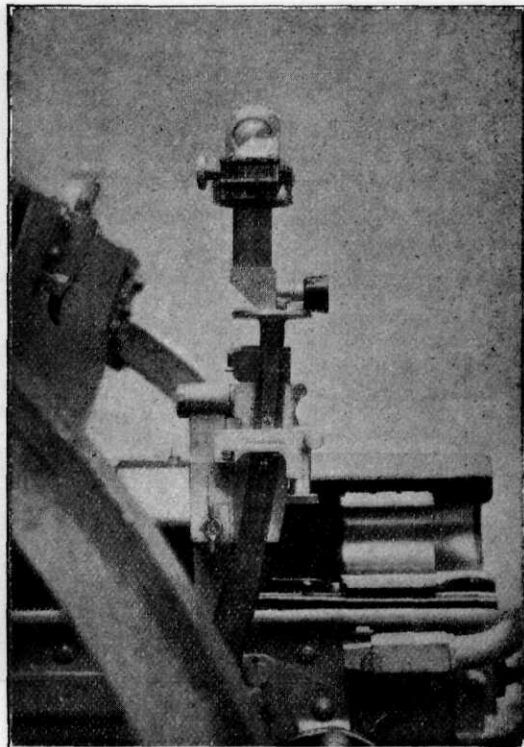

Fig. 9.

richtvlak. De vizierlijn in den kijker wordt door draaiing van het prisma *A* ten opzichte van de zielas in de verlangde richting gebracht, voorts wordt tot het geven van de zijdelingsche richting op het aangenomen hulprichtpunt op geheel de zelfde wijze gehandeld, als bij de directe richting. Zoo is dan de richter, voorgesteld in figuur 8, bezig het van schilden voorziene veldkanon te richten op een rechts achterwaarts gelegen hulprichtpunt; hij bedient daarbij de stelraden der richtmechanismen van af zijne zitplaats, als gold het eene directe richting, terwijl in dit geval de elevatie gegeven wordt door middel van de libel.

Bij het krombaan-, positie- en belegeringsgeschut is indirect richten regel en zal men daartoe vaak van een achterwaarts gelegen hulp-

richtpunt moeten gebruik maken, want stelt men deze geschutsoorten bij voorkeur zoo goed mogelijk gedekt op tegenover het vijandelijk oog, dan zal men omgekeerd van af de geschutopstelling het doel niet kunnen zien. Onder dergelijke omstandigheden vooral kan de panoramakijker goede diensten bewijzen.

Waar de vizierinrichtingen van de bedoelde geschutsoorten, vooral van de nieuwste typen met vuurmondterugloop, belangrijk verschillen

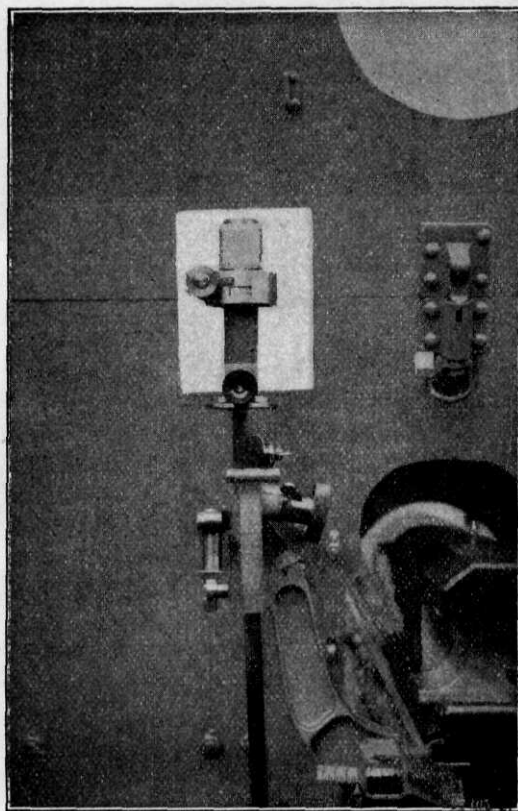

Fig. 10.

van die bij het veldgeschut, zal ook in het algemeen de panoramakijker niet op de zelfde wijze kunnen worden aangebracht. In figuur 11 is eene constructie voorgesteld, waarbij de kijker in verbinding is met een vizierquadrant, zooals tegenwoordig vrij algemeen bij krombaan- en positiegeschut in gebruik is. Bedoeld quadrant is draaibaar bevestigd op een verlengstuk van den linkertap der wieg of van den wiegdrager. Bij dit stelsel is weder de richting over de korrel behouden en daartoe het bovendeel van den graadboog ingericht als een gewone opzetkop; wenscht men van den kijker gebruik te maken, dan wordt deze aan

de buitenzijde van dien kop met behulp van een veerenden grendel in eene zwaluwstaartvormige gleuf vastgezet. Het quadrant kan onafhankelijk van de oogenblikkelijke elevatie van den vuurmond om vorenbedoelden tap gedraaid en daarmede de richtlijn op het doel gebracht worden. Hiertoe is het quadrant vast verbonden met een drijfwerk, dat in een getand segment grijpt, vastgeschroefd aan de affuit.

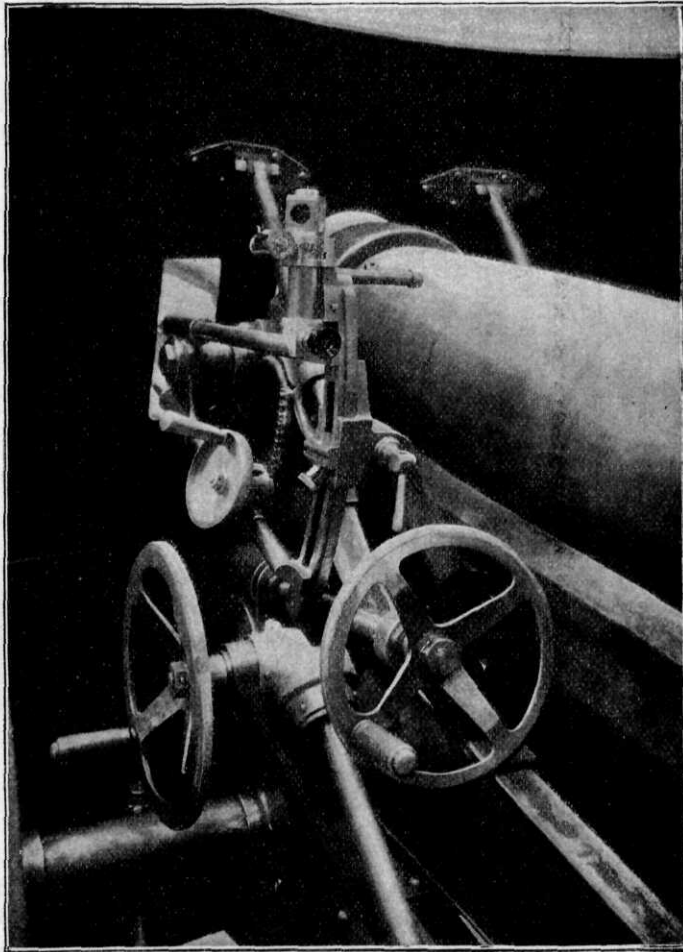

Fig. 11.

Is aldus de graadboog om een bedrag gelijk aan den terreinhoek gedraaid, dan kan aan den vuurmond de behoorlijke elevatie gegeven worden met het daartoe dienende stelrad. Een wijzer, die zich met den vuurmond of de wieg beweegt, stelt in staat langs den graadboog af te lezen. Is het doel niet zichtbaar, dan wordt de terreinhoek gegeven met behulp van den, in den graadboog verschuifbaren, libel en vervolgens de luchtbel tot

inspelen gebracht, door het geheele vizierkwadrant te draaien; zoodoende is blijkbaar de terreinhoek geëlimineerd.

Het directe richten geschiedt over vizier en korrel of met den kijker, het indirecte richten steeds met den kijker, waartoe de richter zijne plaats op de trede inneemt, kunnende hij aldus door middel van de, onder zijn bereik geplaatste, stelraden gemakkelijk en snel de richting volbrengen.

Met betrekking tot de keuze van een hulprichtpunt voor het schieten bij dag valt niets bijzonders op te merken. Moet bij nacht gevraagd worden, na inschieten over dag, dan wordt achter elk stuk of achter de geheele batterij eene richtschijf opgesteld, waarop alle kijkers gericht worden. De kijkerstanden worden aangeteekend, vervolgens voor den nacht de schijf vervangen door een licht en de kijker met verlichte kruisdraden hierop gericht.

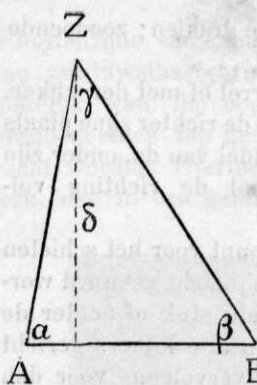
Zoo blijven dus bij gebruik van den panorama-kijker de verrichtingen voor het richten over dag of bij nacht, direct of indirect, de zelfde, en wel, onafhankelijk van allerlei, zoo in hooge mate omslachtige hulpmiddelen, die veelal de aanwezigheid vereischen van eene bedding met richtschalen. Het nieuwste positiegeschut kan trouwens de bedding missen — gelukkig, zoodat vooral hiervoor de panorama-kijker eene bijzondere beteekenis verkrijgt.

Ten slotte zij nog eene enkele opmerking gemaakt betreffende het gebruik van den panorama-kijker als batterijkijker.

Het zal er bij den toekomstigen oorlog vooral op aan komen, zoo spoedig doenlijk het vuur te openen en dus zoo snel mogelijk de richte-elementen te kennen. Voor het directe richten heeft dit geen bezwaar, doch voor het indirecte richten moet men behalve den afstand nog kennen den terreinhoek en den hoek, dien de vizierlijn met de zielas moet maken, want dit is de hoek, om welchen het prisma A van den kijker gedraaid moet worden, opdat bij het richten op het hulprichtpunt de vuurmond in de schootsrichting kome te staan.

Hoewel de juiste elevatie eerst door het inschieten bekend kan worden, verdient het toch, ter bespoediging van het inschieten, aanbeveling den afstand zoo nauwkeurig mogelijk te bepalen. De panorama-kijker is hiertoe een geschikt hulpmiddel; de te volgen meetmethode is overigens niet nieuw.

Ligt het doel vóór de batterij en is het van hieruit te zien, dan worden b.v. de beide vleugelstukken A en B op zeker punt Z van het doel gericht, en wel met het reflecteerend prisma in den nulstand. Vervolgens worden de beide panorama-kijkers op elkander gericht, waardoor dus de hoeken aan de basis AB — α en β — bekend zijn, namelijk uitgedrukt in ‰. Daar blijkens de gegeven beschrijving het getal 3200 overeenkomt met 180° , is dus ook de tophoek γ van den beschouwdenden driehoek ABZ in ‰ gevonden, zijnde deze 3200 verminderd met de som der hoeken α en β .

Nu is verder:

$$AB : \delta = \gamma : 1000$$

$$\text{of } \delta = \frac{AB \times 1000}{\gamma}$$

de gezochte afstand in M. Men verkrijgt dus den schootsafstand in KM. door den afstand van de beide beschouwde vuurmonden te deelen door de waarde γ .

Is het doel niet zichtbaar van uit de batterij, dan worden twee op drievoeten geplaatste kijkers buiten de batterij gebruikt en overigens gehandeld als voren.

Indien slechts één kijker beschikbaar is, wordt hiermede in den nulstand op het doel gericht, het reflecteerende prisma 90° (1600‰) omgedraaid en in de richting van de vizierlijn op een bepaalden afstand van het opstellingspunt *A* een richtbaken *B* geplaatst. Vervolgens wordt in *A* een richtbaken, in *B* de kijker opgesteld en hoek β gemeten, waardoor hoek γ als $1600 - \beta$ bekend is en de gezochte afstand dus weder, als boven, berekend kan worden.

Ter bepaling van de zijdelingsche richtelementen wordt op overeenkomstige wijze te werk gegaan.

Hoe onder nog andere omstandigheden, als de hier veronderstelde, moet gehandeld worden, laat zich uit het medegedeelde gemakkelijk afleiden. Telkens wanneer sprake is van een achterwaarts gelegen hulp-richtpunt treden de bijzondere eigenschappen van den panorama-kijker meer beslist op den voorgrond.

De drievoet tot ondersteuning van den kijker kan zijn ingericht, als in figuur 12 is aangegeven. De kijker wordt hieraan op overeenkomstige wijze bevestigd als aan den opzet. Eene dergelijke inrichting kan ook aan een waarnemingsladder worden aangebracht. De bevestigingswijze van den kijker laat voorts toe, dat deze 90° zijdelings omgedraaid kan worden; het reflecteerend prisma wordt in verband hiermede zijwaarts van een libel voorzien. Dientengevolge kunnen verschillende metingen worden uitgevoerd, die aan de leiding van het vuur ten goede komen.

Fig. 12.

Zonder aanspraak te willen maken op volledigheid, hebben wij door het hiervoren medegedeelde de aandacht willen vestigen op een onderwerp, dat in dezen revolutionnaren tijd op het gebied der wapentechniek ernstige overweging waard is.

Het Verbeterblad op het Reglement der Infanterie.

Hoewel „der Geist, der stets verneint” — die, ook in ons officierskorps rondwarende, daar allerminst in opbouwenden zin werkzaam is, noch ter bevordering der zoo noodzakelijke eenheid strekt, en daarbij vergeet, dat wie zichzelf op de kaak stelt, bezwaarlijk op de achting van den outsider kan rekenen — hoewel, zeggen wij, „der Geist, der stets verneint” zich ook nu wel weder op de wijzigingen in het Exercitie-Reglement der Infanterie zal werpen, om deze af te breken, begroeten wij die wijzigingen juist met vreugde, omdat zij ons in de goede richting vooruitbrengen, en — behoudens enkele zaken van ondergeschikt belang — juist datgene brengen, wat wij behoefden.

Na langdurigen en bitteren strijd is men, enkele uitzonderingen daargelaten, in de militaire pers tot de overtuiging gekomen, dat de uitkomsten van den oorlog in Zuid-Afrika niet in staat zijn om de tactiek in nieuwe, tot heden ongekende banen te leiden. De ver doorgevoerde oplossing en de onvoorwaardelijke individualiseering, zooals von LINDENAU en NEGRIER verlangen, worden, zelfs door het ultra-moderne Fransche Reglement, dat onlangs verscheen, ten eenen male van de hand gewezen. Integendeel wordt daarin, onder erkenning van de diepe moreele indrukken van het hedendaagsche vuur, vastgehouden aan den klemmenden eisch, dat de officieren op het gevechtveld hun overwicht op den troep onverzwakt zullen doen gelden, omdat niets bewijst, dat zij dit — in algemeenen zin — niet meer kunnen. Daarnevens wordt gevorderd, dat de troep zal worden opgevoed tot de overtuiging, dat de aanval onvermijdelijk groote verliezen kost, die men echter in den koop *moet* nemen en op geenerlei wijze kan ontgaan, doch dat de kans van slagen, zelfs bij een aanval over open terreinen in front, *zoo die onvermijdelijk is*, niet is uitgesloten en de tijd nog lang niet gekomen is om de bajonet als eene historische curiositeit op te bergen. Zoo ook luidt ongeveer het eenige, wat de berichten uit het verre Oosten ons op tactisch gebied nog met zekerheid weten te melden. Hoever overigens de meeningen uit elkander loopen, toch zijn allen het daarover eens, dat dáár, waar de beslissing wordt gezocht, het vuur tot zijne grootste kracht moet worden opgevoerd, en alzoo de tirailleurlinie zoo dicht

mogelijk moet worden bezet. Het verschil van inzicht loopt dan ook voornamelijk over de wijze, waarop de infanterie in de hoofdvuurstelling moet worden gebracht, hetzij door het achtereenvolgens doen oprukken van dunne tirailleurliniën, die elkander ten slotte versterken, hetzij door van huis uit de linie te bezetten met zooveel geweren, als de vrijheid van beweging van den enkelen man gedooft. „Infantry-training”, LORD ROBERTS' reglement van 1903, de neerslag van de ervaringen in den laatsten Engelschen oorlog opgedaan, eischt dan ook voor den beslissenden aanval „the maximum density of one rifle per yard” (punt 220, 2).

Een Duitsch officier, die in de gelederen der Boeren streed, voegt daaraan toe: „Ein Beispiel, dass die Lehre: „dünne Linien unter allen Umständen” falsch ist, bietet der Angriff der Engländer am 5 Februar auf unsere Stellungen am Vaalkranz, wo ein Teil der mit weiten Zwischenräumen vorgehenden dünnen Linien sich zwar erfolgreich, ohne übermässige Verluste an die Burenstellung heranarbeitete, im weiteren Verlauf des Kampfes aber infolge fehlender Verdichtung durch Nachschieben nicht die nöthige Feuerkraft mehr besass, um den anfänglichen Erfolg gegenüber den noch intakten Teilen unserer Stellungen weiter auszunutzen”.¹⁾

De vraag „dichte of open tirailleurliniën?”, menigmaal gesteld, kan in beginsel, in het algemeen niet beantwoord worden en heeft dan ook geen zin. Waar de beslissing niet, of nog niet, gezocht wordt, in het algemeen dus in de eerste perioden van den strijd kan van open liniën sprake zijn, voor zoover althans eene behoorlijke vuurleiding zulks gedooft, want: „Over-extension results in loss of control.”²⁾ Het Deutsche reglement gelast dan ook, II, 22: „Jedes Gefecht beginnt mit der Entwicklung von Schützen. Es kommt zunächst darauf an mit dem Feinde Föhlung zu gewinnen und sich die Freiheit des Handelns zu wahren. Deshalb muss die erste Schützenentwicklung eine sparsame sein und ohne Uebereilung erfolgen. Aber schon um der Ueberraschung zu entgehen ist in der entsprechenden Richtung eine *schwache Schützenlinie* zu entwickeln, wie sie schon die Einleitung eines Gefechts erfordert.”

In dit opzicht stond tot heden het Nederlandsche reglement ver bij dat van onze oostelijke naburen achter. Wel zegt het: „De in hoofdstuk VI aangeduide afstanden tusschen de onderdeelen mogen geenszins als bindend worden beschouwd en dienen slechts om de gedachten eenigermate te bepalen”, doch men moet al zeer ruim van opvatting zijn om dit uit te strekken tot punt 167 van Hoofdstuk III. Zelfs de meerdere vrijheid, welke II, 384, in de tweede alinea geeft, tot vergrooting van de „frontuitgebreidheid der eenheden”, kon de meesten onzer er niet toe brengen, grootere tusschenruimte in de groep te gedoogen, ofschoon men

¹⁾ GENTZ. Berechtigen die Erfahrungen des süd-afrikanischen Krieges zu Aenderungen unserer Infanterietaktik? Mil. Wochenbl., 4 Juni 1904.

²⁾ Inf. Training, 157.

beslist er de vrijheid toe had. Alleen voor de verdediging zal die vrijheid wel voor niemand twijfelachtig geweest zijn. II, 404, toch zegt: „... de sectie-commandant (zal) over sommige stukken van de frontlijn de tirailleurs met grootere tusschenruimten moeten verdeelen.” Doch ook voor sommige gedeelten van het aanvalsfront en vooral voor de eerste ontwikkeling is grootere tusschenruimte geboden, die ter plaatse en volgens de opvatting van den aanvoerder moet worden bepaald. Vandaar de wenschelijkheid om met den starren vorm te breken en „Op... passen” te verspreiden (punt 180). Wijn „over-extension is loss of control”, lacht ons de maximum-tusschenruimte van 4 pas wel toe (punt 167). Daar bovendien het kader met den dag jonger wordt en de reserve-officieren met eene buitengewone snelheid worden gekweekt, kunnen dergelijke getallen, om de gedachten te bepalen, door ons niet worden gemist. Of Frankrijk op den duur er zich wel bij zal bevinden elke aanwijzing in dit opzicht te missen, zal de toekomst moeten leeren en kunnen wij voorloopig wel in ontkennenden zin beantwoorden. ¹⁾

Wordt dus eene sectie Nederlandsche infanterie voortaan met eene maximum-tusschenruimte verspreid, dan dekt zij het gansche front, waarover de geëncadreerde compagnie in het beslissend gevecht zal kunnen beschikken. Het is duidelijk, dat de dekking, welke men ter plaatse vindt, er vanzelve toe leiden zal, de tusschenruimte hier wat geringer, op een ander punt wat ruimer te nemen, en punt 344 nu zonder twijfel kan en moet worden toegepast. Dat (punt 186), na voldoende geoefendheid, het verspreiden *in den regel* in den looppas zal moeten geschieden, is, vooral in verband met de grootere uitbreiding, welke de sectie verkrijgen kan, zóó duidelijk, dat dit punt o. i. veilig achterwege had kunnen gelaten worden. Bovendien zal de aanvoerder er, hopen wij, wel tegen waken, dat het vijandelijk lood zijne afdeeling uit elkander *schiet*, en zorgen, dat de verspreide vorm *is* aangenomen, voordat men met de, voor de tirailleurlinie bestemde, afdeelingen binnen het bereik van het vijandelijk vuur komt.

Trok de belangrijke wijziging van punt 180 in de eerste plaats onze aandacht, onmiddellijk daarna valt zij op de ingrijpende verandering der regeling van het vuur.

Om te beginnen kan (punt 116) het vullen van het magazijn nu zowel in knielende, als in liggende houding geschieden, en is deze onvolledigheid in het reglement dus tevens gecorrigeerd.

Hoogst welkom zijn de vereenvoudigingen, in de volgende punten aangebracht. In de eerste plaats is de vuuropening bekort. Vergelijkt men de Cos.: „1. Infanterie achter de brug; 2. Op 800 M.; 3. $\frac{\text{Vuren}}{\text{Snelvuren}}$ ” met de vroegere: „1. Om te vuren, op infanterie achter de brug; 2. Maakt — vaardig; 3. Op 800 M.; 4. Langzaam vuren”, dan spreekt de wijziging

¹⁾ Zie daaromtrent: Mil. Wochenbl., 1905, No. 12.

voor zichzelf. De z.g. verkorte vuuropening (128) kon nu tevens vervallen, en daarmede een lastige puzzle voor het lagere kader; een middel, dat uitsluitend wordt toegepast op een onverwacht oogenblik, *moet* natuurlijk falen.

Van grootere beteekenis is echter het feit, dat men van elk kunstmatig middel, om de snelheid van het vuur te beperken, afstand heeft gedaan, wat ons reglement tot dusverre zocht in het doen intreden van eene vuurpauze na elke 5 schoten, een middel, dat den vuurleider toch ontvalt, als de man *ziet*, dat versnelling noodig is, en hij tot eene vuurpauze gedoemd is, omdat het commando „navullen” uitblijft.

Het is bovendien een dringende eisch des tijds, in belangrijke gevechtsmomenten, de vuursnelheid te kunnen opvoeren, wanneer eene krachtige vuurwerking geboden is en het aansnellen van versterkingen niet kan of mag worden afgewacht. Op alle zich ongedekt bewegende doelen, die binnen den werkzamen geweerschotsafstand van de vurende afdeeling verwijderd zijn, is zulk een krachtig vuur niet alleen gewettigd, maar ook onontbeerlijk. Ons reglement gedoogde alleen verhooging van de vuursnelheid in twee beslissende gevechtsmomenten, n.l. wanneer de vijand tot den stormaanval overging (326) en onmiddellijk vóór men den storm ging ondernemen (327). In beide gevallen werd snelvuur afgegeven met gebruik van het standvizier. In alle andere, hierboven bedoelde omstandigheden kon van plotselinge versterking der vuurkracht — zonder behulp van oprukkende afdeelingen — geen sprake zijn, anders dan door het opheffen eener vuurpauze. Punt 359, 2^e zin, luidde dan ook: „Wanneer gedurende het langzaam vuur belangrijke of meer kwetsbare doelen zich blootgeven, zal de sectie-commandant een vuurpauze opheffen”. Als er op dat oogenblik geen vuurpauze was, viel er dus voor den sectie-commandant niets anders te doen, dan eventueel het vuur zijner sectie op een bepaald punt te concentreeren. (Uit den aard der zaak zal het hooge uitzondering moeten zijn, dat de eenmaal vurende afdeeling van doel verandert, *zoo dit nog mogelijk mocht zijn.*)

Nergens in het reglement vond men dan ook, als de plicht van den sectie-commandant, aangegeven om te zorgen, dat de vuursnelheid toeneemt, anders dan wanneer er sprake is van den stormaanval van vriend of vijand. Alleen werd in punt 190 gezegd: „Tegenover een belangrijk en zeer kwetsbaar doel zal het vuur ingevolge het bepaalde onder C van punt 124 vanzelf levendiger zijn”. Die C van punt 124 was echter nergens te vinden!

Intusschen kan het, b.v. bij het beurtelings voorwaarts gaan der sectiën eener compagnie (480), wenschelijk zijn, dat de eene haar vuur versnelt, op het oogenblik dat de andere den sprong waagt. In de onderstelling dat — op het oogenblik, waarop de commandant der liggende sectie waarnam, dat de andere opsprong — ongeveer de helft zijner sectie het magazijn nog niet had leeggeschoten, was de kans niet uitgesloten, dat hij, ondanks het bepaalde in punt 190, talmde

met het commando „navullen”, waarvan het gevolg *moest* zijn, dat van eene versterking van het vuur zijner sectie, juist in dit dringende oogenblik geen sprake kon wezen. Al moge het nu waar zijn, dat elk onderdeel der vuurlinie zichzelf door de hevigheid van zijn vuur een weg naar de vijandelijke stelling moet banen, zoo neemt dit toch niet weg, dat onderlinge steun, waar mogelijk, niet mag uitblijven, en de redactie van het Reglement dien steun zooveel doenlijk moet verzekeren.

Dergelijke voorbeelden zijn uit den aard der zaak in menigte aan te voeren. Altijd had het kunnen voorkomen, dat een groot deel der sectie moest wachten op het commando „navullen”, op een oogenblik dat de schutter zelf gevoelde, dat eene verhoogde vuursnelheid geboden was. Greep hij zelf naar een houder, dan was het bewijs geleverd, dat het middel, hetwelk het Reglement gekozen had om de vuurdiscipline te handhaven, niet afdoende was en alzoo erger dan de kwaal.

Ook elders heeft men naar middelen gezocht om de vuursnelheid kunstmatig te bepalen, hetzij door de manschappen van het rot om beurten te doen vuren (Duitschland), hun een bepaald, in het commando aangegeven, aantal patronen te doen verschieten (België, Frankrijk 1904, Amerika 1904), het tirailleurvuur in sommige gevallen patroon voor patroon op bevel van den aanvoerder te doen afgeven (Zwitserland 1904).

„Het lijdt geen twijfel,” zegt het Leerboek der Tactiek van H. en P., I. blz. 98, „dat, na het intreden van verliezen en het dooreengeraken der afdeelingen, zoomede op de kleine afstanden, geen dezer middelen meer met vrucht toegepast zal kunnen worden, omdat het gewoel van den strijd meermalen niet alleen het commando van den aanvoerder overstemt, maar ook het overgeven der bevelen van man tot man onmogelijk maakt. Bovendien zal in het beslissend vuurgevecht van nabij al spoedig een groot aantal groepscommandanten en vuurleiders den cijns aan het vijandelijk lood hebben betaald en de mannen dus min of meer aan zichzelf zijn overgelaten. Deze middelen laten dus de vuurleiding geheel in den steek, juist op die oogenblikken als daaraan de behoefte wordt gevoeld; voor het gevechtsveld bezitten zij geen practische waarde.

Spaarzaamheid in munitieverbruik kan alleen verkregen worden door eene degelijke opleiding in tijd van vrede, welke ten doel heeft den man voor een zelfstandig en oordeelkundig gebruik van zijn vuurwapen vóór te bereiden, zoodat hij ten allen tijde, hetzij onder onmiddellijk toezicht geplaatst of daaraan min of meer onttrokken, een bruikbaar element voor het gevecht vormt, die zich bewust is van de kracht, welke in zijn wapen schuilt en aan gevechts- en vuurdiscipline, dus onderwerping aan disciplinairen dwang, een zoodanigen graad van geoefendheid en karaktersterkte paart, dat hij van zijn vuurwapen onder alle omstandigheden behoorlijk partij zal weten te trekken. Een andere, die ons op het gevechtsveld niet in den steek laat, is er niet!”

En dat wil ook het Reglement: „van den aanvang af doordringt de onderwijzer den man daarbij van de noodzakelijkheid om onder alle omstandigheden met den patronenvoorraad oordeelkundig en zuinig huis te houden, enz.”

Het gaat daarbij tevens van de meening uit, gehuldigd door den schrijver van de uitnemende studie, getiteld: „L'enseignement du tir dans l'infanterie allemande”: „l'expérience et le bon sens peuvent convaincre que le progrès est dans la simplification de la direction du feu”.¹⁾

Voorwaar eene groote schrede in de goede richting, waarmede wij vele buitenlandsche reglementen ver achter ons laten. Alle geknutsel is daarmede opgeheven. Wordt het fluitsignaal niet meer gehoord of wordt er niet naar geluisterd, dan „doet de commandant het vuur eindigen” (188 en 359). Als ons dan ook nu maar onze 8 maanden en de krachten worden gegund en gelaten, om onze manschappen in dien gezonden geest op te voeden, opdat onze Opperbevelhebber niet eenmaal uit den strijd terugkeere, met de woorden van LORD ROBERTS op de lippen: „Both, militia and yeomanry showed what a danger it is to depend upon troops, who where not thoroughly disciplined and properly trained”.²⁾

Het salvovuur (punt 125, a) is wederom eenigszins in eere hersteld. Met het oog op onzen korten oefeningstijd had het misschien overweging verdiend het geheel te laten vervallen, doch men moet niet vergeten, dat er zich omstandigheden kunnen voordoen, waarbij het van nut kan zijn. Infanterie, niet geoefend in het behoorlijk afgeven van salvovuur, is niet ten volle berekend voor hare taak. In elk geval heeft het nog zóóveel waarde, dat Engeland het in 1903 invoerde tot in de squad toe; Frankrijk deed het in 1904 herleven, „notamment dans les combats de nuit ou dans les moments de crise, *pour maintenir l'ascendant du chef* (?)”

Alleen het Zwitsersche reglement van 1904 kent het niet meer; doch voor Zwitserland bevreemdt ons dat niet, il y a de quoi!

Zijne toepassing vindt thans in ons reglement de ruimste opvatting. Voor de tirailleurlinie heeft het, zooals de ervaring leerde, geen waarde meer. Alle pogingen van den Majoor ADYE op den „mournful Monday” bij Nicholsons-Nek, om het toenmaals vigeerende reglement te handhaven en de groepen slechts salvovuur te doen afgeven, leden schipbreuk.³⁾

De wijziging van punt 122 gaat van het juiste denkbeeld uit, dat het afgeven van snelvuur in de liggende houding geboden kan zijn. Bij het afslaan van een vijandelijken stormaanval kan het zeer goed voorkomen, dat het snelvuur liggend opgelegd kan worden afgegeven. Vooral wan-

¹⁾ Revue des armées étrangères, Juli, 1904.

²⁾ Minutes of evidence, II, blz. 63.

³⁾ Vierteljahreshefte, I, 1905, blz. 145.

neer de vijand gedurende den aanval vuur in de beweging afgeeft — al noemt men dit met reden slechts „courage schieten” — kan het zich opheffen van den verdediger noodelooze verliezen veroorzaken. Het Belgische reglement zegt dan ook te recht in punt 202: „Ce feu rapide, lorsqu'il prélude à l'assaut, s'exécute dans la position debout et à genou”; alzoo zal het snelvuur, dat den eigenlijken stormaanval onmiddellijk voorafgaat, staande of knielende worden afgegeven. Dit laat zich verstaan met het oog op het gevaar, dat allen zich niet als één man op den vijand werpen, waardoor het élan van den aanval gebroken zou worden; voor den verdediger heeft eene dergelijke bepaling geen zin. (Punt 123 behoort thuis in het Schietvoorschrift.)

Houden alzoo de veranderingen in vorm en vuurleiding rekening met de behoefte van den tegenwoordigen tijd, niet minder is zulks het geval met die, welke betrekking hebben op de beweging onder 's vijands vuur. In de eerste plaats geldt dit voor de lengte der sprongen. De negatieve bepaling, tot hiertoe in punt 205 opgenomen, is vervangen door het beginsel, dat de sprongen zoo groot mogelijk moeten genomen worden, doch de 80 M. zelden meer zullen overschrijden. Dit is juist; de sprongen zullen kleiner en kleiner worden, naarmate 's vijands vuur in intensiteit toeneemt; de drang naar voren moet echter levendig blijven en het reglement moet dat uitdrukken, zooals thans geschiedt. Aangezien het grootere inspanning zal vorderen, om de aangewezen afdeling tot voorwaarts gaan te bewegen, naarmate die uitwerking grooter wordt, moet de sprong zoo groot genomen worden, als het op adem blijven der manschappen slechts gedooft, en de beweging eerst gestaakt worden, als de vijand die opzettelijk met vuur tot staan tracht te brengen. Men moet toch niet vergeten, dat de geheele afstand tot het doel *moet* doorlopen worden en — binnen zekere grenzen — een klein aantal groote sprongen verreweg te verkiezen is boven een groot aantal kleine voorwaartsche bewegingen, waardoor bovendien veel tijd verloren gaat en zeer gevaarlijke pauzen in het eigen vuur ontstaan. Wijs is het daarom, slechts de maximumgrens aan te geven, wat o. a. het Engelsche reglement doet: „Rushes over open ground should not exceed 80—100 yards and should rarely reach this limit”.

Bedoeld tijdverlies is mede een onvermijdelijk en zeer bedenkelijk gevolg van eene *kruipende* beweging. De ervaring leert echter, dat, vooral op de kortere afstanden, het kruipend voorwaarts gaan niet kan worden gemist; ¹⁾ ergo moet het onderwezen worden, want goed te kruipen, plat op de buik, eischt veel oefening. Het wil ons voorkomen, dat het kruipen op handen en knieën, hetwelk hoogst gevaarlijk is, om-

¹⁾ „Die Canadier schlossen sich selbsttätig ohne hierzu einen Befehl erhalten zu haben, den Cornwalls an, und beide Bataillone krochen gemeinsam ohne zu feuern bis auf 450 M. heran.” Kriegsgesch. Einzelschr., Heft 33, blz. 49.

dat de troep zich daarbij gedurende geruimen tijd als eene reeks borstschijven aan het vuur der tegenpartij blootstelt, niet voldoende door de thans vigeerende redactie wordt voorkomen. Bij het plat kruipen, „vorliegen” zeggen de Duitschers zeer kenschetsend, wordt onze man echter door zijne patroontasschen gehinderd, zoodat eene verandering in de draagwijze der munitie niet kan uitblijven. Goed uitgevoerd, schijnt de slangachtige beweging eener kruipende tirailleurlinie op de tegenpartij een beangstigenden, onheilspellenden indruk te maken. ¹⁾

Doeltreffend is voorts de gevechtsleiding verzorgd. „Zoodra de compagnie de gevechtsformatie aanneemt, vervalt het pelotonsverband”: alzoo geen vervanging meer van personen, als de dans gaat beginnen. Dat men niet voor goed dat verband heeft opgeheven, laat zich begrijpen, wijl dan het aantal redactie-wijzigingen nog belangrijk grooter zou zijn geworden. Uit het een toch, volgt het ander; de veranderingen van de punten 188 en 359 b.v. zijn onafscheidelijk; enz. Het „boekdeel” wijzigingen, zooals wij ze thans reeds hoorden noemen, bepaalt zich inderdaad tot slechts enkele, doch die niet konden uitblijven.

Zeer te recht ook geeft 349 aan, dat de CCt. voortaan is en blijft commandant der geheele compagnie en niet op een gegeven oogenblik slechts van een deel daarvan; de sectie-commandanten in de tirailleurlinie bevelen dus naast elkander; een commandant dier linie is in de toekomst overtoellig, zoo niet onmogelijk geworden; wij zien hem volgaarne verdwijnen.

De gevechtsleiding wordt tevens belangrijk gebaat door het beschikbaar stellen van meerdere organen (punt 348) en door het op ruimer schaal gebruik maken van teekens.

De nieuwe redactie van punt 480 doet, als het ware, afstand van den „impuls” tot het voorwaarts gaan van de tirailleurlinie. De geschiedenis leert, dat het medesleepen der vuurlinie niet onmogelijk is. Op 18 Febr. 1900 rukte de Luit.-Kol. ADWORTH met het IIe half-bataljon springend en kruipend tot in de voorste linie, die zich zonder bevel en uit eigen beweging bij hem aansloot en voorwaarts terrein won. Dáár werd de bajonet opgeplant en vervolgens met luid hoera plotseling en gelijktijdig de aanval van af ruim 400 M. ondernomen, die echter, wegens den grooten afstand (!) tot staan kwam en den Engelschen groote offers kostte.

Toch zal het medesleepen van de tirailleurlinie eene groote mate van technische vaardigheid vereischen en alleen onder zeer gunstige omstandigheden kunnen plaats hebben. Bij oefeningen neemt men dikwijls waar, dat bij het toesnellen van versterking de linie zich, in afwachting daarvan, reeds half heeft opgericht, of wel dat de aangekomen verster-

¹⁾ Wij verwijzen omtrent dit onderwerp naar de belangrijke studie van DE B. in de laatste Juni-aflevering van dit Tijdschrift.

king een oogenblik tot staan komt, om de linie gelegenheid te geven zich op te heffen en den sprong verder mede te maken. Het is duidelijk, dat in beide gevallen de verliezen plotseling in zeer hevige mate zouden toenemen. Het africhten van den troep om dit euvel te vermijden, leidt tot onpractische knutselarij. Is daarenboven het terrein achter de tirailleurlinie min of meer open, dan zal het onmogelijk zijn anders dan met elkander zeer snel opvolgende sprongen, de versterking in de linie te brengen. Dáár aangekomen, zal zij — vermoeid als zij is — zich in den regel wel onmiddellijk nederwerpen, en mag men het al loven, als zij onverwijd het vuur kan openen. Alleen in enkele gevallen zal het mogelijk zijn, de versterking voorbij de tirailleurlinie te brengen, welke voorwaartsche beweging alsdan door deze onverwijd moet worden overgenomen.

Na deze enkele grepen zouden wij kunnen eindigen. Toch willen wij er nog op wijzen, dat het reglement ons meer dan vroeger de gelegenheid geeft onze manschappen flink te oefenen: geen slappe commando's meer (19), geen gepraat onder de wapenen (24), geen onhoorbaar aangrijpen van de geweren (91), al was ons oorlogswapen van koekdeeg ¹⁾ en, last not least, halt houden, als er halt gecommandeerd wordt (135), in plaats van het gereglementeerde geschuifel. Ons komt het frissche woord van den, te recht zoo hooggeroemden, Duitschen Generaal v. MEERSCHEIDT—HÜLLESEM voor den geest: „Die altpreussische Überlieferung: die Periode des Kompagnie-Exerzierens als wesentlichen Hebel zu nutzen um in der Truppe die Straffheit, den festen Schluss und die eiserne Disziplin zu erzielen, die wir brauchen, um allen Lagen gewachsen zu sein, die wollen wir auch fernerhin halten”. Voorts eischt hij: „Straffe Exerzierdisziplin, die in der ganzen Erscheinung der Kompagnie zum Ausdruck kommen muss”. Welnu, dat eischen wij ook, en het reglement opent ons de gelegenheid daartoe. Oefeningen in gesloten orde zijn onafwijsbaar noodig, om de troep in de hand te krijgen, wat niets afdoet aan de hooge eischen, welke de opleiding als veldsoldaat vordert. Het dogma: „niets meer leeren, dan op het terrein gevorderd wordt” is vals; men kan evengoed decreteren, dat onze jongens geen wiskunde meer moeten leeren als hersengymnastiek. Zulk een gymnastiek heeft de aanstaande soldaat ook noodig, om te voelen, dat hij heeft te doen wat hem wordt bevolen, en goed ook.

Laten wij ons waren voor de „militia and yeomanry both”.

Dit overdenkende, begrijpen wij vermoedelijk, waarom de parapenas, in ons reglement gebracht door den Luitenant-Generaal VAN KESTEREN, van huis uit een uitnemend troepenofficier, er niet is uitgelicht. Dit verheugt ons.

En vooral nu de publieke opinie, zich bemoeiende met zaken, geheel buiten den kring harer bevoegdheid en de grenzen van haar oordeel gelegen, er niet tegen opziet zich ook tegen dien pas te keeren.

Doch laat ons niet bevreesd zijn. Uit een gymnastisch, zoowel als uit een hygiënisch oogpunt is die pas onaanvechtbaar, wat afdoende

bewezen is door medici van naam. ¹⁾ Zoolang de Engelschen uit den oorlog nog de overtuiging medebrengen, dat zij vijf, zegge 5 soorten van passen noodig hebben (slow time, quick time, stepping out, double time, en stepping short), zoo lang behoeven wij ons over onzen paradepas niet bezorgd te maken. Misschien verdiende het overweging hem gymnastische pas te noemen, wellicht ging er dan in den lande gejuich op. Om ons ontevreden gemoed tot kalmte te brengen, moesten wij eens een kijkje gaan nemen op het Tempelhofer-Feld, wanneer daar de Stichschritt wordt beoefend, waarvan ons allen de haren te bergen zouden rijzen, want de paradepas, dien de Duitschers niet hebben, kan daarbij eenvoudig niet in de schaduw staan.

Of wij voldaan zijn? Ja, alleszins. Wenschte men nog meerdere wijzigingen, dan had het reglement geheel moeten worden herzien. Het oogenblik is daarvoor niet juist gunstig te noemen. Zoolang het kader nog 's winters den boer op gaat, en wij letterlijk geen oogenblik tijd hebben, om te zorgen, dat het voldoende op de hoogte blijft, kan er van eene reglementsverandering geen sprake zijn en moet men zich tot de hoogst noodzakelijke wijzigingen bepalen.

Toch kan de herziening, jammer genoeg, niet uitblijven. De bataljons-school *moet* vereenvoudigd worden en de opleiding van den gesloten troep met de compagnie eindigen. Alle vormveranderingen moeten verder op aanwijzingen plaats hebben. Ons bataljon is weinig beweegbaar en begripsverwarring lang niet uitgesloten.

Om welke reden men noch uit de massa, noch uit de colonnen-linie, noch rechtstreeks uit de marschcolonne de dubbel-colonne formeeren kan, terwijl de massa en de colonnen-linie wel direct uit de dubbel-colonne kunnen verkregen worden, is vermoedelijk een raadsel zonder oplossing. Dat het front, na de uitvoering van het commando: *Rechts in gesloten colonne*, naar rechts komt, doch bij het commando: *Rechts in dubbel colonne* naar voren blijft, is zeer grillig.

Open colonnes kunnen gerust, als zonder beteekenis voor het gevechtsveld, worden afgeschaft; zij bestaan dan ook alleen bij ons.

Het wordt bovendien meer dan tijd, dat aan de oneigenlijke terminologie in ons reglement een einde wordt gemaakt. Onze flankcolonne, n.l. die uit het Reglement, dat wij beschouwen — het V. o. d. V. bedoelt er heel wat anders mede! — is geen colonne, maar eene linie (ligne de sections par quatre, line of columns). De regimentscolonne der infanterie is eene colonne, de regimentscolonne onzer cavalerie daarentegen eene linieformatie (feitelijk onze massa); zonderling!

Meer dan tijd ook wordt het om de onderscheiding onzer liniën eens te herzien. De bataljons-commandant voert bij ons, in hooger verband

¹⁾ Zie daaromtrent het opstel van de Eerste-Luitenants ALBRECHT en BIEMAN, alsmede het artikel: Der Parademarsch und seine vermeintliche Schädlichkeit, waarin de Generalarzt Dr. DEMUTH de bezwaren van Dr. THALWITZER ontzenuwt. Mil. Wochenbl., 1905, N°. 21.

optredend, het bevel over deelen van twee liniën! Waaruit alleen reeds blijkt, dat de indeeling niet juist is en bovendien onwetenschappelijk. Tirailleurlinie, ondersteuningstroepen en bataljonsreserve zijn één en niet te scheiden. Voor het bataljon behoeven wij de splitsing in liniën bovendien niet; het gevecht van het bataljon is één en ondeelbaar; het bataljon strijdt, als men wil, in ééne gevechtlinie.

9 Of een zelfstandig regiment op 3 of 4 liniën vecht (511) zouden wij nog moeten napluizen, als het ons gevraagd werd.

Voorts mag onze stormaanval wel eens onder handen genomen worden, die zoo wat 8 commando's vereischt, alvorens uitgevoerd te kunnen worden. (In zulk een kritiek moment het geweer bij den voet te zetten en den patroontasch te sluiten, is eenvoudig eene onmogelijkheid.)

Doch wij eindigen met de verzekering, dat — naar onze ernstige overtuiging — de wijzigingen ons brengen, wat wij *dringend* noodig hadden, niets meer en niets minder.

11. 2. '05.

INFANTERIST.

181

Bijdrage tot de kennis der militaire toestanden in
de vesting Maastricht tijdens den staat van
beleg 1830—1839,

DOOR

P. H. VAN DER KEMP.

(Vervolg van blz. 94.)

VI.

KRIJGSRAADZAKEN.

Te gelijker tijd met de afkondiging van den staat van Oorlog te Maastricht op 1 October 1830, had de Opperbevelhebber een krijgsraad ingesteld, die *temporair* heette en bestond uit een voorzitter met zes kapiteins, als leden.¹⁾ Voorzitter werd de hiervoren vermelde baron VON QUADT. Het heeft mijne aandacht getrokken, dat de Krijgsraad zich genoeg onafhankelijk gevoelde, om veelvuldig over te gaan tot vrijspraken of wel tot het straffen voor geringere overtredingen dan die, waarvoor de beschuldigten waren aangeklaagd. Ik heb ook in geene schrifturen gevonden, dat de Opperbevelhebber zich hierover ontevreden betoonde, wèl echter drong hij, bij schrijven dd. 30 November 1830 aan den Voorzitter, op eene meer spoedige behandeling der zaken aan. „Sedert bijna twee maanden”, luidde de vermaning, „dat de temporaire krijgsraad binnen deze vesting gevestigd is, zijn onderscheidene zaken in handen van denzelven gesteld, doch tot dusverre geene afgedaan. Eene militaire regtbank, gelijk deze, heeft tot hoofddoel, de spoedige vervolging en executie van de schuldigen, ten voorbeeld en weerhouding van anderen, vooral in een staat van zaken, die zich kenschetst door opstand en verraderlijke aanslagen tegen het wettig gezag, gepaard met eene nagenoeg algemeene vijandelijke gezindheid. Het is hoog tijd, dat de temporaire krijgsraad, in deze het oogmerk zijner instelling bereike. Ik heb derhalve de eer, Mijnheer de President, U.H.E.G. uit te noodigen, om bij de eerstkomende zitting de aandacht der heeren leden op deze zoo gewigtige pligten te vestigen. Mogten er zich omstandigheden voordoen, die, zonder de eigenlijke wettelijke bepalingen te krenken, evenwel eenige toelichting noodig zouden doen achten, zal ik dezelven van den temporeiren krijgsraad schriftelijk te gemoet zien.”

¹⁾ Zie LL., blz. 79.

Als Auditeur Militair van deze rechtbank trad op de door den Opperbevelhebber hoog gewaardeerde Mr. H. NIERSTRASZ, tot hij in 1835, op DIBBETS' voordracht, burgemeester der stad werd. 1) Ik zou vermeenen, dat de Heer NIERSTRASZ tot eene Maastrichtsche familie behoorde, en dat dientengevolge, niettegenstaande groote waardeering, de Opperbevelhebber dd. 16 Februari 1831 aan *Oorlog* het volgende te kennen gaf: „Zal de temporaire krijgswaad aan het doel zijner instelling beantwoorden, namelijk strenge vervolging en spoedige straf der schuldigen, dan behoort eene menschkundige algemeene bemerking niet over het hoofd te worden gezien, te weten: dat de openbare aanklager, indien deze, in de plaats geboren is, waar zoodanig eene buitengewone regtbank gevestigd wordt, in de uitoefening van zijne soms zeer moeilijke ambtsplichten zich al ligtelijk ten aanzien van zijne medeburgers en naauwere betrekkingen in eene positie gesteld ziet, welke in veel opzigten beter en doelmatiger is, te zijner tijd, voor te komen. Deze bij mij opgekomen gedachte geeft dan ook aanleiding in overweging te geven, om bij vervolg geen Auditeurs Militair in de plaats hunner geboorte te benoemen, en waarvan Uwe Excellentie welligt ook de noodzakelijkheid zal inzien.” — *Oorlog* antwoordde dd. 26 Maart, dat men het met hem ten deze alleszins eens was, dat *Justitie* ook die meening deelde en er bij benoemingen van auditeurs in de vestingen op gelet zou worden.

De eer van de reeks beschuldigen voor dezen krijgswaad, gedurende diens negenjarig bestaan, te hebben geopend, komt toe aan een Maastrichtschen zadelmaker SEBASTIAAN THEODOOR NEVEN, die volgens twee kurassiers, aan dezen zou gezegd hebben, dat hij belast was met desertie naar de opstandelingen te bewerken, daarvoor de beschikking had over f 18.000, enz. Er was ook een stalknecht uit het, nu nog bestaande, logement *De Hazenwind*, gehouden door een nabestaande van den beschuldigde, die onder eede verklaarde, dat NEVEN hem in September 1830 gevraagd had, of hij (de stalknecht) de wapenen tegen den Koning zou voeren, die daarop had geantwoord, dat hij en zijn zoon steeds den Koning trouw zouden blijven, terwijl tevens aan NEVEN het zwijgen was opgelegd. NEVEN antwoordde daarop: „Ah! alors tu seras, aussi le premier à être brûlé”. De Kolonel DE MERCKX maakte van een en ander rapport; de twee aangevende kurassiers kregen ieder f 20, terwijl de beschuldigde in den avond van den 1sten October naar de provoost gebracht werd. Een paar dagen later, immers den 6^{en} October, zond de Opperbevelhebber de afdeeling Kurassiers N°. 2 naar Holland, omdat hij deze niet vertrouwde; 2) de twee beschuldigers van

1) Zie mijne verhandeling: „*De samenstelling van het stedelijk en het provinciaal bestuur te Maastricht bij en na het uitbreken van den Belgischen opstand*” van October 1904, gepubliceerd door de Maastrichtsche *Publications de la Société Historique et Archéologique dans le duché de Limbourg*, 40me année.

2) Zie LL., blz. 100.

NEVEN verlieten dientengevolge de plaats, zonder nog met den gevangene te zijn geconfronteerd; de hoofdgetuige deserteerde daarna met pak en zak uit het kantonement Baarle-Nassau, terwijl de andere brave als Zuid-Nederlander ten slotte zijn paspoort kreeg, ingevolge de door den Koning verordende scheiding.¹⁾ Tegenover de stellige ontkenning van NEVEN stond dus slechts de enkele getuigenis van den stalknecht. De Auditeur Militair vestigde op de zwakte dezer zaak de aandacht; de kurassiers hadden misschien uit eigenbelang eene valsche getuigenis gegeven en in ieder geval was het ontwerp van desertie niet ten uitvoer gebracht, zoodat, naar zijn inzien, geene toepassing kon plaats vinden van de tot den galg veroordeelende bepalingen. Verwondering mag het dus wel baren, dat niettemin de Krijgsraad dd. 2 Mei 1831 de doodstraf over NEVEN uitsprak. De Opperbevelhebber rapporteerde echter aanstonds den 5^{en}, „dat bezwaarlijk tot de kapitale straf zoude kunnen worden besloten”. Breeder kwam hij hierop den 15^{en} terug. „Evenals de heer Auditeur Militair houde ik mij verzekerd”, erkende DIBBETS, „dat de leden des Krijgsraads, welke voor de bewezen schuldigheid gestemd hebben, innig van die schuldigheid overtuigd zijn geweest; eene schriftelijke beredeneerde voordragt van Z.W.E.G., ten Processe berustende, heeft de bestaande bewijzen aan de regeling van het regt getoetst, en aan de beslissende uitspraak van het Hof onderworpen. En deze zoude alzoo behooren te worden afgewacht, alvorens eenige voordracht, in het belang van NEVEN, aan Zijne Majesteit kan worden aangeboden, en waartoe, gelijk uit mijne vertrouwelijke missive aan Uwe Excellentie van den 5^{en} dezer bereids is af te leiden, wel gronden voorhanden zijn, immers tot de commutatie van den doodstraf.” Inderdaad is daartoe overgegaan.

Middelerwijl had zich GERARDUS HAZAR, een vice-korporaal, op Nieuwjaarsdag van 1831 dermate aan insubordinatie en mishandeling van een schildwacht schuldig gemaakt, dat hij den 19^{en} Januari veroordeeld werd tot den kogel, welk vonnis des ochtends ten 10 ure van den 1sten Februari reeds tot uitvoering kwam. „De inwendige rust”, rapporteerde de Opperbevelhebber aan *Oorlog*, „is geen oogenblik gestoord geworden en merkte men in het algemeen op, dat dit voorbeeld der gestrengheid van de militaire wetten sterken indruk op de gemoederen te weeg bragt.” DIBBETS had, zonder de voorgeschreven tusschenkomst van het Hoog Militair Gerechtshof, de spoedige executie kunnen gelasten, wegens de omsingeling van de vesting door den vijand, doch toen NEVEN de hem ten laste gelegde feiten pleegde, deed zich deze omstandigheid niet voor en kon er dus ook van eene onmiddellijke uitvoering van het dd. 2 Mei tegen hem geslagen vonnis geene quaestie zijn. Maar het publiek wist van dit verschil niet en zag voor den, als geweldig beschouwden, Opperbevelhebber NEVEN's lot evenzeer zonder hoop. In dezen stand der zaak wist men den Britschen vertegenwoordiger te Brussel, LORD PONSONBY, over te halen zijne

¹⁾ Zie LL., blzn. 140—141.

voorspraak bij DIBBETS te zijn. 1) Den 5^{en} Mei bracht hierover de, met DIBBETS zeer wel bekende, secretaris der legatie, de Heer ABERCROMBIE, een brief persoonlijk aan den Opperbevelhebber. ABERCROMBIE voegde er mondeling aan toe, dat, in geval fiat executie werd verleend, bij de bestaande gisting der gemoederen te Brussel, represailles te duchten zouden zijn tegen de Nederlandsche krijgsgevangenen en dat uit dien hoofde eene wisseling van NEVEN wenschelijk moest geacht worden; maar onverstoord antwoordde de Opperbevelhebber van oordeel te zijn, dat, daar NEVEN een delict had begaan, „men hem nimmer aan de regterlijke vervolging zoude kunnen onttrekken, maar dezelve zijnen ongestoorden loop, in deze, laten voortgaan.” Tevens echter gaf hij aan den gezondene een brief mede voor LORD PONSONBY, waarin duidelijk genoeg werd te kennen gegeven, dat voor uitvoering van de doodstraf niet gevreesd behoefde te worden. 2)

In de zelfde maand October 1830, dat NEVEN werd gevangen genomen, kreeg deze gezelschap van den Maastrichtenaar GODDING, die speciaal naar Weert was gegaan om de Marechaussee tot desertie over te halen. 3) Op eene dd. 18 October geteekende lastgeving van Majoor PELERIN, nam men GODDING den 20sten te Weert gevangen, als zijnde belast geweest met eene commissie van de muitelingen te Luik, om met eenige slechte inwoners dier plaats, de brigade aldaar te ontwapenen en hare paarden weg te nemen. Zoo kwam GODDING den 21sten in de gevangenis te Maastricht. Majoor PELERIN stelde de zaak in handen van den auditeur, daarbij echter nu berichtende, dat men vermoedde

1) Brief dd. 5 Mei 1831 van den Opperbevelhebber aan *Oorlog*: „Dit vonnis heeft eenen zeer diepen indruk alhier gemaakt; het voorbeeld van den korporaal HAZAR, nog versch in het geheugen, deed geloven, de executie, binnen weinige dagen plaats zoude grijpen, en zulks is dan ook buiten twijfel de hoofdoorzaak, men zich, door tusschenkomst van het Belgisch bestuur, aan LORD PONSONBY heeft gewend.”

2) Brief dd. 5 Mei 1831 van DIBBETS aan LORD PONSONBY:

Excellence!

Monsieur ABERCROMBIE m'a remis, ce matin, la dépêche de Votre Excellence, et communiqué ses intentions, relativement au sieur NEVEN, qui vient d'être condamné à la peine de mort, par le conseil de guerre temporaire dans cette forteresse, non, comme on l'a fait croire à Votre Excellence pour avoir donné des conseils à deux cuirassiers du 2e régiment, qui lui demandaient son avis sur la manière de passer dans les rangs des Belges, mais pour avoir débauché mes soldats à l'ennemi.

La forteresse n'étant pas cernée, le recours en appel à la Haute Cour Militaire subsiste en faveur du condamné, et déjà il en a fait usage; celui en grace, lui est également réservé. Dans la supposition qu'on demandat mon avis, je prie Votre Excellence d'être persuadée d'avance, que dans cette circonstance, comme en toute autre, Elle pourra toujours compter sur mon désir, d'agir d'après ses intentions, pour autant qu'il le dépendra de moi.

J'ai, enz.

3) Verg. LL., blz. 104.

de gevangene door de opstandelingen te Luik belast was met het onbeveerbaar maken der Zuid-Willemsvaart. „Dan”, rapporteerde hieromtrent de Heer NIERSTRASZ dd. 22 October aan den Opperbevelhebber, „bij de ingezonden stukken bestaat geen schaduw van bewijs van het een of ander, zoodat mij onbekend is, op welken grond deze arrestatie heeft kunnen bewerkstelligd worden. Zoude UHg.Ed.Gestr. somtijds stukken hebben, welke de gedane arrestatie konden wettigen, dan verzoeken mij dezelve dadelijk te doen geworden; terwijl ik in het tegenovergesteld geval, verplicht zal wezen, den bedoelden persoon, die door den heer PELERINGEZ egd wordt op UHg.Ed.Ges. order ter mijner beschikking te zijn gesteld, uit zijn arrest te ontslaan. Het zal mij aangenaam zijn met UHg.Ed.Ges. rescriptie onverwijld te worden vereerd.” Per omgaande verzocht DIBBETS den auditeur dd. 23 October: „genoemd persoon uit de gevangenis te ontslaan, doch gelijktijdig buiten de vesting te doen brengen, met stellig verbod weder daarin te komen”. Ten zelfden dage had men uit het Belgische leger te Tongeren DIBBETS een brutalen brief geschreven, hem meldende, dat 250 gevangen Nederlandsche officieren, waaronder generaals en hoofdofficieren, voor het lot van GODDING borg waren. ¹⁾ In allen eenvoud antwoordde de Opperbevelhebber, dat, op voorlichting van den auditeur, bedoelde persoon, die zonder hooger last was gevangen genomen, dadelijk in vrijheid zou gesteld worden. ²⁾

Onder de zeer weinige Nederlandsche officieren, die bij het uitbreken der revolutie hun ontslag durfden verzoeken, behoorde een 1ste Luitenant VERSPYCK te Maastricht, geboortig uit Breda. Wel begrijpende, hoe deze daad zou opgenomen worden, vertrok hij om in Belgischen dienst over te gaan en kwam alzoo te Venlo in garnizoen met de vermeestering dezer vesting door DAINE. ³⁾ Van daar gebruikte hij de tusschen-

¹⁾ Quartier Général, Tongres le 21 octobre 1830 à 10 heures du soir.
Général!

J'apprends à l'instant que Monsieur GODDING a été fait prisonnier à Maestricht vers 6 heures; ce jeune homme a été pris à plusieurs lieux de Maestricht et par conséquent en dehors des limites de la place que vous commandez. J'ignore par quel ordre cette arrestation a été effectuée; justice en sera faite plus tard.

Je crois qu'il est inutile de vous dire, Général, que plus de 250 officiers, parmi lesquels des Généraux et plusieurs officiers supérieurs, prisonniers entre nous, répondent du sort des Belges captifs.

Le Général, commandant la Première Brigade du blocus de Maestricht,
Le Comte de BERLAYMONT.

²⁾ Monsieur le Comte!

La réception de votre lettre d'hier au soir coïncide avec celle du rapport fait par Monsieur l'Auditeur Militaire, touchant au sieur GODDING, dont l'arrestation a eu lieu à Weert, sans mes ordres.

D'après l'enquête sur les faits à charge de cet individu, il sera mis en liberté incessamment.

Le Général-Major etc.

³⁾ Zie LL., blz. 147.

komst van zekere ANNA VAN OOYEN, om onze onderofficieren, speciaal die der artillerie, tot het dienstnemen bij de Belgen over te halen. Den 6^{en} December 1830 legde de Maastrichtsche politie op haar de hand; zij bekende en werd tot 5 jaar detentie veroordeeld; ter afschrikking deed de Opperbevelhebber het zware vonnis bij dagorder dd. 1 Februari 1831 openbaar maken. Men bleef echter uit Venlo intrigeeren, doch nu door brieven, die men over Kaldenkirchen en Aken met de Pruisische post naar Maastricht deed vervoeren. De Opperbevelhebber gelastte daarop opening van alle brieven met het postmerk Kaldenkirchen, en loofde bovendien eene premie uit op het aanbrenge van dergelijke brieven. ¹⁾

In deze zelfde dagen meende de Opperbevelhebber achter een komplot te zijn gekomen, dat alweder ten doel had om bij een aanval van buiten, ook binnen de vesting op te staan. ²⁾ Op de proef diende als spion zekere PICAT, uit Namen geboortig, pruikenmaker van beroep, en sinds eenige jaren te Maastricht woonachtig. ³⁾ De politie ontdekte echter, dat de man de Belgische zaak diende. Men liet dit ongemerkt gaan, tot hij het voorstel deed, den befaamden JAMBE DE BOIS — een man van niets, maar ter wiens eere eene straat van St. Walburge te Luik genoemd is ⁴⁾ — een kool te stoven. De Opperbevelhebber deed hem gevangen nemen en zijn huis doorzoeken. Men ontdekte er verschillende vuurwapenen, alle liefst geladen, eenige met gekapte kogels, benevens een voorraad kruut en lood. Des pruikenmakers gade, door de politie aldus overvallen, bekende, dat verscheidene bijeenkomsten ten harent waren gehouden en men haar man had aangespoord om zich aan het hoofd der beweging te stellen, daar het hoog tijd werd. Ook op een avond, kort vóór de ontbinding van het regiment Lichte Dragonders N°. 5, ⁵⁾ was er eene vergadering geweest; men had elkander allerlei verwijtingen gedaan, o.a. dat de Maastrichtenaars lafaards waren. Nu eenige weken geleden was er evenzoo eene samenkomst geweest bij zekeren THIJSSSEN, een klerk van den notaris VAN DER HOEVEN. Tot een trouw bezoeker van deze komplotten behoorde de vroegere koetsier van de, zoo Belgisch gezinde, familie BOSCH, met name JANSSEN, die PICAT om kleine kogels had gevraagd, ten einde met een 50-tal burgers in eene

¹⁾ Brief dd. 19 December 1830 van den Opperbevelhebber aan *Oorlog*; „Ik heb dadelijk den last gegeven, alle brieven, het stempel van *Kaldenkirchen* dragende, aan mij af te geven, en tevens den Heer Kolonel VERKOUTEREN, kommanderende de artillerie, uitgenoodigd, om, namens mij, eene premie van drie gulden, aan elk onderofficier of kanonnier uit te loven, die een zoodanigen brief aan mij ter hand doet komen.”

²⁾ Zie over een dergelijk plan in October 1830 LL., blz. 115 vgg.

³⁾ Onder de geldelijke verantwoording van den Opperbevelhebber van October 1830, zie ik dat PICAT een paar maal f20.— kreeg.

⁴⁾ In de nabijheid van het monument *La Tombe*, vermeld in LL., blz. 65. *Jambe de bois* was een bijnaam, wegens het gemis van een zijner beenen.

⁵⁾ Zie LL., blz. 143.

Mil. Spect. 1905.

kerk te beginnen. De leidende persoonlijkheid scheen echter de daareven vermelde THIJSSSEN te zijn; zijn huis, gelegen in eene der voorname, op de groote markt uitkomende, straten, diende veelvuldig tot vergaderplaats. Door middel van eene voorgenomen, binnen's muurs nog aan te brengen gemeenschap met de belendende huizen, zouden 600 man het uitbreken van den opstand daar afwachten. Ook had men op zich genomen de huizen nabij de poortwachten met gewapenden te bezetten, ten einde op de kanonniers van de batterijen van den hoofdwal vuur te geven, en alzoo de uitwerking van het geschut, zoo naar binnen als naar buiten, te bemoeilijken. „De gevolgen van een dergelijk onderneemen, te midden eener kwaadgezinde bevolking en buiten twijfel in verband met eenen vijandelijken aanval, zijn niet te berekenen”, rapporteerde de Opperbevelhebber aanstonds den 9^{en} December 1830 aan *Oorlog*. Geen oogenblik werd dan ook verzuimd om het dreigend gevaar af te weren. De mogelijkheid om uit de huizen kanonniers op de batterijen neer te schieten, nam men weg. Aan een reeds vroeger gegeven bevel tot inlevering van wapenen moesten de ingezetenen alsnog dadelijk voldoen ¹⁾; de oogst was echter niet groot: immers slechts 35 jachtgeweren, 34 pistolen, 60 degens, 48 sabels, 1 piek, 2 hartsvangers en 14 karabijnen. Eindelijk beproefde men ook THIJSSSEN EN JANSSEN gevangen te nemen, doch men slaagde alleen met den eerste, JANSSEN wist te ontluchten.

Het voorloopig onderzoek tegen PICAT EN THIJSSSEN bracht echter zoo weinig overtuigends aan het licht, dat, ook naar het oordeel van den Minister van Justitie VAN MAANEN, er geene termen zouden zijn, ze te doen schuldig verklaren aan het smeden van een aanslag tegen de veiligheid en het behoud der vesting. ²⁾ Inderdaad werden de beklagden, na een 9-tal maanden in arrest te hebben doorgebracht, door den Krijgsraad vrijgesproken; een vonnis, dat door het Hoog Militair Gerechtshof in de zelfde maand September 1831 werd bevestigd, zoodat de Opperbevelhebber eindelijk de menschen wel moest laten gaan, hoe overtuigd hij ook van hunne schuld was. Natuurlijk, dat zij de stad werden uitgezet.

Jaren gingen hierover heen, toen de Opperbevelhebber de volgende missive dd. 11 December 1837 van *Oorlog* ontving: „Door eenen vertrouwelijken correspondent te Brussel wordt in een geheim rapport,

¹⁾ Lastgeving dd. 8 December 1830 van den Opperbevelhebber aan het Gemeentebestuur: „De afkondiging van UEdelAchtb. betrekkelijk de depots van wapenen en munitie, bevolen bij mijne aanschrijving van den 24 October l.l. N°. 161, heeft, hetzij door verkeerde uitlegging of andere beweegredenen, het vereischt effect niet gesorteerd. Zulks verplicht mij UEdelAchtb. te verzoeken, al dadelijk aan de ingezetenen, op de gebruikelijke wijze, te doen bekend maken, dat alle vuur- en andere wapenen, om het even van welken aard, voorzien van een opschrift, houdende den naam van den eigenaar, nog in deze loopende week aan het stadhuis moeten worden afgeleverd, op poene van strenge maatregelen tegen dengenen, die in gebreke mogt blijven.”

²⁾ Bericht van *Oorlog* dd. 2 April 1831 aan den Opperbevelhebber.

o.a. het volgende medegedeeld: „Ily a à Maestricht un individu, qui cherche à corrompre le barbier ou coiffeur du général DIBBETS, en qui ce Général a grande confiance; d'après le rapport cet individu doit avoir le projet de former une société secrète à Maestricht, qui au premier événement livrerait la ville aux Belges. Le barbier doit être le même qui dans le temps a dénoncé le complot où l'avocat MANCEL a été compliqué.” De Koning verzocht over dit bericht nadere inlichting. Den 13^{en} d.a.v. antwoordde de Opperbevelhebber:

„Niet zonder bevreemding heb ik door Uwer Excellenties vertrouwelijke brief van den 11^{en} dezer maand vernomen, hetgeen door den Geheimen correspondent uit Brussel wordt medegedeeld. In de eerste plaats, is het wel onbegrijpelijk, dat het denkbeeld kan bestaan, door mij vertrouwen zoude zijn geschonken aan den kapper of barbier, namelijk den beruchten J. PICAT, die indertijd, als verdacht van hoogverraad, voor den temporairen kriegsraad alhier werd te regt gesteld, en waarentrent zooveel is geschreven. Deze PICAT, gelijk bekend, was bij den aanvang van den opstand, mijn spion en die der Belgen, welke dubbele rol gelukkig tijdig is ontdekt geworden. Ook waagt hij niet zeer nabij de vesting te komen; hij weet wat hem alsdan te wachten staat.

„Het daarstellen der bedoelde geheime sociëteit verdient evenmin, voor het tegenwoordige, eenig geloof. Het is, sedert jaren, genoeg gebleken, dat de Politie niet inslaapt, en mij, als het ware, niets van eenig belang ontgaan kan. Niettemin bewijst mijn vertrouwelijk rapport van den 10^{en} dezer maand alweder, dat men niet te zeer op zijne hoede kan wezen, en, zoo als ik mij veroorloofd heb te zeggen, is het onderwerp van dat rapport als van gewigt te beschouwen.

„Sedert verleden jaar, ben ik door de jicht aan de handen belet geworden, mij zelven te scheren. Mijn barbier is een algemeen bekend, braaf persoon, en ook aan het Huis van Oranje, zoo als nog enkele bejaarde lieden hier ter stede, bijzonder toegedaan. Nogtans is niet te ontkennen, dat in tijden gelijk deze nimmer te veel behoedzaamheid kan worden gebruikt. Ook ben ik niet onkundig, dat voortdurend het oog op mij gevestigd blijft, en dat ik mij zeker veel zou blootstellen door mij buiten de vestingwerken te begeven, hetgeen nimmer plaats heeft, dan vergezeld van een klein escorte kavalerie, daar een aanslag op mijn leven, door een windbus of ander bedekt wapen, niet te verhoeden is; ook heeft men mij daarvoor reeds vroeger gewaarschuwd.

„Mijnen allereerbiedigsten dank voor deze mededeeling betuigende, heb ik de eer Uwer Excellentie te hernieuwen, de verzekering mijner opregte hoogachting.”

Onder de tal van zich roerende advocaten te Maastricht behoorde EDW. SERVAIS MANCEL, door DIBBETS geteekend „als een woelziek, gevaarlijk mensch”. 1) Hij had de vesting bij het uitbreken der omwen-

1) Rapporten dd. 4 December 1830 aan *Oorlog* en dd. 21 daaraanvolgende aan *Justitie*.

teling verlaten, om bij de opstandelingen in dienst te gaan. Een broeder van hem was en bleef officier bij de Nederlandsche Marechaussee.

In den ochtend van den 4^{en} December 1830 durfde de advocaat, terugkeerende van Brussel, de stad binnenkomen onder bedekking van een beladen kar, vergezeld van den Maastrichtschen wijnkooper NYPELS en een hoedenmaker STOEL. MANCEL werd gearresteerd, zoomede zijn, in de vesting woonachtig gebleven, voormalige klerk TOULON: „hier ter stede algemeen bekend als een doortrapt slecht sujet”. De gehouden verhooren brachten echter geene daadzaken ten hunnen laste aan het licht; alleen werd TOULON overtuigd opsteller en schrijver te zijn van verschillende lasterlijke, naamlooze geschriften en aantijgingen tegen de inwoners van de stad; eenige dier geschriften werden in zijn lessenaar ten kantore van MANCEL gevonden. Ofschoon alzoo de vervolging wegens verraad andermaal op zwakke grondslagen berustte, werden de gevangenen voor den Krijgsraad gebracht; zij hadden dan in ieder geval eenigen tijd met de gevangenis kennis gemaakt, zal wellicht de bijkomende gedachte zijn geweest. In Maart 1831 sprak de Krijgsraad MANCEL vrij; de Opperbevelhebber liet hem den 6^{en} Maart buiten de stad brengen, met verbod tot terugkeer, zoolang de Belegstaat duurde. TOULON moest evenwel zijn schrijflust boeten met eene veroordeeling; hij had den 2^{en} Juli de straf uitgediend, waarna ook hij de stad werd uitgezet. 1) Tegen den tijd, dat de Belegstaat zou eindigen, en de quaestie of Maastricht aan België zou komen, de hoofden weer bijzonder warm zou maken, namelijk in 1838, bezorgde MANCEL nog eene verrassing, door eene brochure, waarin hij de aanspraken van België op de Limburgsche hoofdstad betoogde. 2)

La femme! Zij bracht den officier van gezondheid GROUW voor den militairen rechter.

De Opperbevelhebber ging met groote gestrengheid het binnenkomen van ontuchtige vrouwen tegen, omdat zij, als de hiervoren vermelde ANNA VAN OOYEN, de desertie bevorderden. Doctor GROUW liet nochtans zijn oog vallen op een deerntje uit Luik, die op last van DIBBETS de stad werd uitgezet. Zij bleef zich echter aan de Tongersche en Pietersche poorten vertoonen, met verzoek om weer binnen te mogen komen; evenzeer trachtte GROUW herhaaldelijk den Kapitein

1) Rapport dd. 30 Juni 1831.

2) *La ville de Maestricht et ses droits à diverses époques, en présence de la diète germanique et des vingt-quatre articles en 1838.* — Den 11^{en} October 1838 berichtte de Opperbevelhebber hierover aan *Oorlog*: „Het nu onlangs in de Belgische bladen aangekondigd werk van den advocaat MANCEL, over de stad Maastricht etc., is welligt reeds bij Uwe Exc. bekend. Bedoelde MANCEL, broeder van den Kapitein bij onze Marechaussee, is de zelfde, die in het najaar 1830, van Brussel komende, in hechtenis alhier is gesteld, voor den tijdelijken krijgsraad als verdacht van verraad, aangeklaagd, doch bij gebrek van genoegzame bewijzen, vrijgesproken, en alstoen dadelijk de vesting ontzegd is geworden”.

van piket, ja zelfs den Opperbevelhebber te misleiden, ten einde zijn liefde te kunnen spreken. In den namiddag van den 5^{en} Februari 1831 vroeg hij DIBBETS weder deze vrouw, die hij nu voor eene andere deed doorgaan, toe te laten, en wel omdat zij geld kwam brengen; hij kreeg ten antwoord, dat zij het geld dan maar aan de poort moest afgeven. Toen ging GROUW naar de poort, waar hij in strijd met de waarheid mededeelde, dat de Opperbevelhebber hem veroorloofd had om zich buiten de vesting te begeven. Aldus gelukte het hem het verbodene opnieuw te bereiken, maar onderwijl kwam de misleiding aan den dag en werd het bevel uitgevaardigd om „hem, bij het binnenkomen, dadelijk tusschen de bajonetten naar de provooost te brengen”. Zoo geschiedde het, toen hij in den ochtend van den 6^{en} zich meldde. De Krijgsraad veroordeelde hem den 8sten Maart tot twee maanden militaire gevangenis; een vonnis, dat het Hof bevestigde.

(Wordt vervolgd.)

Uniformen voor de Bereden Artillerie.

Korten tijd geleden lazen wij het bericht, dat ook voor de bereden artillerie weldra eene verandering in de uniform kan worden verwacht. De talpa, de korte jas en de rijbroek zullen vervallen; in de plaats daarvan komt de kepi, de tuniek, alsmede de korte rijpantalon met beenstukken.

Naar aanleiding hiervan veroorloven wij ons om in deze onze meening kenbaar te maken; wellicht kan daardoor een steentje bijgebracht worden, om niet alleen tot eene voor alle omstandigheden doelmatige, maar ook eenigszins sierlijke uniform te geraken, want op dit punt is, met enkele uitzonderingen, de Nederlandsche soldaat niet verwend. ¹⁾ Eene nette uniform zal ongetwijfeld aan de vrijwillige dienstmeneering van het mindere personeel ten goede komen, deze althans niet tegenwerken, terwijl zij ook voor de officieren volstrekt niet van ondergeschikt belang is. Thans is de dienst- en uitgaansuniform geheel de zelfde; voor dienst is de uniform te veel opgesmukt met goud en rood; voor uitgang, zooals visite, club, theater of soirée, is de uniform weinig sierlijk, niet doelmatig en ongemakkelijk.

Wellicht moet hierin dan ook de reden worden gezocht, dat zoo menig jong officier zich reeds onmiddellijk na zijne aanstelling voorziet van de, voor bovengenoemde uitgangen, in de burgermaatschappij gebruikelijke kledingstukken, zooals gekleede jas, rok, smoking en cylinderhoed.

Wenscht men den officier alleen te kleeden in de veldtenue, welnu, laat men dan een stap verder gaan en daarbij bepalen, dat de uniform alleen in dienst behoeft te worden gedragen, doch dat het buiten dienst geoorloofd is zich te kleeden, hetzij in uniform, hetzij in civiel.

Intusschen stellen wij er prijs op te verklaren, dat dit niet door ons wordt gewenscht. Men behoeft slechts te denken aan het in uniform gekleed moeten zijn bij gala-partijen of andere officieele gelegenheden, zoowel in het eigen land als in den vreemde.

Wij betreuren het, dat de talpa wordt afgeschaft, niet zoozeer omdat wij dit hoofddeksel, zooals het nu is, zoo bijzonder sierlijk vinden,

---

¹⁾ In hoeverre het wenschelijk zal zijn om voor oorlogstijd, zoowel aan den officier als aan den mindere, eene tuniek of soortgelijk kledingstuk, of wel een kiel over de tuniek, te geven van eene khaki of andere kleur, is hier buiten beschouwing gebleven.

maar omdat wij de meening zijn toegedaan, dat ook de militair, althans de officier, in het bezit moet zijn van een hoofddeksel voor groote en gala-kleeding. In de burgermaatschappij toch, zien wij, dat zelfs de minst bezoldigde ambtenaar in het bezit is van de verschillende soorten kleeding, hierboven reeds genoemd.

Wat de talpa zelve aangaat, is het ons onbegrijpelijk, hoe men er in geslaagd is deze zoo weinig sierlijk te maken, want wij behoeven slechts de ongeveer gelijksoortige hoofddeksels van vreemde legers te beschouwen, om tot de ervaring te komen, dat zonder al dien opsmuk van leeuwenkoppen, stormketting, enz., de talpa een eenvoudig en net hoofddeksel kan zijn. Het snit, als men met dit woord althans van een hoofddeksel kan spreken, moet dan echter in de eerste plaats worden gewijzigd. En dan, last not least, de pluim!! Waarom toch niet een aigrette gegeven of wel een lossen rooden bodem en gouden talpasnoeren, of . . . in het geheel niets.

En wat zal men hiervoor in de plaats geven? Toch niet de kepi met de eene of andere pluimsoort.

Bij de gala-kleeding behoort nu eenmaal eene ander soort hoofddeksel dan bij de veld- of diensttenue, en daarom doen wij dus nogmaals een pleidooi hooren voor het behoud van de talpa.

De kepi is geen aangenaam hoofddeksel; door de kegelvormige gedaante ontstaat knelling en, bij lang gebruik, zakt zij tot op de ooren of achterover.

Bovendien geldt ook hier, evenals voor de uniform, dat zij voor groote of gala-kleeding te eenvoudig is, terwijl zij voor diensttenue te teer is door het goud en de roode bies, welke laatste bovendien bezwaarlijk kan worden vernieuwd. Of zij te velde een bruikbaar hoofddeksel zal blijken te zijn, wanneer zij, veelvuldig nat wordende, veel meer dan thans aan vervorming blootgesteld zal wezen, is eene vraag, die wij niet gaarne in bevestigenden zin zouden beantwoorden.

Maken wij nu eens eene vergelijking met de nette Duitsche pet; deze is plat, gemakkelijk mede te voeren en zonder goud; de roode band kan op eenvoudige wijze worden vernieuwd. Zelfs het model van onze Rijksveldwacht is te verkiezen boven de kepi.

Nemen wij verder de veldtenue als uitgangspunt, dan zal de bereden artillerie, zoowel officieren als minderen, gekleed zijn met:

tuniek, korte rijbroek met beenstukken, en schoenen met riemsporen.

Aangezien echter de militair, evenals de burger, behoefte gevoelt om zich te kleeden, naarmate van de omgeving, waarin hij zich beweegt, wordt het niet alleen wenschelijk, maar ook bepaald noodig geacht, dat, zoowel officieren als minderen, over eenige andere kleedingstukken kunnen beschikken, zoowel voor dagelijksch gebruik als voor groote en gala-tenue.

Achtereenvolgens zullen de verschillende kleedingstukken worden behandeld, met vermelding wat voor de verschillende tenues wordt gewenscht.

Terloops zij hier nog opgemerkt, dat bij invoering van eene kepi ook voor den stukrijder of kanonnier, men hem bovendien dient te voorzien van eene eenvoudige stalmuts en geven wij in overweging hiervoor te nemen eene muts, in vorm overeenkomende met de thans bestaande, doch lager en van enkel laken, dus zonder kleppen.

Deze staat sierlijk en vlug en laat zich gemakkelijk samenvouwen, opbergen en medevoeren.

Wellicht zal zulk een model voor officieren ook te verkiezen zijn boven de thans model zijnde veldmuts, die het groote nadeel heeft, dat zij moeilijk kan worden gevouwen, en daardoor na eenig gebruik een gekreukt en slordig aanzien krijgt.

Tuniek. Het snit voor de tuniek worde genomen naar dat van den huzaren-attila, natuurlijk zonder tressen; men krijgt dan in plaats van het split aan de achterzijde, twee insnijdingen in het verlengde van de rugnaden, waardoor, vooral bij het te paard zitten, de kortere panden beter over de heupen en langs het dijbeen zullen vallen. En te meer zal dit het geval zijn, ook bij niet te paard zitten, wanneer in de schootzakken iets wordt geborgen.

De zakken aan de achterzijde komen nu te vervallen; in de plaats hiervan make men twee zakken aan de voorzijde, in ieder pand één, met de opening in den naad en aan de buitenzijde. De borstzakken make men met eene platte plooi met eenigszins geschulpte klep en gesloten door een knoopje.

De kraag voor de officieren worde gemaakt van zwart fluweel, en voor den troep van zwart laken. De officiersdistinctieven op de kraag worden aangebracht, evenals thans geschiedt; om echter de veld- en diensttenue der hoofdofficieren niet van een gouden kraag te voorzien, zou men voor hen de onderscheidingsteekenen kunnen aanbrengen op eene dubbele lus van donkerrood laken.

In groote en gala-tenue, en natuurlijk desverkiezende buiten dienst, dragen deze officieren een gouden kraag.

De schouderlappen voor de veld- en diensttenue zouden wij voor officieren en voor den troep respectievelijk wenschen van zwart fluweel en van zwart laken, en voor groote en gala-tenue van breed goud galon en van rood laken.

Voor alle tenues worden deze schouderlappen voorzien van de gekruiste kanonnen met kroon, iets kleiner dan de thans bestaande en uit één stuk.

De halssnoeren wenschen wij te doen vervallen; in de plaats hiervan geve men, doch alleen voor groote en gala-tenue, eene giberne, voor de officieren van goud, overeenkomende met het model van de officieren der R. A., voor den troep van zwart leder. Voor de militie achten wij eene giberne niet noodig.

Korte rijbroek. Hierbij dient eene lange pantalon te worden gegeven, die gedragen wordt op den voet, als thans geschiedt.

Beenstukken. De beenstukken, van het thans bij de cavalerie bestaande model, hebben het nadeel, dat men ze eerst moet aantrekken, alvorens de schoenen en de riemsporen te kunnen aandoen. Dit is, vooral voor oudere en eenigszins minder slanke personen, bezwaarlijk. Het zelfde bezwaar doet zich voor bij het uitdoen. Wellicht is het nu, althans voor het oogenblik, niet wenschelijk om voor den troep van model te veranderen, ten einde in ons kleine leger geen twee soorten van beenstukken in gebruik te hebben, doch het kan onzes inziens geen bezwaar opleveren, om den officier te vergunnen, beenstukken van ander model, mits van zwart leder en van gelijke hoogte als het thans aangenomen model, te dragen.

In de burgermaatschappij ziet men zeer practische modellen in gebruik, die de bovenbedoelde nadeelen niet hebben.

De riemsporen dienen van zoodanig model te zijn, dat deze ook onder de pantalon kunnen worden gedragen, waardoor de vaste sporen, en daarmede het vernielen van de hakken, komen te vervallen.

Voor de officieren komt het ons, in verband met de kleur van het metaal der uitmonstering, gewenscht voor — bovendien zal het veel sierlijker staan — om de wit metalen sporen in de gala-tenue, en ook buiten dienst, te vervangen door sporen van verguld metaal.

Om gelijke reden wordt het wenschelijk geacht de zilveren dragon (sabelkwast) te vervangen door eene van goud. Voor de officieren zoude men dan weer kunnen invoeren het vervallen model uit het jaar 1845, welk model toch bepaald sierlijker kan worden genoemd dan het tegenwoordige, terwijl voor de veld- en daagsche tenue kan worden volstaan met eene sabelkwast van verlakt leder van het model, zooals thans door de mindere militairen wordt gedragen.

Hoewel niet begrepen in de thans voorgenomen uniformverandering, willen wij toch de gelegenheid te baat nemen, om nog enkele andere zaken, de uniform betreffende, ter sprake te brengen.

De manteljas is een kostbaar kleedingstuk, dat weinig of niet wordt gedragen, ten minste door den troep. De jas is dan ook weinig aan slijting onderhevig; de meeste slijting of waardevermindering ontstaat door het oefenen in het „oppakken” en door het opleggen op de depo-neerkamer.

Nu vragen wij ons af, of het niet eenvoudiger en zuiniger zou zijn, om tot de oude overjas, doch wat minder lang, terug te keeren en daarbij de band te doen vervangen door de beide kortere banden, op den rug vastgeknoopt, zooals thans bij de manteljas gebruikelijk is.

De man krijgt dan één kleedingstuk minder; de bepakking wordt eenvoudiger en lichter.

Voor de officieren wenschen wij echter den mantel te behouden, doch naast, en niet *met*, de overjas. Deze laatste ook met liggenden kraag.

Het gevest van de sabel is zwaar en breed, daardoor weinig sier-

lijk, en bovendien oorzaak, dat het jaspand ter hoogte van het gevest zeer aan slijting onderhevig is. Waarom kan men nu niet aan de officieren vergunnen om buiten dienst en in kleine diensten eene sabel te dragen met een gevest, waaraan slechts één platte beugel. Wellicht zal ook hier een verguld gevest sierlijker en meer in overeenstemming zijn met de tenue.

De tuniek zal, althans gemaakt en uitgemonsterd, zooals werd aangegeven, voor veldtenue in eene lang gevoelde behoefte voorzien en in groote en gala-tenue, vermoedelijk een net kleedingstuk blijken te zijn. Het is echter te betwijfelen, of de officier hieraan voldoende heeft voor de verschillende tenues, die door hem worden verlangd, om niet ten achter te staan bij hen, waarmede hij in de burgermaatschappij verkeert. Wellicht kan hierin aanleiding worden gevonden om aan de officieren te *vergunnen* eene lange, zoogenaamde interimjas te dragen, op den voet zooals men dit in het Duitsche en Engelsche leger ziet doen.

STORM VAN 's GRAVESANDE.

Kapitein der Veldartillerie.

Proefschieten te Unterlüss door de Rheinische Metallwaaren- & Maschinen-fabrik op den 30 November 1904.

Geschoten werd met de volgende kanonnen, stelsel EHRHARDT:

10,5 cM. Veldhouwitser M/1904, met automatische verkorting van den vuurmondterugloop,

12 cM. Houwitser M/1904, met automatische verkorting van den vuurmondterugloop,

7,5 cM. Berggeschut M/1903,

7,5 cM. Veldgeschut M/1904, met onafhankelijke richtlijn,

7,62 cM. Veldgeschut M/1903,

10,5 cM. Positie- (Belegerings-)geschut M/1903.

Alle vuurmonden met wigsluiting, stelsel EHRHARDT.

De karakteristieke kenteekenen van dit geschut zijn in het kort de volgende:

10,5 cM. Veldhouwitser.

1°. Automatische inrichting tot het verkorten van den vuurmondterugloop. Bij het geven van elevatie aan den vuurmond en aan de wieg beweegt zich een nok in eene gebogen groef, welke zich in de benedenaffuit bevindt, naar boven. Door dezen nok wordt, door middel van eene eenvoudige, doch vernuftige overbrenging, de zuigerstang der rem om hare lengteas gedraaid. Deze draaiing der zuigerstang heeft ten gevolge, dat de openingen, waardoor de vloeistof der rem bij den terugloop van den vuurmond geperst wordt, en die bij eene elevatie van 0° geheel open zijn, bij het vermeerderen der elevatie meer en meer gesloten worden. Daardoor wordt de lengte van den terugloop bij toenemende elevatie gedurig kleiner. Te gelijker tijd worden de openingen, waardoor de remvloeistof bij het weder vooruitgaan van den vuurmond teruggedreven wordt, bij het vermeerderen der elevatie steeds grooter, zoodat het vooruitbrengen van den vuurmond na het schot vergemakkelijkt wordt.

De regeling van den terugloop en van het weder vooruitbrengen van den vuurmond geschiedt, eens voor altijd, bij de aflevering van het geschut.

2°. Onveranderlijke richtlijn. De zich aan de linkerzijde der affuit bevindende vizierinrichting bestaat uit twee hoofddeelen, welke elk voor zich van elkaar onafhankelijk zijn. Deze hoofddeelen kunnen echter door eene koppeling naar behoefte met elkander verbonden worden.

Met een dezer hoofddeelen wordt, onafhankelijk van de andere, aan den vuurmond de elevatie gegeven, terwijl de andere dient, om rechtstreeks over opzet en vizierkorrel op het doel te richten. Wanneer beide verichtingen afgeloopen zijn, worden de twee deelen met elkaar verbonden en brengt men de luchtbel tot inspelen, waardoor de terreinhoek uitgeschakeld wordt. (Dit laten inspelen der luchtbel geschiedt door den stand der luchtbelbuis te veranderen.) Werkt de staart van de affuit zich in den grond, dan is het voldoende, wanneer de elevatie van den vuurmond niet veranderd moet worden, om de luchtbel weder te doen inspelen, door aan het draaiwiel voor de hoogterichting te draaien.

Wordt eene andere elevatie gecommandeerd, dan wordt eerst de koppeling verbroken, daarna aan den vuurmond de nieuwe elevatie gegeven, de verbinding weder tot stand gebracht en de luchtbel tot inspelen gebracht. Deze soort van vizierinrichting is juist voor houwitsers van zeer groot belang, omdat anders bij de menigmaal voorkomende, groote elevatiën de lange opzet spoedig tegen het schild zou stooten en bovendien, om te kunnen richten, eene zeer lange richtspleet in het schild vereischt zou worden. De vizierinrichting kan, behalve van de gewone richtmiddelen (opzet en vizierkorrel), ook van een panorama-kijker voorzien worden.

3°. Dubbele spoor (vaste ijsspoor en opklapbare spoor).

4°. Marschtappannen (ter vergemakkelijking van het transport).

12 cM. Houwitser.

1°. Als bij 10,5 cM. Veldhouwitser.

2°. Idem.

3°. Eenvoudige, vaste spoor.

4°. Laadhefboom. Aangezien bij dit geschut, bij 30° elevatie en meer, het bodemstuk met het sluitstuk tusschen de affuitwanden wegzakt, moet dit door eene bijzondere inrichting bij elk schot gemakkelijk en vlug zóó hoog geheven kunnen worden, dat het laden van den vuurmond mogelijk is. Dit geschiedt door eene, zich aan de linkerzijde der affuit bevindende, hefboomrichting, welke door den sluitstukbediende behandeld wordt en door eene enkele beweging in werking of desgewenscht buiten gebruik gesteld kan worden.

5°. Marschtappannen. Als bij 10,5 cM. Veldhouwitser.

7,5 cM. Berggeschut.

1°. Verdeeling van het geschut in 4 draagvrachten, n.l.: vuurmond met sluitstuk, bovenaffuit met schild, benedenaffuit, as met raden.

2°. Vorkvormige benedenaffuit.

3°. Naadloos getrokken ronde buizen. Vorkvormige buis met vaste spoor, omklapbaar, eveneens omklapbare affuitzitplaatsen.

4°. Hoogst eenvoudige reminrichting.

7,5 cM. Veldgeschut met onafhankelijke richtlijn.

1°. Onafhankelijke richtlijn. Rechts aan de affuit: inrichting tot het geven van de hoogterichting, getande boog, verdeelde schijf, handwiel, door den sluitstukbediende te bedienen. Links aan de affuit: inrichting tot het geven van de zijdelingsche richting en tot het in rekening brengen van den terreinhoek, onafhankelijke richtlijn, luchtbel voor den terreinhoek, welke door den richter bediend worden. Daardoor verdeling van arbeid, bespoediging van de richting, ontheffing van arbeid voor de richters.

2°. Benedenaaffuit, naadloos getrokken buis van U-vormige doorsnede.

7,62 cM. Veldgeschut.

1°. Groot rendement. Bij een gewicht van slechts 1000 KG. deelt het kanon aan het projectiel eene mondingsenergie mede van 115 M.T., zonder dat de vuurmond daarbij onrustig werkt en niettegenstaande het ontbreken eener schietrem.

2°. Inrichting tegen nabranders. Om te voorkomen, dat het sluitstuk kan worden geopend, vóór het schot is afgegaan, bevindt zich bovenaan het sluitstuk ter rechter zijde eene eenvoudige inrichting, welke berust op het beginsel der traagheid en bij het sluiten van den vuurmond het sluitstuk vast verbindt met den vuurmond. Deze verbinding kan slechts door den schok van het schot of door eene bijzondere beweging, welke in normale gevallen bij het openen van den vuurmond achterwege blijft, weder verbroken worden.

3°. Rechter- en linker-aftrekinrichting. De vuurmond kan zoowel door den sluitstukbediende op de gewone wijze van rechts, als door den richter met behulp van een bijzonderen hefboom van de linker zijde afgevuurd worden. Beide kanonniers handelen hierbij onafhankelijk van elkaar, hetgeen van groot belang is bij het beschieten van zich bewegende doelen.

4°. Zekerheidsinrichting tegen het afvuren, vóórdat het stuk volkomen gesloten is. Deze inrichting is met de aftrekinrichting gecombineerd, zonder het aantal onderdeelen te vermeerderen. Afvuren van den vuurmond is dus onmogelijk, zoolang het sluitstuk nog niet geheel is ingebracht.

5°. Bovendien heeft iedere EHRHARDT'sche wigsluiting nog een verwoerpel, die belet, dat het stuk geopend wordt door de schokken tijdens het rijden over harde wegen.

Deze drie zekerheidsinrichtingen kunnen naar wensch aan elk sluitstuk aangebracht worden.

10,5 cM. Positie-(Belegerings-)geschut.

1°. Onafhankelijke richtlijn. (De bij de proeven gebezigde constructie, van ouderen datum, is sedert door eene nieuwe vervangen.)

2°. Opklapbare spoor en breede raden. Dit laatste vooral, verhindert het indringen der raden in den grond en maakt het gebruik van dezen vuurmond zonder bedding mogelijk.

BEPROEVING.

Het vuren met deze vuurmonden vond plaats onder de ongunstigst denkbare omstandigheden. De bodem (spaarzaam begroeide heidegrond) was door den regen der laatste dagen zeer drassig; bovendien regende het gedurende het grootste deel van den dag. De proef had het volgende verloop:

1°. Allereerst werden de beide houwitseren in werking getoond; zij werden met de grootste lading en met het oefeningsprojectiel geladen en met opgezeten bediening en licht geregelde rem onder elevatiën van 0° — 43° beproefd. (Gewicht projectiel 15 resp. 21 KG., $V_0 = 300$ M.) De spoor en de raden drongen geleidelijk in den weeken bodem, waarbij de vuurmonden langzamerhand iets naar achteren uitweken. De automatische verkorting van den vuurmondterugloop functioneerde uitstekend.

Ten slotte werd op verzoek van een der aanwezige buitenlandsche officieren bij den 12 cM. Houwitsers $\frac{3}{4}$ L. der vloeistof uit den remcylinder afgetapt (ongeveer $\frac{1}{6}$) en bovendien eene veer, die den vuurmond na het afgaan van het schot weder vooruit moet brengen opzettelijk gebroken (wat trouwens slechts aan het uiteinde mogelijk bleek). In dezen toestand werden 2 schoten afgegeven onder 5° en onder 43° elevatie. Daarbij bleek, dat bovengenoemde defecten geen invloed uitoefenden.

2°. Als derde vuurmond werd het 7,5 cM. Berggeschut beproefd met 5 schoten ($P = 5,3$ KG., $V_0 = 300$ M.) en wel bij opgeslagen schilden en opgezeten manschappen. Elevatie van 0° tot 28° . De vuurmond werkte volkomen rustig.

3°. 7,5 cM. Veldgeschut met onafhankelijke richtlijn. Nadat het mechanisme en de bediening der vizierinrichting verklaard waren, werden 3 schoten onder elevatiën van 0° tot 10° tegen het vrije veld afgegeven, waarbij bleek, dat de slechts 970 KG. zware vuurmond volkomen rustig stond en de behandeling van de onafhankelijke richtlijn zeer gemakkelijk was en zeker en zuiver werkte. ($P = 6,5$ KG., $V_0 = 500$ M.)

4°. Daarna werden met het positiegeschut van 10,5 cM. 4 schoten afgegeven met elevatiën, varierende tusschen 0° en 22° , terwijl de bedieningsmanschappen op de treden bleven staan. De bediening van dit zware geschut geschiedde zeer gemakkelijk; het werkte op het begroeide terrein zeer bevredigend. De vuurmondterugloop en het weder in batterij komen van den vuurmond waren goed. De spoor zakte in het geheel 10 cM. diep in en was slechts 20 cM. in den zeer weeken bodem naar achteren uitgeweken. ($P = 16$ KG., $V_0 = 550$ M.)

5°. Tot slot van deze serie proeven werd het veldgeschut van 7,62 cM. in werking getoond. Dit geschut, dat, voorzien van 5 mM. dikke schilden, slechts 1000 KG. woog, functioneerde uitstekend bij een projectielgewicht van 6,6 KG. en eene aanvangssnelheid van 590 M., niettegenstaande het geen rijrem bezit. De vuurmondterugloop en het

weder in batterij komen van den vuurmond waren normaal. De inrichting tegen nabranders werkte uitstekend.

6°. Om de waarneembaarheid en de werking van de GKT. der houwitser te toonen, werden uit den houwitser van 10,5 cM. twee GKT.-schoten in schokstelling en 8 in tijdstelling afgegeven tegen een geheel ingezonken emplacement met vuurmond en bediening op 2200 M. Nadat de springhoogte door 2 schoten geregeld was, werden 6 schoten in tijdstelling afgegeven. De gemiddelde springhoogte was 4,7 M. en de gemiddelde springafstand vóór het doel 60 M.; de lengtespreiding der springpunten was 100 M., de hoogtespreiding 6 M. De uitwerking was buitengewoon. De linkerhelft van het stuk was vernield en 100 % der bediening buiten gevecht gesteld.

Uit den houwitser van 12 cM. werden voorts één GKT. in schokstelling en negen GKT. in tijdstelling tegen vurende schutters achter een muur op 2100 M. afgevuurd. De gemiddelde springhoogte was 4,2 M., het springpunt lag 15 M. vóór het doel, de lengtespreiding der springpunten was 50 M., de hoogtespreiding 12 M. De uitwerking was goed (50 % der, slechts met het hoofd boven den muur uitstekende, schutters was getroffen).

Verdere bijzonderheden omtrent de schietproeven zijn in de bijgevoegde schietstaten opgenomen.

7°. Na afloop van het schieten werden nog getoond: het van en op de affuit brengen van den vuurmond en de reminrichting. Het afnemen van den vuurmond duurde 2 minuten, het op de affuit brengen nam ongeveer den zelfden tijd in beslag.

De uitkomst van de schietproef met mijn-, resp. brisantgranaten uit 12 cM., resp. 10,5 cM. Houw., was, als volgt:

Afstand 2900 M. In beide gevallen lading II. ($V_0 = 200$ M.)

10,5 cM. Houwitser. Elevatie 27°. Grootste lengte-afwijking 10 M. De aan de buitenzijde van het projectiel regelbare vertraging werkte zeer goed. Trechters, gevormd door brisantgranaten: Middellijn $1\frac{3}{4}$ —2 M. Diepte 65—70 cM.

12 cM. Houwitser. Elevatie 33°. Grootste lengte-afwijking 28 M. Trechters, gevormd door mijngranaten: Middellijn 4 M., diepte 1,5 M.

PROGRAMMA

VOOR HET

Proefschieten met geschut, stelsel EHRHARDT,

te UNTERLÜSS,

op den 30 November 1904.

N ^o .	SOORT VAN HET GESCHUT.	OPMERKING OVER DOELEN.	Afstand.
1.	7,5 cM. Snelvuur-veldgeschut, stelsel EHRH. M/1904.	Schieten op knielende schutters, op	1800
2.	7,5 cM. Snelvuur-veldgeschut, stelsel EHRH. M/1904, met onafhankelijke richtlijn.		
3.	7,5 cM. Berggeschut, stelsel EHRH. M/1904.	Schieten op liggende schutters, op	1000
4.	7,62 cM. Snelvuur-veldgeschut, stelsel EHRH. M/1904.	Schieten op halfgedekte artillerie, op	2500
5.	10,5 cM. Snelvuur-veldhouwiter, stelsel EHRH. M/1904, met autom. verkorting van den vuurmondterugloop.	Schieten tegen artillerie, geplaatst in ingezonken emplacement	2200
6.	10,5 cM. Snelvuur-veldhouwiter, stelsel EHRH. M/1900.	Schieten op ondersteuningstroepen, op	2900
7.	12 cM. Snelvuur-veldhouwiter, stelsel EHRH. M/1904, met autom. verkorting van den vuurmondterugloop.	Schieten op vurende schutters achter muren	2100
8.	12 cM. Snelvuur-veldhouwiter, stelsel EHRH. M/1902.	Schieten op ondersteuningstroepen, op	2900

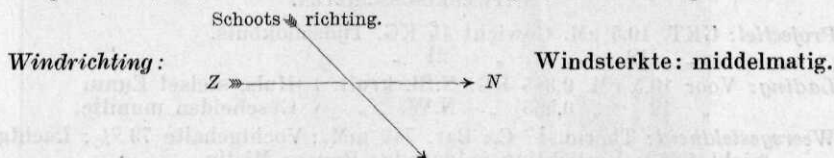

Schietterrein UNTERLÜSS, 30 November 1904.

SCHIETSTAAT.

Proefschoten met verschillende vuurmonden voor het onderzoek naar de stabiliteit en soliditeit van het materieel.

Weersgesteldheid: Therm. 4° C.; Bar. 749 mM.; Hygrometerstand 79 %; Luchtgewicht 1,253; Verlichting voldoende; Regen; Zeer drassige bodem.

1. 10,5 cM. Veld-Hv., stelsel EHRHARDT M/1904. Lading N. Bl. Kruit.

N ^o .	Standplaats van het geschut.	Projectielgewicht. KG.	Gewicht der lading. KG.	Elevatie. °	OPMERKINGEN betreffende het materieel.
1	Horizontale, be-	15	0,345	10	Bodem door zwaren regen doorweekt. Raden over de velg-hoogte ingezakt.
2	groeide heidegrond.	"	"	25	
3	"	"	"	35	
4	"	"	"	45	
5	"	"	"	5	
6	"	"	"	0	
7	"	"	"	10	

2. 12 cM. Hv., stelsel EHRHARDT M/1904. Lading W.R. Kruit.

1	Als boven.	21	0,565	10	De spoor en de raden 20 cM. diep in den grond gedrongen.
2	"	"	"	21	
3	"	"	"	43	
4	"	"	"	5	
5	"	"	"	0	

Van de geheele vulling van den remcylinder (5 L.) werd $\frac{3}{4}$ L. afgetapt, tevens werd eene voorbrengerveer met geweld gebroken (1 $\frac{1}{2}$ winding van het uiteinde; eene poging om de veer in het midden te breken mislukte).

6	Als boven.	21	0,565	5
7	Nieuwe standplaats.	"	"	43

3. 7,5 cM. Berggeschut, stelsel EHRHARDT M/1904. Lading N.R. Kruit.

1	Als boven.	5,3	0,145	5	V _o 300 M.
2	"	"	"	10	
3	"	"	"	23	
4	"	"	"	0	
5	"	"	"	28	

4. 7,5 cM. Veldgeschut, stelsel EHRHARDT M/1904, met onafhankelijke richtlijn. Lading C.R. Kruit.

1	Als boven.	6,5	0,563	5	V _o 500 M.
2	"	"	"	0	
3	"	"	"	10	

5. 10,5 cM. Positiekanon, stelsel EHRHARDT M/1903.

1	Als boven.	16	1,58	5	V _o 550 M.
2	"	"	"	10	
3	"	"	"	22	
4	"	"	"	0	

6. 7,62 cM. Veldkanon, stelsel EHRHARDT M/1904. Lading C.R. Kruit.

1	Als boven.	6,6	1,000	5	V _o 590 M.
2	"	"	"	10	
3	"	"	"	0	
4	"	"	"	5	

Schietterrein UNTERLÜSS, 30 November 1904.

SCHIETSTAAT.

Schieten uit 10,5 cM. Sn.-Veld-Hw. en 12 cM. Sn.-Houwitser, stelsel EHRHARDT, met automatische verkorting van den vuurmondterugloop.

UITWERKINGSSCHIETEN.

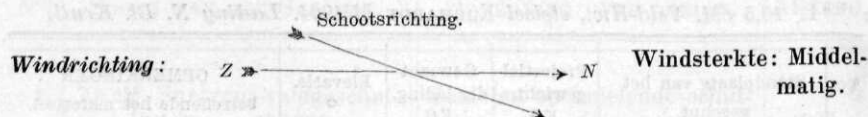
Projectiel: GKT. 10,5 cM. Gewicht 15 KG. Tijdschokbuis.

" 12 " " 21 "

Lading: Voor 10,5 cM. 0,345 KG. N.BI. kruut. } Huls, stelsel EHRH.

" 12 " 0,565 " N.W. " } Gescheiden munitie.

Weersgesteldheid: Therm. 4° C.; Bar. 749 mM.; Vochtgehalte 79 %; Luchtgewicht 1,253; Verlichting voldoende; Regen; Mistig.

I. Veldhouwitser van 10,5 cM.

Doel: ingegraven stuk, bediening 5 man, knielend. Afstand 2200 M.

No.	Hor. afstand. M.	Terrein-hoek. °	Elevatie °	Correctie.	Tempeering. sec.	Springafstand. M.	Springhoogte. M.	Vlucht-tijd c.q. Brand-tijd. sec.	Opmerkingen.
1	2000	+ 1/16	7° 8'	50	Schokstelling	— 20	—	—	} 8,00
2	"	"	7° 10'	"	"	— 170	—	—	
3	"	"	"	"	8,0	— 120	1	7,60	
4	"	"	"	"	8,4	+ 10	A	8,20	
5	"	"	"	"	8,2	— 100	6	7,80	
6	"	"	"	"	"	— 50	5	7,98	
7	"	"	"	"	"	— 75	6	7,95	
8	"	"	"	"	"	± 0	A	8,24	
9	"	"	"	"	"	— 75	6	8,01	
10	"	"	"	"	"	— 60	5	8,10	

Uitwerking: Stuk linkerhelft vernietigd.

Bediening: 2 man vernietigd en 3 man 31 treffers; totaal 100 %.

II. Houwitser van 12 cM.

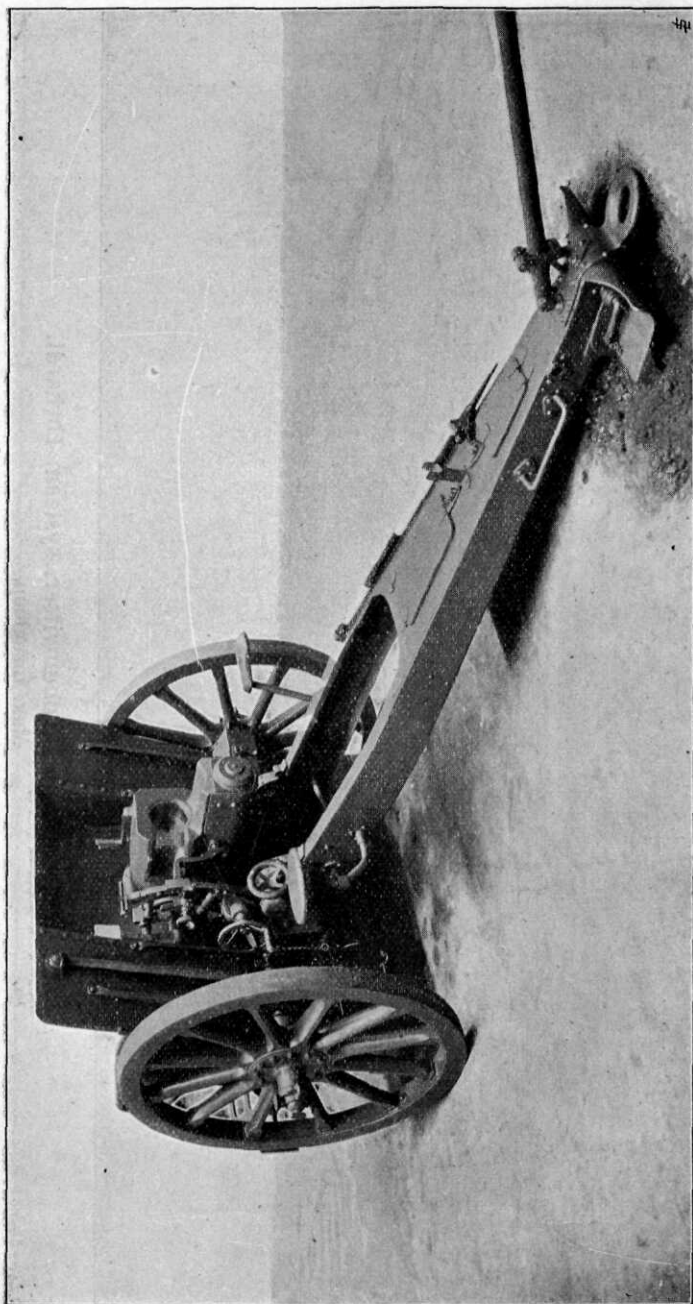
Doel: 20 vurende tirailleurs achter een muur, L. 10 M., H. 1,5 M.,

D. 0,45 M. van goeden steen en goed cement, één jaar oud.

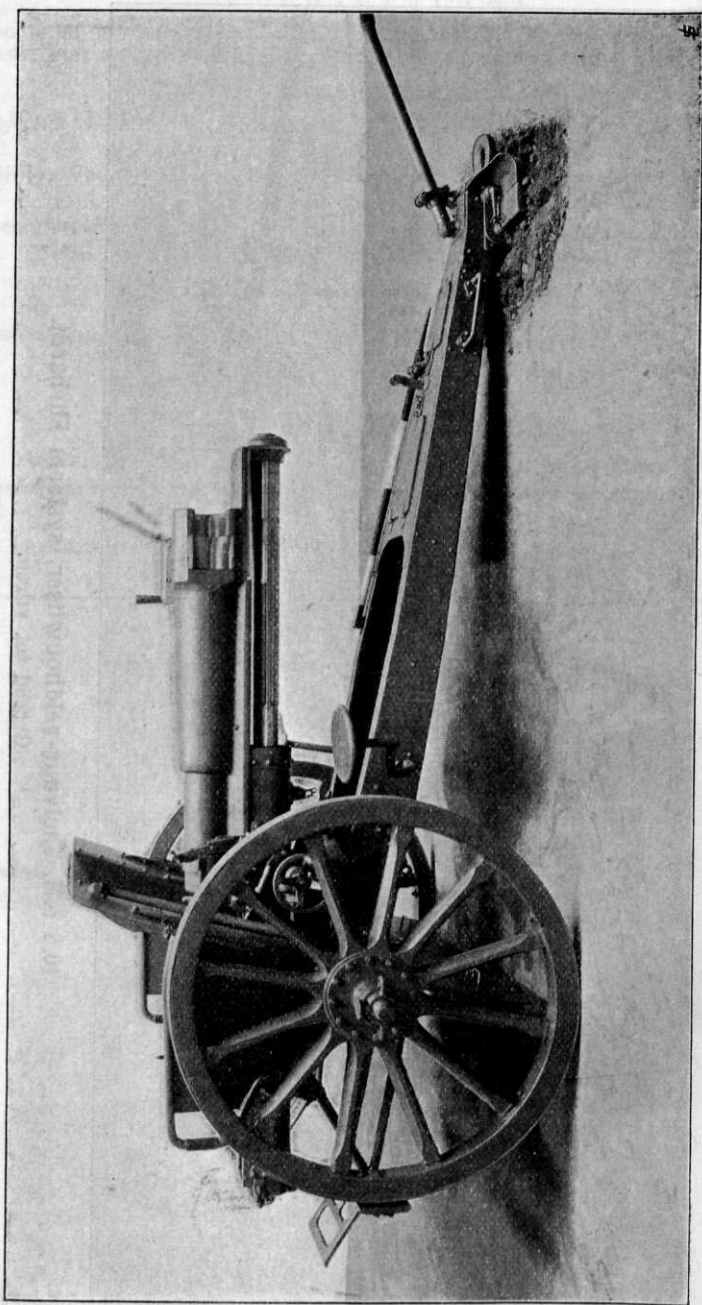
No.	Hor. afstand. M.	Terrein-hoek. °	Elevatie °	Correctie.	Schokstelling.	Springafstand. M.	Springhoogte. M.	Vlucht-tijd c.q. Brand-tijd. sec.	Opmerkingen.
1	2100	+ 1/16	7° 2'	50	Schokstelling.	+ 30	—	7,82	} 7,53.
2	"	"	"	"	8,0	± 0	± 8	7,73	
3	"	"	"	"	"	— 10	12	7,55	
4	"	"	"	"	"	± 0	A	7,55	
5	"	"	"	"	"	— 50	4	g. M. 1)	
6	"	"	"	"	"	— 40	4	7,28	
7	"	"	"	"	"	— 10	3	7,47	
8	"	"	"	"	"	± 0	5	7,55	
9	"	"	"	"	"	— 20	A	7,52	
10	"	"	"	"	"	— 5	2	7,58	

Uitwerking: 10 schutters = 50 % door 32 kogels.

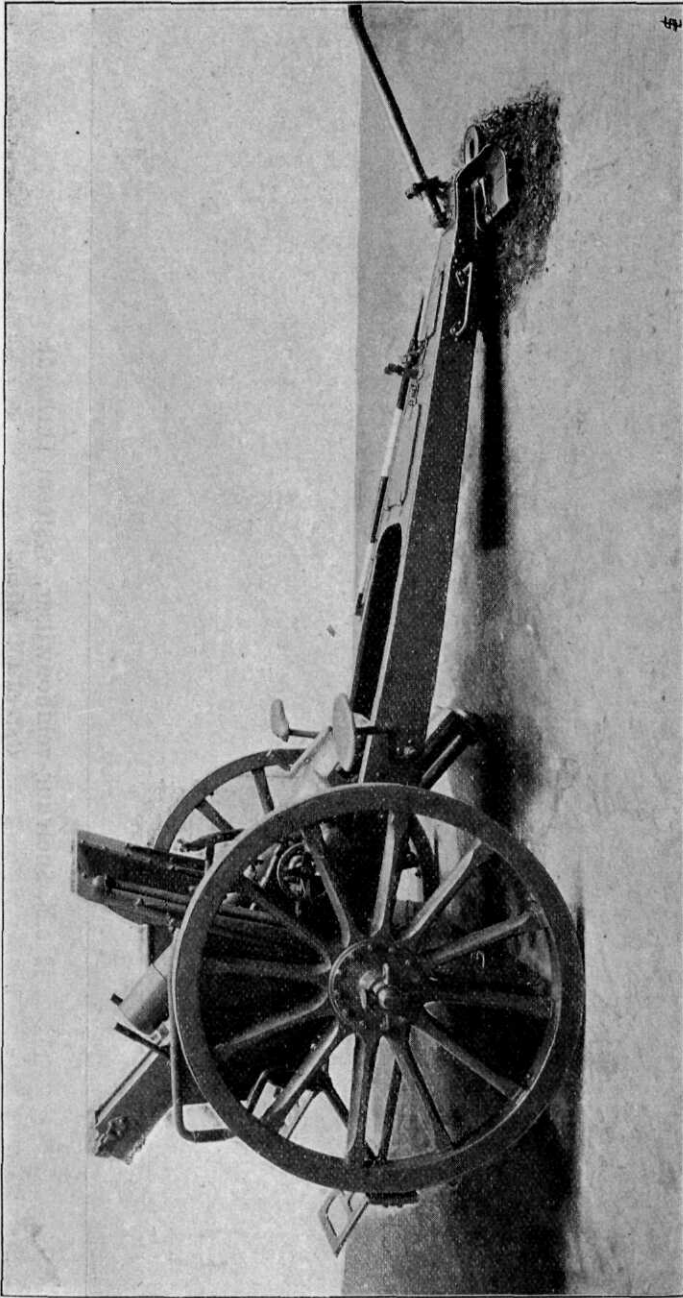
1) Geen meting.

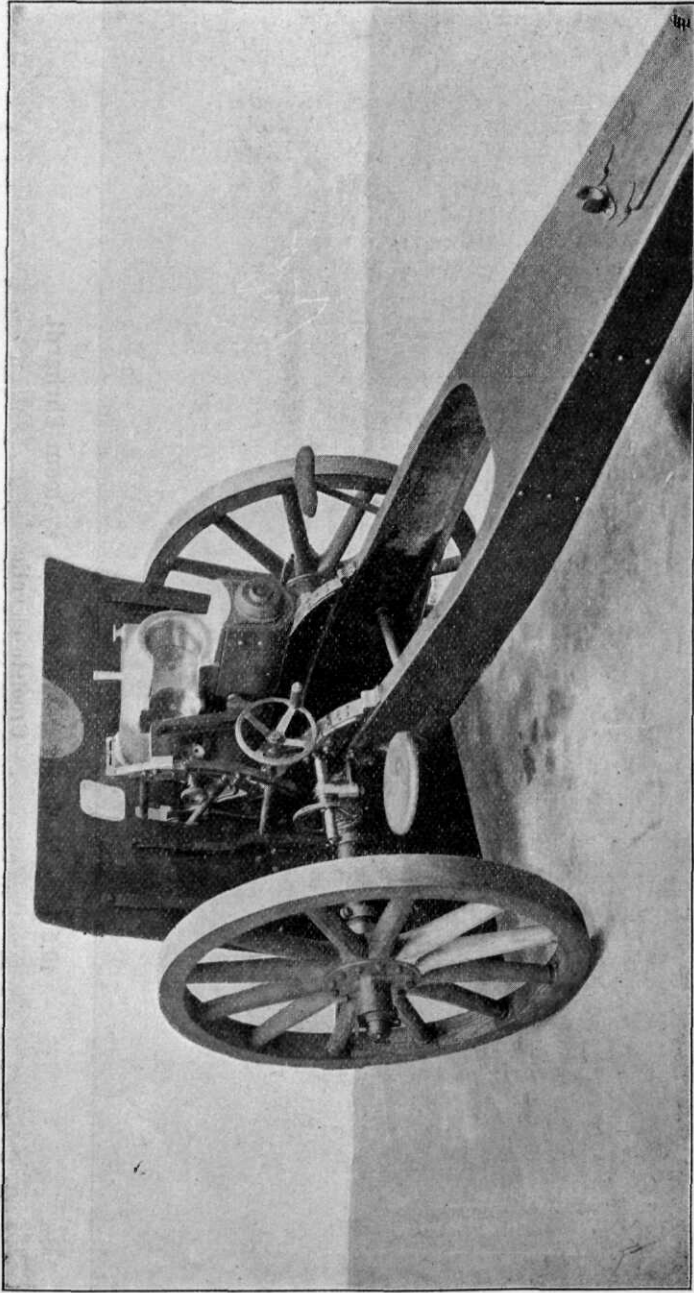
10.5 c.M. Snelvuur-veldhouwtser, systeem Ehrhardt.
Gereed tot vuren.

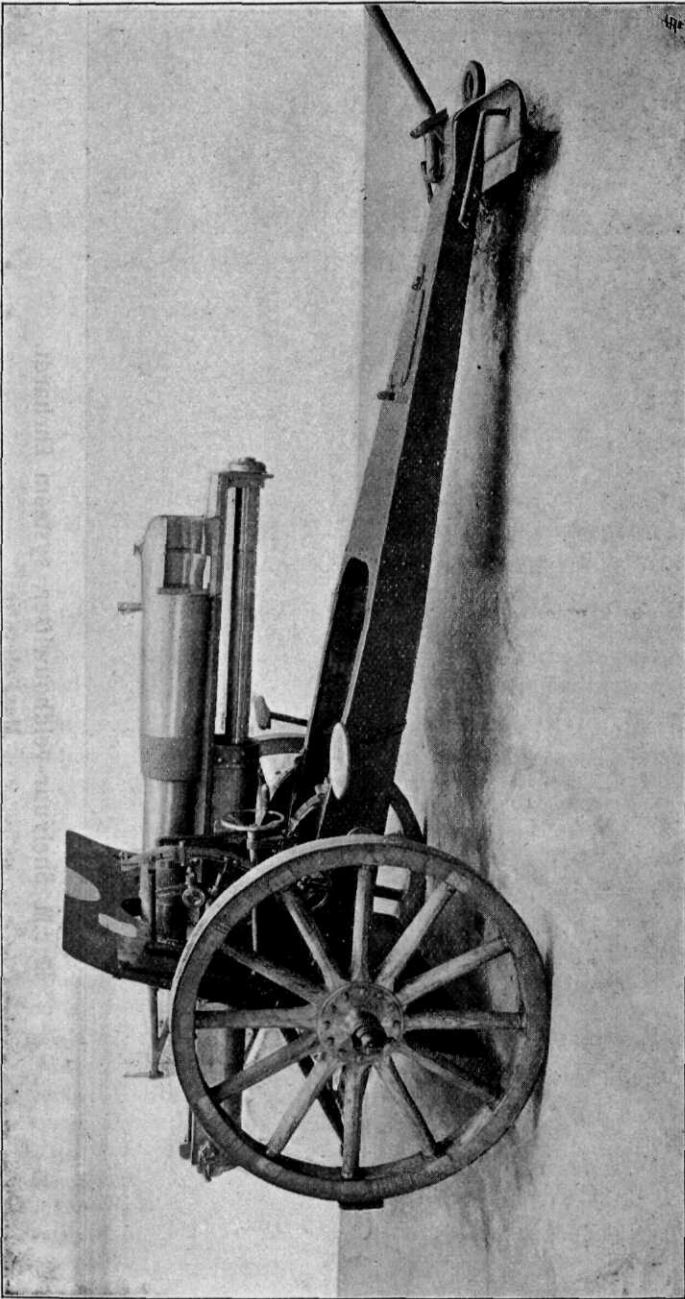
10.5 c.M. Snelvuur-veldhouwtiser, systeem Ehrhardt.
Max. terugloop.

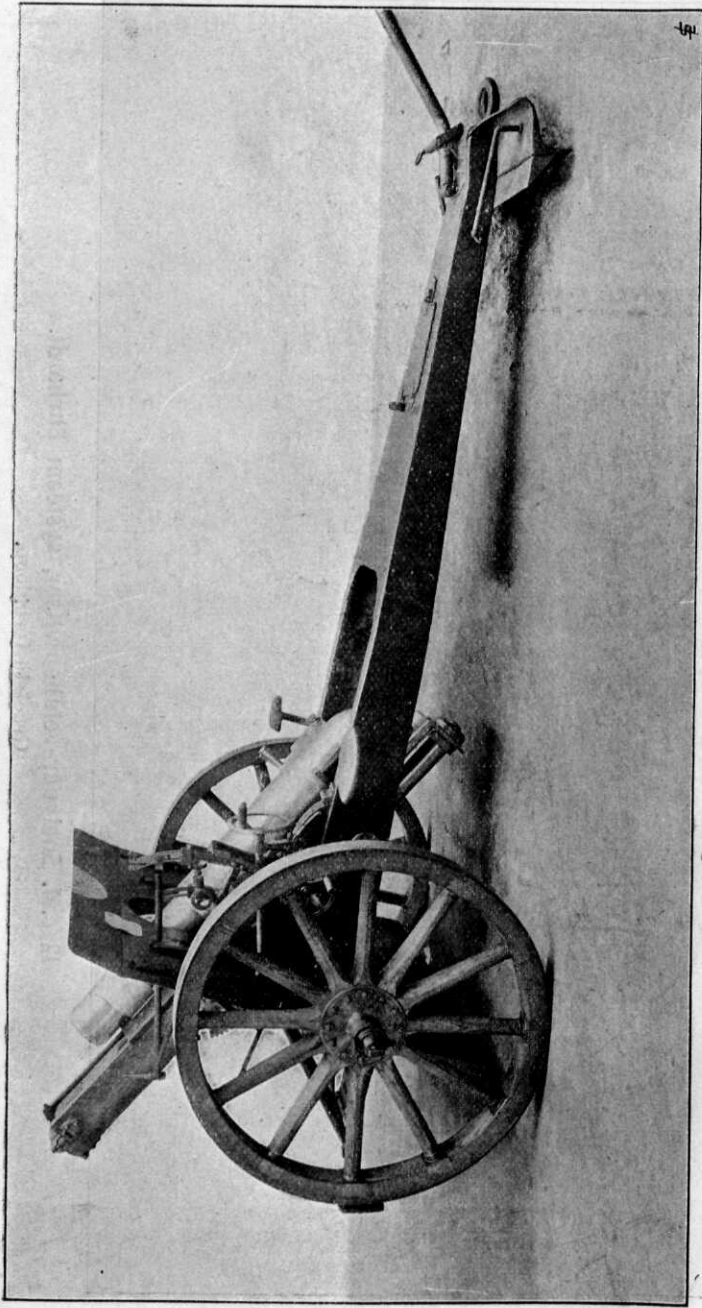
10.5 c.M. Snelvuur-veldhouwtser, systeem Ehrhardt.
Grootste elevatie.

12 c.M. Snelvuur-veldhouwtiser, systeem Ehrhardt.
Gereed tot vuren.

12 c.M. Snelvuur-veldhouwtser, systeem Ehrhardt.
Grootste terugloop.

12 c.M. Snelvuur-veldhouwiser, systeem Ehrhardt.
Max. elevatie.

De hoofdmacht van de Japansche strijdkrachten is ongeveer 125 (Inkoi) à 225 (monden van de Jaloe) werst van de zee verwijderd en moet een front van bijna 500 werst (Inkoi—Xamxin) dekken om bij een Russisch offensief niet van hare basissen te worden afgesneden.

Van eene verdere algemeene voorwaartsche beweging der Japansche troepen kan onder de tegenwoordige omstandigheden en tegenover het ongeveer een $\frac{1}{2}$ millioen man sterke Russische leger nauwelijks sprake zijn, terwijl niet te verwachten is, dat Japan, zelfs met behulp der Xoexoesen, voldoende strijdkrachten zal kunnen samentrekken om andermaal het offensief te nemen.

Ook een aanval op Vladiwostok is minder waarschijnlijk dan algemeen wordt aangenomen. Eene afdoende blokkade van deze haven is bijna ondoenlijk, terwijl zij van de landzijde in geduchten staat van tegenweer is gebracht. De stad zelve is met eene lijn, van 15 werst lengte, met de zuidelijker gelegen kolenmijnen verbonden.

Bij Tschonba (in de nabijheid van Xoentschen, (Korea) werd eene patrouille van 9 Kozakken van het 9e Siberische Kozakkenregiment door een 50-tal Japanners overvallen; slechts één Kozak ontkwam. Bij de nadering van een Russisch peloton trok de vijand terug.

In het rayon der veldlegers vonden geen belangrijke veranderingen plaats; op de vleugels gingen de voorste Russische afdeelingen op verscheidene punten zuidwaarts en bezetten nieuwe stellingen.

11 ^e Plastoebataljon	1 Dec.
12 ^e "	2 "
2 ^e Tschernomorskische regiment der Koebankozakken...	1 (14) Dec.
2 ^e Oeroepskische " " " ..	29 Nov. (12 Dec.)
2 ^e Wolgskische " " Tjerekkozakken...	28 Nov. (11 Dec.)
2 ^e Gorsko-Mosdoksische " " " ...	30 Nov. (13 Dec.)

(Hoewel deze laatste 4 regimenten op oorlogsterkte zijn gebracht, mag hieruit niet afgeleid worden, dat zij naar het verre Oosten vertrekken; zij dienen ter vervanging van de naar het oorlogsterrein gezonden regimenten der gemengde Kaukasische Kozakkendivisie.

Volgens K. B. van 31 Dec. (13 Jan.) moeten de 23, bij de 7^e gedeeltelijke mobilisatie geformeerde, depotbataljons (van Europeesche regimenten), bestemd voor den dienst in Oost-Azië, van den 8sten (21) Dec. gerekend worden zelfstandig te zijn onder de namen 18^e tot en met 40ste Oost-Siberische depotbataljon.

Bij besluit van den Opperbevelhebber van land- en zeemacht in het verre Oosten van 20 Jan. (2 Feb.) werden het 1ste Werchneodinskische en het 1ste Tschitinskische regiment der Zabaikalskische Kozakken, en het 4^e en 5^e Oeralkozakkenregiment, benevens de 1ste Zabaikalskische Kozakkenbatterij vereenigd tot de gemengde Oeral-Zabaikalskische Kozakkendivisie.

Den 26sten December (8 Januari) trok het detachement van Generaal MISCHTSCHENKO ¹⁾ (volgens Japansche gegevens ongeveer 3 regimenten en 18 vuurmonden sterk) de Xoën-xe over en ging in 3 colonnes, respectievelijk onder bevel van de Generaals SAMSONOF, ABRAMOF en TELESCHOF door de vlakte van de Ljao-xe zuidwaarts. Het detachement was van draagmuil dieren vergezeld, de trein bleef achter. Kleine vijandelijke afdeelingen en Xoënxoesen verdrijvende, kwam men, bijna zonder verliezen, ter hoogte van Dawan aan. In den morgen van den 28sten (10 Januari) had de colonne van Generaal TELESCHOF eene ontmoeting met Xoënxoesen ten Z. W. van Liao-yang. Het Dagestanregiment viel den vijand aan, die hardnekkigen tegenstand bood; onder de dooden werden enkele Japanners aangetroffen.

In den avond van dien dag viel de middelste colonne het dorp Oetsjatai aan, dat door 1½ compagnie en ½ eskadron verdedigd werd. Terwijl de Kozakken in den rug en op de flanken in de lawa voortrukten, gingen de ochotniks tot den aanval in front over. De Japanners trokken op eene, binnen het dorp gelegen, inlandsche fabriek terug; toen deze door eene sectie artillerie op slechts 400 pas beschoten werd, sloegen zij op de vlucht; slechts enkelen ontkwamen, de meesten werden gedood of gevangen genomen. Aan Russische zijde sneuvelden 2 officieren en 7 minderen en werden 7 officieren en 33 minderen gewond. De Fransche Luitenant BOURTIN vond hier den dood.

Toen de hoofdmacht van het Russische detachement het dorp binnentrok, ontstond brand, terwijl in het Oosten signaalvuren werden ontstoken.

Eene Japansche treincolonne werd dien avond door eene Russische rasjeesd vermeersterd.

In den nacht op den 29sten December (11 Januari) vernielden Russische patrouilles den spoorweg op verschillende plaatsen tusschen

1) Volgens correspondenties in de Russische Invalide bedroeg de sterkte van het detachement van Generaal MISCHTSCHENKO 66 eskadrons of sotnies, 22 stukken, 2 secties mitrailleurs en eene afdeeling van het Roode Kruis. Deze troepenmacht was, als volgt, ingedeeld:

- 1ste colonne: Generaal-Majoor TELESCHOF: 19^e, 24ste en 26ste regimenten der 4^e Donsche Kozakkendivisie = 18 eskadrons + 4 bereden jacht-commando's.
- 2^e " Kolonel NAXITSCHEWANSKIE: Kaukasische brigade = 11 sotnies + 2 secties mitrailleurs.
- 3^e " Generaal-Majoor SAMSONOF: Gemengde Dragonder-divisie (51ste en 52ste Dragonderregiment en 4 eskadrons van het Primorsische Dragonderregiment) = 16 eskadrons + 20ste rijdende batterij.
- 4^e " Generaal-Majoor ABRAMOF: Oeral-Zabaikalskische Kozakken-divisie, 1ste en 2^e Zabaikalskische kozakkenbatterijen + 4 stukken, totaal 21 sotnies, 16 stukken en 9^e vliegende afdeeling van het Roode Kruis.

Aixantsjan, Xaitschen, Inkoi en Daschitschao (bij deze plaats werd eene brug vernield). Van de 4 sappeurofficieren, die de baan bij Daschitschao vernielden, werd luitenant TROESOF gedood en werden 2 officieren gewond.

In den avond van den 29sten December (11 Januari) werd door eene der colonnes (8 sotnies en 6 stukken) Nioe-schwang genomen. De bezetting, 1 compagnie en 2 eskadrons, trok na korten tegenstand terug. De compagnie, welke aanvankelijk gedekt had kunnen ontkomen, werd later door de Kozakken vernietigd. Alle magazijnen en voorraden te Nioe-schwang werden aan de vlammen prijsgegeven.

In den nacht op den 30sten December (12 Januari) vernielden rasjeeds de spoorbaan bij het dorp Tschentsi (6 werst van het station Inkoi). Ten 4 uur n.m. van dien dag kwam eene der Russische colonnes (8 sotnies en 12 stukken) voor, het in staat van verdediging gebrachte, Inkoi aan. Een trein, 16 platte wagens, van de zijde van Daschitschao komende, wist ondanks het Russische infanterie- en artillerievuur Inkoi te bereiken. De, zich op de wagens bevindende, Japansche infanterie beantwoordde het vuur. Op den terugweg naar Daschitschao derailleurde de locomotief.

De Russische batterijen, in stelling bij de dorpen Sixoeaischai en Xaaintai (3 werst ten N. van Inkoi, op den weg naar Nioe-schwang) namen het station onder vuur en schoten de magazijnen in brand. Eene poging, om van de westzijde het station aan te vallen, werd door het Japansche geweer- en mitrailleurvuur belet.

Daar de opmarsch van eene sterke Japansche infanterie-afdeeling van de zijde van Daschitschao werd gesignaleerd, besloot Generaal MISCHTSCHENKO den strijd af te breken en noordwaarts terug te trekken. Op 17 werst ten N. van Inkoi werd halt gemaakt.

Den 31sten December (13 Januari) zette Generaal MISCHTSCHENKO den terugtocht in N. richting voort, daar ook van de zijde van Xaitschen eene sterke vijandelijke afdeeling oprukte.

In den nacht op den 1sten (14) Januari werd bericht ontvangen, dat een dorp, 4 werst ten N. van het bivak van eene der colonnes, door de Japanners bezet was en dat van de zijde van Nioe-schwang eene sterke vijandelijke afdeeling naderde. In den vroegen morgen zette het Russische detachement, onder dekking van eene, in de richting van Nioe-schwang voorgeschoven, afdeeling Kozakken, den terugtocht in N.-W. richting voort. De van de zijde van Nioe-schwang oprukkende Japanners, welke 2 bataljons en 2 stukken in het vuur brachten, werden door de Kozakken tot staan gebracht. Het Russische detachement, dat op den westelijken oever van de Ljao-xe was overgegaan, bereikte zonder bijzondere voorvallen Dawan en keerde den 3^{en} (16) Januari van zijne verkenning terug. De geleden verliezen bedroegen 7 officieren en 73 minderen gedood, 32 officieren en 237 minderen gewond en 21 minderen vermist, terwijl 69 paarden gedood en 75 gewond werden.

Den 26sten December (8 Januari) fourageerden Siberische Kozakken onder bevel van Onderjesaol Kosinof in de omstreken van het door den vijand bezette Mitsie (aan den bovenloop der Taitsie-xe). De Japansche cavalerieveldwachten werden gedwongen terug te trekken, waarop de Japansche fouragemagazijnen in brand werden gestoken.

Den 27sten December (9 Januari) beschoten de Japansche batterijen van 11 uur v.m. tot 4 uur n.m. de dorpen Ljoefantoen en Ljoetsjatoen en brachten daarna het vuur op de loopgraven nabij den Poetilofberg over. De Russische artillerie nam Nangantsie onder vuur, evenals de op den rechtervleugel gelegen dorpen Toetaitsie en Xailotosa.

Bij het aanbreken van den 28sten December (10 Januari) vielen de Japanners het dorp Sandiosa (7 werst ten W. van het st. Scha-xe) aan. De Russische infanterie trok langzaam terug, waardoor eene gemaskeerd gebleven batterij op korten afstand (400 saschen) het snelvuur kon openen en de Japanners, onder vrij zware verliezen, gedwongen werden terug te trekken.

Den 29sten December (11 Januari) beschoot de Russische artillerie den sappeurarbeid bij Sjaopintaitsie (ten Z. van Bjanjoepoetsie). De Japansche artillerie nam den Poetilofberg, den Nowgorodskischen berg en de dorpen Findjapoe en Ljoefantoen onder vuur.

In den nacht op den 30sten December (12 Januari) vielen de Japanners het dorp Fanschen aan, maar werden spoedig teruggedreven.

In den nacht op den 31sten December (13 Januari) vielen de Russen, onder bevel van Lt.-Kolonel Baron Korf, de Japansche voorposten bij Xennan aan, waarbij 12 Japanners gedood en 12 gevangen genomen werden. Dien dag nam de Japansche artillerie Saxetoeu onder vuur, welk vuur door de Russen beantwoord werd.

De 1ste (14) Januari ging rustig voorbij.

In den nacht op den 2^{en} (15) Januari vielen de Japanners opnieuw Fanschen aan, doch werden teruggeslagen. Later in den nacht overvielen ochotniks een Japanschen post en legden eene hinderlaag, waarin 11 Japanners vielen, die allen gedood werden. In het centrum had dien dag een zwak artillerievuur plaats.

Den 3^{en} (16) Januari werd 20 werst ten N. van Sinmintin eene Japansche patrouille overvallen; van de 5 man werden 4 gedood en 1 gevangen genomen.

Den 4^{en} (17) Januari trachtten kozakkenrasjeeds te vergeefs in de dorpen Lidiantoen en Tsintsjatoen door te dringen. Bijna over het geheele front deed het artillerievuur zich dien dag aan beide zijden hooren.

In den nacht op den 5^{en} (18) Januari verdreven ochotniks eene Japansche veldwacht uit Santaitsie en maakten zich van dit dorp en het nabij gelegen Toetaitsie meester.

In den morgen van den 6^{en} (19) Januari bezetten ochotniks den zuidrand van Sjaodamin (rechtervleugel). In het centrum beschoot de Russische artillerie den sappeurarbeid ten Z. van Nangantsie.

Het aanvullingseskader onder den Kapitein ter zee DOBROTWORSKIE kwam den 5^{en} (18) Januari te Dsjibouti aan.

De opstelling van de Russische strijdkrachten is in hoofdzaak de navolgende: hoofdmacht in het centrum aan de Scha-xe; een westdetachment met sterke cavalerie-afdeelingen aan de Xoen-xe, in de richting van Tschantan, en een oostdetachment, deels bij Soeidoen, op den weg Tsinoxetschen—Tsjantschan, deels ten Z. en Z. O. van Sintsintin, met voorgeschoven afdeelingen ten Z. O. van Xoeaishensjan en rasjeeds aan de Jaloe. In Noord-Korea dekt eene cavalerie-afdeeling de wegen naar Vladiwostok.

Den 7^{en} (20) Januari verontrustte Lt.-Kolonel Baron KORF met een jachtcommando, Kozakken en artillerie, den vijand in de richting van Oelasoeitsie. Na dit dorp gedurende een half uur met artillerie beschoten te hebben, trokken de Russen, zonder verliezen geleden te hebben, terug, daar zij op de flanken bedreigd werden.

In den morgen van den 8sten (21) Januari werd eene Russische veldwacht bij Soeidoen door de Japanners teruggedreven, doch kon, door een jachtcommando ondersteund, hare vroegere plaats hernemen. Een aanval, op den Jantselinpas ondernomen, werd door ochotniks afgeslagen. Eene rasjeed, onder bevel van jesaoel JEGOROF en xaroensjie MERTSHANSKIE, welke tot Oelidjan (Korea) was doorgedrongen, werd door de Japanners aangevallen; jesaoel JEGOROF en 4 kozakken moesten zwaar gewond achtergelaten worden, terwijl nog 5 kozakken gewond werden; de patrouille werd gedwongen naar den linkeroever van de Xoentsjan terug te keeren.

Dien zelfden dag nam een sterk Japansch detachment, uit infanterie en cavalerie bestaande, ten westen van Mamikai (aan de Xoen-xe) stelling. Eene Japansche patrouille van 14 man, welke op patrouilles van den vijand stuitte, verloor 5 man aan dooden, terwijl 6 man gevangen genomen werden.

In het centrum beschoot de Japansche artillerie den Poetilofberg, eene redoute bij Findjapoe en het, bij dit dorp gelegen, bivak van 2 regimenten infanterie.

Den 9^{en} en 10^{en} (22 en 23) Januari had in het centrum een vrij hevig artillerievuur plaats.

Het detachment van den Lt.-Kolonel van den Generalen Staf DENKIN verdreef, gedurende eene gewelddadige verkenning, de Japanners uit het ten O. van Sjaosir gelegen Jaopoe.

Ten 1 uur v.m. van den 11^{en} (24) Januari rukten de Japanners in eenige colonnes van de zijde van Tsjantschan op en dreven de Russische veldwachten terug, die genoodzaakt werden eerst op den Xabalinpas en daarna op hunne voorpostencompagnie bij Soeidoen terug te trekken. Door de bezetting van Sjaogaolintsie met omtrekking bedreigd wordende, trok deze compagnie westwaarts op andere troepenafdeelingen terug, waarop Soeidoen door de Japanners bezet werd. Een tegenaanval

door de Russen, onder onderjesaol GESSEL, ondernomen, stelde de Russen ten 12 uur middag wederom in het bezit van den Xabalinpas; de Japanners trokken op hunne vroegere stellingen terug.

In dien zelfden nacht veroverden de Russen eene lunet, ten Z.-O. van Saxepoe; een tegenaanval van de Japanners werd afgeslagen.

3 Japansche compagnieën met 4 stukken, die tegen Xoeaishensjan oprukten, dwongen de daar aanwezige Russische afdeeling in N. richting terug te gaan.

In het centrum beschoot de Japansche artillerie den Nowgorodskischen en den Poetilofberg; de Russische artillerie antwoordde.

Op den rechtervleugel aan de Xoen-xe beschoten 3 afgezeten Japansche eskadrons eene Russische batterij op een afstand van 600 pas. De batterij antwoordde met snelvuur en verdreef de dragonders, die, opgezeten zijnde, door GKT.-vuur werden vervolgd. De Kaukasische brigade sneed hun den terugtocht af en in het daaropvolgend handgemeen werden bijna allen neergesabeld.

Bij het aanbreken van den dag van den 12^{en} (25) Januari begonnen deelen van den Russischen rechtervleugel, ¹⁾ onder 16° vorst, in twee colonnes met eene cavalerie-afdeeling den opmarsch tegen de stelling van den vijand bij Toetaitsie, Xailotosa, Xékéoetai en Sandjepoe, in antwoord op diens bedreiging met omtrekking van dezen vleugel.

Het dorp Xailotosa werd voor het aanbreken van den dag door de Russen, zonder een schot te lossen, bezet; de daar aanwezige Japanners werden met de bajonet afgemaakt.

Het dorp Xékéoetai werd door de Japanners hardnekkig verdedigd. De strijd, welke ten 12 uur middag aanving, eindigde, na een hevig handgemeen tusschen 10 en 11 uur n.m. met de verovering van dit dorp door de Russen. Bij het nemen der dorpen Xailotosa, Toetaitsie en Xékéoetai werden ongeveer 100 gevangenen gemaakt.

De cavalerie, door eene infanteriecolonne ondersteund, maakte zich, met een verlies van 31 minderen gedood en 2 officieren en 89 minderen gewond, van de aan de Xoen-xe gelegen dorpen Oetsjagoetsie, Tschitaitsie en Mamikai meester; 20 Japanners werden gevangen genomen.

De tweede infanteriecolonne ageerde tegen Sandjepoe.

Op den Russischen linkervleugel week een der Russische detachementen tot op 6 werst ten N. van Xoeaishensjan terug.

Bij het aanbreken van den dag van den 13^{en} (26) Januari nam de Russische veld- en belegeringsartillerie de versterkingen bij Sandjepoe hevig onder vuur; welk vuur den geheelen dag voortgezet en door de Japansche batterijen beantwoord werd.

Eene infanteriecolonne, die uit het Noorden tegen Sandjepoe oprukte, werd door eene tweede, welke van de zijde van Xékéoetai ageerde, ondersteund.

¹⁾ Volgens Japansche berichten, bestaande uit het VIII. Legerkorps, de 2e en 5e scherpschuttersbrigade en deelen van de 61ste (?) divisie en het I. Sibेरische Legerkorps.

Ten 4³⁰ n.m. ondernamen de Japanners, welke zich te Sandjepoe en in het zuidwaarts gelegen terrein hadden geconcentreerd, een tegenaanval, welke werd afgeslagen, doordien de Russische cavalerie, welke tot bij Landoengoi was doorgedrongen, tegen den linkervleugel en in den rug van de Japansche troepen optrad. Kort daarop zetten de Russen de aanvallende beweging voort en drongen, nadat de versperringen door de sappeurs waren opgeruimd, na hevigen strijd het krachtig versterkte Sandjepoe binnen. Eene redoute, in het N.-O. van dit dorp gelegen, door eene driedubbele rij van versperringen omgeven en met veldartillerie en mitrailleurs bewapend, kon door de Russen niet genomen worden, daar zij bijna niet van het vijandelijke artillerievuur te lijden had gehad. Daarom werd besloten het, aan alle zijden in brand staande, dorp te ontruimen.

Ook in de lijn Lidiantoen—Tschanlinpoe ontbrandde dien dag de strijd.

Volgens de berichten, aan telegraaf-agentschappen ontleend, verloren de Russen op dezen dag ongeveer 45 officieren en 1600 minderen.

De Russische cavalerie trok, na de Xoen-xe overgestoken te zijn, in O. richting. Op 10 werst ten Z. van Sandjepoe ontmoette zij de van Xékéoetai terugtrekkende Japansche troepen, ongeveer 4 bataljons en 6 eskadrons. Na deze troepen onder artillerie- en geweervuur genomen te hebben, ging de cavalerie tot den aanval over; de Japanners weken, gewonden en dooden achterlatende, in verwarring terug. Door eene der cavalerie-afdeelingen werden 30 gevangenen gemaakt.

In het centrum werd eene der Japansche versterkingen tegenover Saxepoe door de Russen genomen. Pogingen, om deze te hernemen, faalden, terwijl ook de aanvallen, op den Poetilofberg en andere gedeelten van het Russische centrum ondernomen, werden afgeslagen.

Op den linkervleugel drong het Russische detachement, dat daags te voren tot ten N. van Xoeaishensjan was teruggegaan, den vijand weder in Z. richting en bezette opnieuw den bergpas tusschen deze plaats en Erfantsjan. Ten Z. van Tsinxetschen maakten de Russen 200 stuks vee buit.

Den volgenden dag, 14 (27) Januari, rukten belangrijke versterkingen ter ondersteuning van den Japanschen linkervleugel naar Sandjepoe op; dien dag en den daaropvolgenden had een hevige strijd, voornamelijk in het front Xékéoetai—Sandjepoe plaats.

De Russische cavalerie ageerde in het rayon Sjoërpoe—Landoengoi. Eene sotnie, onder bevel van onderjesaoel ANSHENEF, viel hier eene Japansche compagnie aan, waarbij zij ongeveer 100 gevangenen maakte.

Den geheelen dag werd Sandjepoe en voornamelijk de reeds genoemde redoute door de Russische artillerie krachtig onder vuur genomen. Een hevige strijd had plaats om de 6 werst ten Z. van Sandjepoe gelegen dorpen Soemapoe en Paotsjao; eerst ten 12³⁰ v.m. van den 15^{en} (28) Januari slaagden de Russen er in zich van eerstgenoemd dorp meester te maken.

Ten 5³⁰ n.m. vielen de Russen, na eene krachtige voorbereiding

door artillerievuur, de versterkte dorpen Santaitsie en Laboetai aan; het eerste werd stormenderhand genomen, terwijl ook een groot gedeelte van Laboetai in Russische handen viel. Met het invallen van de duisternis trokken de Russen echter op eene ongeveer 2 werst ten Westen van Sandjepoe gelegen stelling terug, ten einde niet van de overige troepen te worden afgesneden.

Inmiddels hadden de Japanners dien dag de dorpen Xékéoetai en Toepao hevig beschoten en ondernamen zij tusschen 10 en 12 uur n.m. 4 achtereenvolgende aanvallen, die volgens Russische berichten alle werden afgeslagen. Ten 2 uur v.m. van den 16^{en} (29) ontvingen de Russen echter bevel de genoemde dorpen te ontruimen en in N. richting terug te trekken.

Aanvallen, door de Japanners op Beitaitsie ondernomen, werden afgeslagen.

Eene rasjeesd onder sotnik MIRONOF vernielde de spoorbaan, 12 werst ten Z. van Liao-yang.

In het centrum en op den linkervleugel werd aan beide zijden een zwak artillerievuur onderhouden. In het rayon Tschanlinpoe-Lidiantoen beschoot de Russische artillerie den 15den (28) de vijandelijke stellingen van 10 uur v.m. tot 6 uur n.m.

Het totaal der Russische verliezen, tusschen 12 en 16 Januari, wordt op ongeveer 13.000 man geschat. Onder de gewonden bevonden zich de Generaals MISCHTSCHENKO en KONDRATOWITSCH.

Ook aan Japansche zijde waren de verliezen aanzienlijk; volgens berichten uit Tokio verloor alleen het detachement van Xékéoetai (8ste divisie) 162 officieren en 5.500 minderen. Te Moekden kwamen tot den 19en Januari, behalve de gewonden, 133 en den 22sten nog ongeveer 200 gevangenen aan.

Het resultaat van den 5-daagschen strijd bij Sandjepoe was voor beide partijen weinig bevredigend. De Russische troepen hadden zich waarschijnlijk door hun aanvankelijk succes laten verleiden om tot den aanval op de krachtig versterkte stellingen van den vijand bij Sandjepoe over te gaan, hoewel dit, in verband met de nabijheid van de Japansche reserves, geen succes beloofde, daar een algemeene aanval niet in de bedoeling van den opperbevelhebber lag en het jaargetijdé hiervoor nog te ongunstig was. Ook de Japanners behaalden geen voordeelen.

Den 16en (29) Januari begonnen de Russen zich in de lijn Toetaitsie-Beitaitsie-Foedjaoeansa krachtig te versterken.

Volgens Japansche berichten werd aan Russische zijde eene spoorlijn naar Saxetoen geopend.

Den 17en (30) Januari werd Sandjepoe door de Russische artillerie in brand geschoten. Ten westen van dit dorp legden de Japanners versterkingen aan; deze arbeid werd door de Russische artillerie beschoten.

Foedjaoeansa werd tevergeefs door de Japanners aangevallen.

Belangrijke Japansche strijdkrachten rukten langs de Xoen-xe noordwaarts en werden door de Russische artillerie met snelvuur ontvangen. Toen de beweging niet tot staan kwam, werd door de infanterie over het geheele front het salvovuur geopend. Herhaaldelijk trachtten de Japanners met groote hardnekkigheid tot den stormaanval over te gaan, doch tevergeefs. Tegen den avond ondernamen de Russen een tegenaanval, die de Japanners dwong op hunne stellingen terug te trekken. De verliezen aan Russische zijde bedroegen ongeveer 500 man.

Op den uitersten linkervleugel had dien dag eene schermutseling plaats, waarbij het voordeel aan de zijde der Russen bleef; de vijand liet 39 dooden en 8 gewonden achter. De verliezen aan Russische zijde bedroegen 15 dooden en 34 gewonden.

Ten 5 uur v.m. van den 18en (31) Januari gingen eenige Japansche bataljons in gesloten formatie tot den aanval op Beitaitsie over, doch werden met zware verliezen afgeslagen. Aan Russische zijde werden 3 minderen gedood en 2 ondervandrigs gewond. In den middag ontbrandde een hevig artillerieduel in het rayon tusschen de Scha-xe en de Xoen-xe; eenige dorpen werden door de Russen in brand geschoten.

In den nacht op den 19^{en} Januari (1 Februari) drongen de Japanners Tschantanxenan binnen, doch werden weder daaruit verdreven. Dien zelfden dag deden de Russen verkenningen in de omstreken van Landoengoi.

Den 20sten Januari (2 Februari) vielen ochotniks ten 5 uur v.m. de, 2 werst ten Z. van Ljoetsjatoen gelegen, dorpen Fanschen en Poetsaowa aan en drongen eerstgenoemd dorp binnen, dat zij echter spoedig weder moesten verlaten. Den geheelen dag werd om Tschantanxenan gestreden, dat nu eens in Russische dan weder in Japansche handen was; eerst ten 12 uur middag van den 21sten (3 Februari) waren de Russen hier definitief meester.

Eene rasjeesd onder sotnik SARITSCHEF vernielde de spoorbaan, 8 werst ten Z. van Liao-yang.

Op den linkervleugel wierpen Russische afdeelingen, die in de richting van Sjaosir en Tsjantschan oprukten, de Japansche voorposten terug, welke 49 dooden achterlieten.

Den 22sten Januari (4 Februari) wierp eene Russische cavalerieafdeeling, van 2 bereden jachtcommando's en eene batterij vergezeld, de Japanners uit Santaitsie en het 2 werst westelijker gelegen Sjaodamin terug.

Den 23sten (5 Februari) rukten de Japanners van de zijde van Oeantschoeantsie en Tatai voorwaarts, doch werden door het Russische artillerievuur spoedig tot staan gebracht.

Den 24sten (6 Februari) namen de Japanners de omstreken van Tschantan onder vuur.

25 en 26 Januari (7 en 8 Februari) gingen over het algemeen rustig voorbij.

In den nacht op den 27sten Januari (9 Februari) verdreven ochotniks

de Japanners van een heuveltop, ongeveer 3 werst ten Z.O. van Toengoi.

Den 29sten (11 Februari) vielen de Japanners de Russische stellingen bij Foedjadoeansa aan, doch werden teruggeslagen.

Den 30sten Januari (12 Februari) ten 4 uur v.m. viel eene Japansche cavalerie-afdeeling, ter sterkte van ongeveer 300 man, de spoorbrug bij het station Fantsjatoen (tusschen Koeantschentsie en Goentschoelin) aan; de liggers en de rails werden over een afstand van 15 saschen (1 saschen = 2,1254 M.) vernield. Dien zelfden avond was de verbinding weder hersteld.

De Russen vielen Waitoschan dien dag 2 malen aan, doch werden teruggeslagen.

Het commando over het 2^e leger werd door Generaal KAULBARS van den naar St. Petersburg vertrekkenden Generaal GRIPPENBERG overgenomen. De Generaal BILDERLING werd tot bevelhebber van het 3^e leger benoemd.

Den 22sten Januari (4 Februari) heesch Admiraal NJBOGATOF zijne vlag aan boord van het pantserschip Imperator Nicolaas I ⁽¹⁾ en den 2en (15) Februari verliet het eskader de haven Alexander III.

R. L. SCHOLTEN.

(1) Het z.g. 3^e eskader van de Stille Zuidzee bestaat uit:

Imperator NICOLAAS I, pantserschip.	9.500 ton.	16 mijl.	} Kustverdedigers.
Admiraal OESCHAKOF	4.648 "	16 "	
" SENJAWIN	4.792 "	16 "	
Gen.-Admiraal APRAXINIE	4.126 "	16 "	
VLADIMIR MONOMACH, gep. kruiser.	5.593 "	17 "	
Totaal		28.659 "	

Verder de hulpkruiser ROES, de transportschepen LIWONJA, KOERONJA en KSENJA, de stoomschepen Graaf STROCHANOF en SWIRJ en het hospitaalschip KOSTROMA.

Bijlage I.

**STERKTE DER RUSSISCHE TROEPEN
OP HET OORLOGSTOONEEL AAN DE SCHA-XE.**

Infanterie.

I. Legerkorps, bestaande uit de 22 ^{ste} en 37 ^{ste} infie. divisie	= 32 bataljons.
IV. Legerkorps, " " 30 ^{ste} en 40 ^{ste} " "	= 32 "
VIII. Legerkorps, " " 14 ^e en 15 ^e " "	= 32 "
X. Legerkorps, " " 9 ^e en 31 ^{ste} " "	= 32 "
XVI. Legerkorps, " " 25 ^{ste} en 41 ^{ste} " "	= 32 "
XVII. Legerkorps, " " 3 ^e en 35 ^{ste} " "	= 32 "
IV. Siberische Legerkorps, bestaande uit de 2 ^e en 3 ^e Siberische infanteriedivisie (gevormd uit de 2 ^e en 3 ^e Siberische reservebrigade)	= 32 "
V. en VI. Siberische Legerkorps (gevormd uit de 54 ^{ste} , 55 ^{ste} , 71 ^{ste} en 72 ^{ste} infanteriedivisie)	= 64 "
I. en Gemengde Siberische Legerkorps, waartoe behooren de 1 ^{ste} , 3 ^e , 5 ^e , 6 ^e en 9 ^e Siberische scherpschuttersdivisiën, elk sterk 12 bataljons	= 60 "
1 ^{ste} scherpschuttersbrigade, 4 regimenten à 2 bataljons	= 8 "
2 ^e " " " "	= 8 "
3 ^e " " " "	= 8 "
4 ^e " " " "	= 8 "
5 ^e " " " "	= 8 "
2 ^e Plastoenbrigade der Koebankozakken	= 6 "

Totaal 394 bataljons
infanterie.¹⁾

1) De 1ste Siberische infanteriedivisie en de 2e en 8ste Siberische scherpschuttersdivisiën bevinden zich naar alle waarschijnlijkheid niet bij de aan de Scha-xe geconcentreerde troepen. De bovenstaande troepenmacht dient nog met afdeelingen van de grenswacht vermeerderd te worden, waarvan de sterkte onmogelijk is na te gaan.

Mitrailleurcompagnieën bevinden zich met zekerheid bij de Oost-Siberische scherpschuttersdivisiën en bij de 30ste, 40ste, 14^e, 15^e, 25ste en 41ste infanteriedivisiën; waarschijnlijk echter ook bij de andere divisiën.

In hoeverre zich nog Kozakkenbataljons (er zijn er o.a. minstens 6 Zabai-kalskische) aan het front bevinden, is niet nagegaan kunnen worden.

Cavalerie.

4 ^e Donsche Kozakkendivisie (19 ^e , 24 ^{ste} , 25 ^{ste} en 26 ^{ste} regiment)	= 24	sotnies.
Siberische " " (4 ^e , 5 ^e , 7 ^e en 8 ^{ste} ")	= 24	"
Orenburgsche " " (9 ^e , 10 ^e , 11 ^e en 12 ^e ")	= 24	"
Gemengde Oeral-Zabaikalskische Kozakkendivisie (4 ^e en 5 ^e Oeral-koz. reg ^t . en 1 ^{ste} Werchneoedinsk. en 1 ^{ste} Tschitinsk. Koz. reg ^t .)	= 24	"
Gemengde Kaukasische Kozakkendivisie (2 regimenten Koeban- en 2 regimenten Tjerekkozakken)	= 24	"
Zabaikalskische Kozakkendivisie (2 ^e Werchneoedinskische, Tschitinskische, Nertschinskische en Argoensche regiment)	= 24	"
Oessoeroeskische cavaleriebrigade (1 ^{ste} Nertschinskische, het Oessoeroeskische en het Primorskische dragonderregiment en esk ^{ns} .)	= 18	"
Kaukasische cavaleriebrigade	= 12	"
2 ^e Zelfstandige cavaleriebrigade (51 ^{ste} en 52 ^{ste} Dragonderreg ^t .)	= 12	eskadr.
Het 3 ^e Siberische, het 1 ^{ste} Orenburgsche, het 1 ^{ste} Argoensche en het Amoersche Kozakkenregiment	= 24	sotnies.
	Totaal 210	eskadr. en sotnies. ¹⁾

Artillerie.

	Aantal batterijen. vuurmonden.	
V. Siberische Legerkorps, 26 ^{ste} en 28 ^{ste} artilleriebrigaden, elk à 2 divisiën à 3 batterijen	12	96
VI. Siberische Legerkorps, 6 ^e en 10 ^e artilleriebrigaden, elk à 2 divisiën à 3 batterijen	12	96
I. Legerkorps, 7 ^e en 43 ^{ste} artilleriebrigaden, elk à 2 divisiën à 3 batterijen	12	96
IV. Legerkorps, 16 ^e en 30 ^{ste} artilleriebrigaden, elk à 2 divisiën à 3 batterijen	12	96
VIII. Legerkorps, 29 ^{ste} en 41 ^{ste} artilleriebrigaden, elk à 2 divisiën à 3 batterijen	12	96
X. Legerkorps, 9 ^e en 31 ^{ste} artilleriebrigaden, de eerste à 2 divisiën à 3 batterijen, de laatste met 3 divisiën met totaal 8 batterijen	14	112
XVI. Legerkorps, 25 ^{ste} en 45 ^{ste} artilleriebrigaden, elk à 2 divisiën à 3 batterijen	12	96
Transporteeren	86	688

¹⁾ Het 6e en 9e Siberische Kozakkenregiment bevindt zich in N. Korea.

In dit overzicht zijn slechts opgenomen die afdeelingen, welke zich met vrij groote zekerheid aan het front bevinden en niet tot bewaking van etap-
pelijnen dienen of op andere deelen van het oorlogsterrein (Korea) aanwezig zijn. Ook zijn niet vermeld de eskadrons van de grenswacht, die zich aan het front bij de Scha-xe bevinden.

Bereden secties mitrailleurs bevinden zich bij het 4^e en 5^e Oeral-, het 1ste, 9^e, 10^e, 11^e en 12^e Orenburgsche en het 19e, 24ste, 25ste en 26ste Donsche Kozakkenregiment, terwijl van de 10e cavaleriedivisie nog 3 secties mitrailleurs gedetacheerd zijn.

	Transport	86	688
XVII. Legerkorps, 3 ^e en 35 ^{ste} artilleriebrigaden, de eerste met 3 divisiën met totaal 8 batterijen, de laatste à 2 divisiën à 3 batterijen		14	112
De 40 ^{ste} artilleriebrigade à 2 divisiën à 3 batterijen		6	48
De 1 ^{ste} , 3 ^e , 5 ^e , 6 ^e en 9 ^e Oost-Siberische scherpschutters-artilleriebrigaden, elk à 4 batterijen		20	160
De 1 ^{ste} Oost-Siberische bergartilleriebrigade (batterijen Nos. 3, 4, 5 en 6)		4	32
De, niet in brigadeverband staande, Oost-Siberische bergbatterijen (Nos. 1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 en 18)		14	112
De 1 ^{ste} , 2 ^e , 3 ^e , 4 ^e en 5 ^e scherpschutters-artilleriedivisiën, elk à 3 batterijen		15	120
De 1 ^{ste} , 2 ^e , 3 ^e en 4 ^e Siberische artilleriedivisiën, elk à 2 batterijen		8	64
De 1 ^{ste} , 2 ^e , 3 ^e , 4 ^e en 5 ^e Zabaikalskische Kozakkenbatterijen		5	30
De 10 ^e rijdende, de 1 ^{ste} Orenburgsche, de Gemengde Kaukasische en de 3 ^e Donsche Kozakken-artilleriedivisiën, elk à 2 batterijen		8	48
De 1 ^{ste} en 2 ^e Oost-Siberische mortierbatterijen		2	12
Het 4 ^e en 5 ^e mortierregiment, elk à 4 batterijen		8	48
	Totaal	190 met 1474 batterijen. vuurmonden.	

Bovendien het Oost-Siberische belegerings-artillerieregiment à 3 bataljons, twee à 5 en een à 4 compagnieën. ⁽¹⁾

Genietroepen.

Het 1ste, 3e, 4e, 5e en 6e Oost-Siberische sappeurbataljon.

Het 1ste, 2e, 5e, 6e, 8ste, 9e, 12e, 13e, 16e, 17e en Grenadier-sappeurbataljon.

Het 1ste, 2e en 3e Oost-Siberische pontonbataljon.

Het 1ste en 2e Oost-Siberische telegraafbataljon.

De 1ste, 2^e en 3^e zelfstandige Oost-Siberische telegraafcompagnie.

Het 1ste en 2^e Oost-Siberische luchtballonbataljon.

Eenige spoorwegbataljons. (Het aantal spoorwegbataljons in Siberië is vrij groot, o.a. minstens 4 Zaamoerskische; welke daarvan zich aan het front bevinden, is echter bezwaarlijk na te gaan.)

⁽¹⁾ De 40ste artilleriebrigade en de 1ste, 2^e, 3^e en 4^e Siberische artilleriedivisiën, waarvan de laatste waarschijnlijk de 1ste Siberische artilleriebrigade vormen, behooren vermoedelijk tot het IV. Siberische Legerkorps.

Niet geheel zeker is, dat alle bergbatterijen zich op het oorlogstooneel aan de Scha-xe bevinden; toch zijn de gegeven totaalcijfers als een minimum te beschouwen, daar o.a. de grenswacht over een vrij groot aantal batterijen beschikt, waarvan zich zeker een deel op dit gedeelte van het oorlogstooneel bevindt.

Bijlage II.AANTEEKENINGEN BETREKKELIJK DE JAPANSCH
STRIJDKRACHTEN.

Het front van het Japansche leger strekt zich over een afstand van meer dan 80 werst van het rayon bij Sandjepoe over Linsinpoe — Poetsaowa — Janschoeten — Bjanjoepoetsie — Tabegoi tot Joeinjoenin uit.

Het rechtervleugelleger, naar alle waarschijnlijkheid onder bevel van Generaal KOEROKI staande, bestaat vermoedelijk uit 3 divisiën en 5 reservebrigades, waarvan een deel als zelfstandig detachement in het rayon Saimatsie — Tsjantschan — Sintsintin opereert.

Deze divisiën en brigades zijn:

1. De Gardedivisie met hare reserve-brigade. Een of twee Garde-reserve-regimenten zijn waarschijnlijk in Tokio gebleven. Sterkte niet minder dan 20 bataljons, 5 eskadrons en 54 stukken.

2. De 12^e divisie (14^e, 47ste, 29ste en 48ste inf. regt.) met hare reserve-brigade, ter sterkte van niet minder dan 20 bataljons, 3 eskadrons en 54 stukken.

3. De 2^e divisie (4^e, 29ste, 16^e en 30ste inf. regt.) met hare reservebrigade, eveneens ter sterkte van minstens 20 bataljons, 3 eskadrons (2^e drag. regt.) en 54 stukken.

4. De 3^e reservebrigade (11^e, 41ste, 21ste en 42ste reserve-inf. regt.) 8 bataljons en 18 stukken.

5. De 9^e reservebrigade (7^e, 35ste, 19^e en 36ste reserve-inf. regt.) 8 bataljons en 18 stukken.

Bovendien bestaat er reden om aan te nemen, dat sedert den slag bij Liaoyang aan dit leger zijn toegevoegd de 2^e zelfstandige cavaleriebrigade (15^e en 16^e dragonderregimenten) en de 2^e zelfstandige artilleriebrigade (16^e, 17^e en 18^e artilliereregimenten), ter gezamenlijke sterkte van 8 eskadrons en 108 vuurmonden. De totale sterkte van het rechtervleugelleger wordt dus minstens 76 bataljons, 19 eskadrons en 306 veldvuurmonden.

Het front van het rechtervleugelleger strekt zich uit van Daøeotoen (ten Z. van Findjapoe) over Jansintoen, Bjanjoepoetsie, Tabegoi (ombuiging naar het Zuiden) tot aan de Taitsi-xe. In dit rayon zijn geconcentreerd de Garde- en 2^e divisie met hunne reservebrigades, de 12^e divisie en de zelfstandige cavalerie- en artilleriebrigades, terwijl de 9^e en 12^e reservebrigades in het rayon Saimatsie—Tsjantschan—Sintsintin opereeren.

De sterkte en samenstelling van centrum en linkervleugel is bezwaarlijker vast te stellen.

Waarschijnlijk bestaat het centrumleger, onder Generaal Nonsor, dat het front Schoelintsa—Daøeotoen inneemt en gedeeltelijk als algemeene reserve dient, uit:

1. De 5^e divisie (11^e, 41ste, 21ste en 42ste inf. regt.) 12 bataljons, 3 eskadrons en 36 vuurmonden.

2. De 8ste divisie (5^e, 31ste, 17^e en 32ste inf. regt.) met hare reservebrigade, ter sterkte van minstens 20 bataljons, 3 eskadrons en 54 vuurmonden.

3. De 10^e divisie (10^e, 40ste, 20ste en 39ste inf. regt.) met hare reservebrigade (sterkte als onder 2.)

4. De 3^e reserve-brigade (6^e, 33ste, 18^e en 34ste reserve-inf. regt.) met 8 bataljons en 18 stukken.

5. De 1ste zelfstandige artilleriebrigade met 36 stukken.

De vermoedelijke sterkte van het leger van Generaal NONSOE bedraagt derhalve 60 bataljons, 9 eskadrons en 198 veldvuurmonden.

Het linkervleugelleger van Generaal OKOE, versterkt door troepen van Generaal NOGI, bestaat waarschijnlijk uit:

1. De 3^e divisie (6^e, 33ste, 18^e en 34ste inf. regt.) 12 bataljons, 3 eskadrons en 36 vuurmonden.

2. De 4^e divisie (8ste, 37ste, 9^e en 38ste inf. regt.) met hare reservebrigade, ter sterkte van minstens 20 bataljons, 3 eskadrons en 54 vuurmonden.

3. De 6^e divisie (13^e, 45ste, 23ste, en 46ste inf. regt.) met hare reservebrigade (sterkte als onder 2.)

4. De 9^e divisie (7^e, 35ste, 19^e en 36ste inf. regt.) 12 bataljons, 3 eskadrons en 36 vuurmonden.

5. De 11^e divisie (12^e, 43ste, 22ste en 44ste inf. regt.) en hare reservebrigade, ter sterkte van minstens 20 bataljons, 3 eskadrons en 54 vuurmonden.

6. De 1ste reservebrigade (1ste, 15^e, 2^e en 3^e res. inf. regt.) 8 bataljons en 18 vuurmonden.

7. De 1ste zelfstandige cavaleriebrigade (13^e en 14^e drag. regt.)

8. Het 13^e en 15^e regt. van de 1ste zelfstandige artilleriebrigade.

9. Eene brigade van de 1ste divisie.

Het linkervleugelleger heeft dus eene vermoedelijke sterkte van 98 bataljons, 23 eskadrons en 342 veldvuurmonden.

De totale sterkte der Japansche troepenmacht aan de Scha-xe kan alzoo gesteld worden op:

234 bataljons infanterie, 51 eskadrons cavalerie en 846 veldvuurmonden, waarbij waarschijnlijk nog eenige bataljons territoriale infanterie gerekend moeten worden, terwijl de zware artillerie buiten beschouwing is gebleven.

(Russische Invalide.)

In de Russische Invalide schrijft Generaal P. PARENTOF, dat hem gedurende eenige dagen de aantekeningen van een Amerikaansch journalist, uit Mandschoerije terugkeerende, ter inzage werden verstrekt. Hieraan werd het navolgende ontleend.

Overzicht van de Japansche legers op 28 October. (N. St.)

Algemeen bevelhebber Maarschalk OJAMA; Chef van den staf Baron KODAMA; Generaal-Kwartiermeester FOEKOESHIMA.

I. Leger van KOEROKI.

	Bataljons.	Eskadr.	Vuurm.	Pionierbatns.	Treinbatns.
Garde-divisie (Lt.-Gen. ASADA)	12	3	36	1	1
2 ^e divisie (Lt.-Gen. NISSI)	12	3	36	1	1
12 ^e " (Lt.-Gen. INOUE)	12	3	36	1	1
Gemengde Garde-reservebrigade					
(1 ^{ste} Garde-res., 2 ^e Garde-res. en 39 ^{ste} inf. res. regt.)	8	1	12	—	—
2 ^e reservebrigade	8	1	12	—	—
Transporteeren	52	11	132	3	3

	Transport	52	11	132	3	3
12 ^e	reservebrigade	8	—	12	—	—
9 ^e	"	8	—	12	—	—
5 ^e	"	8	—	12	—	—
2 ^e	zelfstandige artilleriebrigade (16 ^e , 17 ^e en 18 ^e artillerieregt.)	—	—	108	—	—
2 ^e	zelfstandige cavaleriebrigade	—	8	—	—	—
	Totaal	76	19	276	3	3

Op andere plaatsen vermeldt de journalist 264 vuurmonden.

Hij neemt aan, dat eene reservebrigade de verbindingen van het leger van Generaal KOEROKI beschermt (of in het einde van October beschermde) in de richting Schaxedsie—Finxoeantschen—Liao-yang, dat het bataljon telt (of telde) 800 bajonetten en het eskadron 120 paarden. Hieruit volgt, dat de sterkte van het leger van KOEROKI in October bedroeg: 54.400 bajonetten, 2.160 sabels en 276 (264) vuurmonden.

Deze en de volgende cijfers noemt de schrijver „a document”. Wat de Garde betreft, wordt medegedeeld, dat de Garde-reserveregimenten 3 bataljons tellen.

II. Leger van OKOE.

Bataljons. Eskadrons. Vuurmonden.

De 3 ^e , 4 ^e en 6 ^e divisien (Lt.-Generaals OSIMA, TSOEKAMITO en OKOEBU)	36	9	108
1 ^{ste} zelfst. cavaleriebrigade (Gen.-Majoor AKIJAMA)	—	8	—
1 ^{ste} „ artilleriebrigade	—	—	108
7 ^e , 9 ^e en 10 ^e cavalerieregimenten	—	9	—
Drie reservebrigades (voor deze laatste staat schrijver niet in, doch veronderstelt slechts)	24	—	35
Totaal	60	26	251

wat geeft: 48.000 bajonetten, 3.120 sabels en 251 stukken. Hiervan dienen tot bescherming van de verbindingslijnen Liao-yang—Inkoi en den linkervleugel 17 eskadrons (1ste zelfst. cav. brigade, bestaande uit het 13^e en 14^e regt. en het 7^e, 9^e en 11^e cav. regt.) en het 38ste inf. regt.

III. Leger van NODSOE.

Om niet door den schrijver vermelde redenen, zijn de gegevens omtrent dit leger minder nauwkeurig; toch acht hij „a document” de 5e en 10e divisie, de 9e bij P. Arthur zijnde, en schrijft:

„is established bij document”

5 ^e en 10 ^e divisie (Lt.-Generaals OEËDA en KAWAMOERA) „is supposed to be”	24 bat ^{ns} .	6 esk.	en	72 vuurm.
8 ^{ste} divisie (Lt.-Generaal TOTEMA)	12	„	3	„ „ 36 „
Eéne reservebrigade	8	„	—	„ „ 12 „
Totaal	44 bat ^{ns} .	9 esk.	en	120 vuurm.

dus 35.000 bajonetten, 1.080 sabels en 120 stukken.

Het totaal der combattanten van de 3 Mandschoerische legers was in October: 144.000 bajonetten, 6.360 sabels en 648 vuurmonden. De genietroepen, speciale troepen en non-combattanten mederekenende, komt men tot eene verplegingssterkte (in Mandschoerije) van bijna 300.000 man.

IV. Leger van NOGI voor Port Arthur.

„A document”: 1ste (Lt.-Gen. FOESIMA), 9^e (G.-M. OSIMA) en 11^e divisie; „is supposed to be”: 1ste en 11^e reservebrigaden (16 bataljons) (de 9^e reservebrigade bevindt zich, zooals uit het bovenstaande blijkt, bij het leger van Generaal KOEROKI).

Uit het voorgaande kan men besluiten, dat in Mandschoerije en voor Port Arthur aanwezig waren 12 divisieën en 11 reservebrigades. De 7^e infanterie-divisie (Lt.-Generaal OSEKO) bleef in Japan, evenals 7 (de 7^e ?) reservebrigade(s); eene reservebrigade is in Korea.

Omtrent de divisie van Formosa (13^e), welke in Juni naar Japan werd overgebracht, wordt niets vermeld; echter zij herinnerd, dat kader van deze divisie werd aangewezen tot aanvulling van de verliezen, door de 9^e divisie voor Port Arthur geleden.

De Amerikaansche journalist eindigt zijne aantekeningen den 4^{en} December. (N. St.) Door den korten, beschikbaren tijd kon Generaal PARENSEF daaraan nog slechts ontleenen:

De verliezen, in October geleden, zijn aangevuld en de sterkte der bataljons is eenigszins opgevoerd (tot 900 bajonetten).

Op 4 December (N. St.) schetst de schrijver den toestand, als volgt:

Leger van OKOE. (3^e, 4^e en 6^e inf. divisie, 1ste, 6^e en 11^e reservebrigade, totaal 68 bataljons, 26 esk., 200 vuurm., 9 mitrailleurs en een zeker aantal positievuurmonden.) Dit alles vormt den linkervleugel van het Japanische leger. De sterkte wordt geschat op 66.000 bajonetten; de hoofdmacht is gegroepeerd in de richting van den spoorweg en den Mandarijnschen weg. Achter het centrum van OKOE stond eene brigade van de Gardedivisie en bij Jantai ook ongeveer eene brigade.

Leger van NONSOE. (5^e en 10^e inf. divisie, 3^e en 10^e reservebrigade, 14^e artillerieregiment en *waarschijnlijk* 8ste divisie, totaal 50 bataljons, 9 eskadrons, 144 vuurmonden, d. z. bijna 45.000 bajonetten.)

Leger van KOEROKI. (Garde, 2^e en 12^e divisie, Gemengde Garde-reservebrigade, 5^e, 9^e en *wellicht* 12^e reservebrigade, totaal 70 bataljons, 17 eskadrons en 244 vuurmonden, of ongeveer 65.000 bajonetten.) Omtrent de 12^e reservebrigade worden geen nauwkeurige berichten gegeven. Zij was waarschijnlijk in Korea, maar het is zeer wel mogelijk, dat zij naar het front is aangetrokken.

De sterkte van de 3 Mandschoerische legers, de 8ste divisie, die in Juli voor Port Arthur was, inbegrepen, kan op 175–180.000 bajonetten gesteld worden. De schattingen van de Chineezzen acht schrijver te hoog en kunnen alleen de verplegingssterkte betreffen.

Over tamboers en hoornblazers bij de Infanterie.

Dit korps is er in de laatste jaren niet op verbeterd en bovendien, door den sterk gedaalden lust tot dienstneming, zeer moeilijk voltallig te houden. En hoe weinig, bepaald goede elementen treft men nog slechts bij de korpsen aan, vooral onder de tamboers! Het meerendeel slaat geen mooien roffel, geen markanten vlamslag meer, wat grootendeels op rekening van den weinigen ernst der, dikwijls zeer jeugdige, leerlingen moet gesteld worden. Zijn er dan nog onderwijzers, die den tact missen om met dat jonge volkje om te springen, er den wind niet onder hebben, en verder, door gebrek aan alle elementaire muzikale kennis, in voortdurende vijandschap met hun „notenboekje” leven, waarin, trouwens op onvolledige wijze, de geheimen der beginselen van maatindeeling, notenschrift, enz. zijn onthuld, dan kan men nagaan, waar de schoen wringt.

Bij verschillende bataljons, waarbij ik de eer had te dienen, trof ik menigmaal korporaal-tamboers aan, die geen flauw begrip van maatindeeling, notenschrift, waarde der rustteekens, enz. hadden en die dus bij het geven van onderricht, met behoedzamen voorbijgang van het voorschrift, moesten teren op hetgeen de herinnering aan eigen ontvangen onderwijs hun had overgelaten. Dat er dan signalen gehoord worden, die sterk van de voorgeschrevene afwijken, is duidelijk. Om mij tot één voorbeeld te bepalen, noem ik het signaal voor het eten. Het voorschriftsignaal is:

maar wordt veelal geblazen:

Het korps is, zooals wij opmerkten, op verre na niet compleet. Gesteld echter, dat de sterkte bij de verschillende compagnieën weinig te wenschen overliet, dan zou deze, op eene voltallige compagnie gebaseerd, voor de geringe sterkte gedurende de wintermaanden te groot geacht

kunnen worden, volgens het zelfde beginsel, als het verplicht afnemen der verheffing van de stem bij het kleiner worden van de sterkte van den troep en de uitgestrektheid, die deze beslaat.

Zoo zien wij dan ook, dat bij uitrukkende diensten gedurende de wintermaanden slechts eenige tamboers en hoornblazers per bataljon worden ingedeeld en de overschietenden eenige uren achtereen door den sergeant- (korporaal-) tamboer worden geoefend. Voor hem, die de signalen goed kent, is dit beslist te veel, dus geestdoodend, terwijl het voor een ander, die ze nog niet voldoende kent, weinig nut afwerpt, voor het geval de onderwijzer slechts matig paedagogisch is aangelegd.

Gedachtig aan het spreekwoord van „het getij en de bakens” heb ik mijne gedachten over dit onderwerp laten gaan en is het resultaat mijner overwegingen:

1°. dat eene formatie gewenscht is, waarbij wij ons, liefst geheel, losmaken van vrijwilligers;

2°. dat het hoofdwapen het korps tamboers gevoegelijk zou kunnen missen; — wat ik zal trachten aan te toonen.

Het ons onafhankelijk maken van vrijwilligers is gewenscht, omdat de toeloop hoogst onvoldoende en er weinig verbetering in deze te verwachten is, terwijl zij, die zich nog aanmelden, meestal zóó jong zijn, en zich dikwijls als zulke echte bengels ontpoppen, dat het Wapen er feitelijk niet mede gebaat is.

Wat ik dan wil? Niets dan hoornblazers, hoofdzakelijk gerecruteerd uit de militie. Maar hierover straks meer.

Eerst wil ik trachten aan te toonen, waarom een vrij duur en moeilijk voltallig te houden korps tamboers (nu de miliciens in beginsel niet meer voor tamboer mogen worden opgeleid, treft men bijna geen 2 tamboers per comp^{te}. meer aan) naar mijne bescheiden meening niet noodzakelijk is.

Op het gevechtsveld zal de tamboer nimmer van zijn trom, maar, als het noodig mocht zijn, steeds van zijn hoorn gebruik maken. Zijn taak is dus hoofdzakelijk alleen, mits niet in de nabijheid van den vijand, troepen door bewoonde oorden te begeleiden. In vreedstijd dient hij eveneens ter begeleiding van den troep bij marschen door de stad en, op wacht zijnde, om den signaalstaat in zijne geheele lengte af te slaan.

Is het gewenscht de signalen door de trom te doen slaan?

Ik geloof van niet. De korte oefeningstijd van het gros der kazernebewoners is meestal oorzaak, dat de tromsignalen niet, of zeer onvoldoende door hen gekend worden. Ja, zelfs in den dienst vergrijsden moeten zich dikwijls nog door enkele bevoorrechten laten inlichten, als zij het signaal niet hebben kunnen verwerken. Men moet het kennen dezer signalen ook niet onderschatten! Om er den weg in te weten (er zijn er 48) is werkelijk een sterk geheugen noodig, omdat het begrip melodie er geheel vreemd aan is en alles op de onderscheiding van rhythmische verdeeling berust.

Nu het begeleiden van den troep.

Dat de trom bij een malsch buitje, zooals deze in ons land nogal eens voorkomen, al gauw buiten gevecht geraakt, is overbekend; ook, dat wij dan meestal den hoorn verkiezen boven het droefgeestig, monotoon geluid van het doorweekte kalfsvel.

En ziet, dan gaat het óók goed; ja, ik ga verder en beweer, dat het marcheeren zonder den hoorn niet minder goed gaat. Een rhythmisch juiste, goed gecadenceerde pas, ingezet door de voorste sectie eener op groote sterkte gebrachte compagnie van een 150 à 200 man, laat nooit na zijn goeden invloed op de volgende afdeelingen te doen gelden.

Punt 132, 3e onderdeel, van het Infanterie-reglement, I, zegt, dat de sterkte eener klasse op twee gelederen later zoo mogelijk tot eene sectie moet worden opgevoerd. Bij dit onderwijs wordt geen trom geroerd, zoodat de $\pm$ 50 man in den pas moeten kunnen marcheeren. Waarom kan dan van vier zulke afdeelingen ook niet gevergd worden, dat zij onderling in den pas zijn?

Bij manoeuvres heb ik menigmaal gezien, dat, wanneer bij het zwijgen der trommen in den pas moest worden gemarcheerd, dit een uur en langer met voorbeeldige juistheid werd volgehouden. Hierbij treedt het individueel streven, geboren uit het besef van te moeten medewerken tot instandhouding van den pas, zonder behulp van den tamboer, zeer sterk op den voorgrond. Achter den slaanden trom geeft men zich veilig over aan het tempo, en bekommert zich verder niet over de tijdmaat.

Wat men echter bij marschen zonder trom of hoorn niet kan ontberen, is eene krachtige, onverflauwde medewerking der sectiecommandanten.

Wat ziet men dikwijls bij eene aanzienlijke troepenafdeeling, aan welker hoofd zich een zeker aantal tamboers bevinden? Dat, door de soms meer, soms minder trage voortplanting van het geluid, de pas eener volgende afdeeling niet in overeenstemming is met dien der voorste, waardoor die onzekere pas (golvende beweging) ontstaat, welke zoo hinderlijk kan zijn. Dit, zich crescendo in de richting van den staart der colonne voortplantende, euvel heeft het onaangename gevolg, dat de pas door de achterste afdeelingen moeilijk is bij te houden, wat er niet beter op wordt, wanneer men de tamboers van een volgend bataljon, dat zich op betrekkelijk korten afstand achter eerstbedoelde afdeeling bevindt, ook de trom laat roeren. Dit is bovendien voor die afdeeling zeer vermoeiend en wordt, vooral voor den rhythmisch aangelegde, die nu genoodzaakt is syncopen te loopen op den marsch, dien hij duidelijk achter zich hoort, eene kwelling.

Het geleiden van den troep door bewoonde plaatsen, komt allengs minder voor, nu de nieuwe kazernes meestal buiten de kom der gemeente worden gebouwd, waardoor de troepen dus in enkele minuten met de oefening kunnen beginnen, zonder eerst een marsch van eenige lengte, waarbij het slaan regel is, te moeten maken.

Gewenscht zou het dan misschien ook zijn, als, bij eenigszins aanzienlijke troepensterkte, de compagnieën, die gezamenlijk eene oefening hebben, elke op zichzelf door hare commandanten naar en van het oefeningsterrein werden geleid, met een onderlingen afstand van 25 à 50 M., of wel, als het niet anders kon, het bataljon vereenigd uitrukke met de hoornblazers aan het hoofd, of beter misschien nog aan den staart hunner comp^{ie}. (omdat er anders zooveel geluid verloren gaat), welke hoornblazers nu en dan, wanneer de pas, door eene hindernis op den weg als anderszins, dreigt te veranderen, een enkelen marsch zouden kunnen blazen.

Zoo noodig zouden de compagnieën (bataljons), ten einde elkander niet te hinderen, langs verschillende wegen naar en van het oefeningsterrein kunnen gaan.

Met het bovenstaande hoop ik aangetoond te hebben, dat het korps tamboers, om de luttele diensten, die het, en dan alleen nog maar in vreedestijd, bij droog weder, vervult, weinig reden van bestaan heeft, en wil nu nog mededeelen, hoe ik mij voorstel, dat de hoornblazers moeten worden opgeleid in verband met hun aanstaanden werkkring.

Vóórop staat, dat ik het korps hoofdzakelijk uit de miliciens wil recruteeren en daarvoor wil blijven kiezen — zooals reeds in 1902 werd gelast — personen, die een koperinstrument kunnen bespelen, wat bovendien eenigen waarborg geeft voor notenkennis en begrip van maatindeeling. Zij hebben nu voor, dat zij zich geen embouchure behoeven eigen te maken en de enkele signalen, die zij moeten kennen, in eenige dagen of weken (naar gelang van hun aanleg) kunnen leeren. Bij de loting zou men zich hiervoor reeds moeten kunnen aanmelden, terwijl eenige voorrechten op het gebied van garnizoenskeuze, tijd van onder de wapenen komen, herhalingsoefeningen, enz., naast eene soldijverhooging, zouden moeten worden gegeven.

Bovendien zou ik, om te voorkomen dat er, door het gaan met langdurig verlof, als anderszins, op een gegeven oogenblik een incompleet aan hoornblazers zou ontstaan, vrijwillige korporaals en manschappen in de gelegenheid willen stellen het blazen in hun vrijen tijd te leeren, om desvereischt te kunnen invallen, waar en wanneer dit noodig mocht zijn. Zijn dus op een gegeven oogenblik de milicienhoornblazers met verlof, dan treden zij, waar dit te pas komt, in, tot tijd en wijle er van de volgende lichting weder geoefenden zijn. Wellicht ware dit te bereiken door aan die z.g. reserves, eene verhoogde soldij te geven.

Tot eene juiste waardeering van het bovenstaande moet ik er nu onmiddellijk op laten volgen, dat ik geen korps hoornblazers wil opleiden, speciaal om te blazen, maar dat ik wil hebben veldsoldaten, die een signaal, een marsch moeten kunnen blazen, wanneer de omstandigheden dit noodig maken. De hoorn wordt aan een riem gedragen, die aan de linkerzijde van den koppel bevestigd is, en wel zóódanig,

dat hij elk gewild oogenblik gebruikt kan worden; het hoornsnoer zou hierdoor kunnen vervallen en daarmee vele uitgaven.

Zoodra de hier bedoelde miliciens in den dienst teugelwijs zijn geworden (na 6, 7 weken) worden zij (per comp^{ie}. b.v. 3) onder een stafmuzikant geoefend; bij gedetacheerde onderdeelen zou hiertoe tijdelijk een stafmuzikant moeten worden gedetacheerd, waarvoor eene billijke vergoeding zou kunnen worden gegeven.

Is bij een gedetacheerd onderdeel een muziekkorps, wat men veelal ziet, dan zou bovenbedoelde detachering achterwege kunnen blijven en het onderwijs aan den leider van dat korps kunnen worden opgedragen.

De beste der 12 opgeleiden per bataljon zou tot korporaal kunnen worden aangesteld, onder wiens leiding de overigen dan enkele keeren per week konden worden geoefend, tot het onderhouden van embouchure, signalenkennis, enz. Bij het vaststellen van deze uren moet op den voorgrond staan, dat de deelnemers, vóór alles veldsoldaat zijnde, bij geen dienst mogen ontbreken. Er zou dus in den vrijen tijd moeten worden geoefend, wat misschien geen bezwaar zou hebben, als hun, behalve eene verhoogde soldij, vrijstelling van corvee's verleend werd.

De sergeant- en korporaal-tamboer zouden met deze regeling komen te vervallen en met hen de stok.

Ongeacht deze regeling zou per comp^{ie}. nog één vrijwilliger-hoornblazer kunnen worden aangenomen, die den leeftijd van 18 à 19 jaar moet bereikt hebben. Ook voor dezen zou moeten gelden, dat hij in de 1ste plaats schutter, in de 2e plaats hoornblazer is. Hij zou bij den staf van het regiment moeten worden opgeleid, indien hem elke kennis van blazen, muziektheorie, enz. ontbrak. Is hij voldoende bedreven als hoornblazer, dan wordt het dagelijks uren achtereen oefenen bepaald onnoodig geacht, omdat het er zoo licht toe leidt, dat de signalen met ongeoorloofde franje worden ontsierd, en de ongebreidelde fantasie marschen componeert, waarbij men dikwijls, als bij tooverslag, ontwaart, dat men „uit den pas” geblazen is.

Zou het noodig zijn, dat de hoornblazer overdag voortdurend aan de wacht verblijft? Ik geloof van niet.

Er wordt, naar mijne bescheiden meening, in de kazerne te veel geblazen.

Als men den signalenstaat eens ernstig onderhanden wilde nemen, zou er heel wat gesnoeid kunnen worden, zonder dat dit eenige stoornis in den geregelden gang van zaken ten gevolge zou behoeven te hebben. Integendeel!

Dat er reveille geblazen moet worden, ligt voor de hand!

Maar waartoe het signaal 1ste of morgenappél, 15 minuten daarna?

Ik geloof niet, dat er tegenwoordig ééne compagnie is, die niet minstens op ééne kamer eene goed loopende klok heeft — meestal heeft elke kamer er eene. En die hangt daar toch niet tot sieraad! Indien deze elken morgen tijdig met de klok der kazerne of der wacht werd gelijk gezet, zou men van den eenling, de groep, de massa, die op een bepaald tijdstip op die en die plaats aangetreden moeten staan

voor oefening of corvee, kunnen eischen, dat zij er zich à la minute bevinden, zonder dat daarvoor geblazen wordt. Moeten de officieren en de, in de stad wonende, minderen ook niet op tijd daar zijn? om niet te spreken van de stiptheid, van spoorwegambtenaren, fabriekwerkers, enz. verlangd!

Met al dat blazen kweekt men plichtsgevoel noch nauwgezetheid bij den troep aan. Het is, helaas, maar al te veel de gewoonte niet eerder te gaan, voor „het blaast”, al weet men ook, dat het tijdstip om zich op te maken, reeds verstreken is. Het „ik haast me niets, er zal wel voor mij geblazen worden!” wordt door velen toegepast.

Te velde, in het gevecht, zullen door den man zóóveel nauwgezetheid en toewijding aan den dag moeten worden gelegd, zoo'n ernst uit al zijne handelingen moeten spreken, om mede te werken tot bereiking van het gevechtsdoel, dat het noodig voorkomt die kostbare eigenschappen op alle denkbare wijzen, dus ook in de kazerne, tot ontwikkeling te brengen.

Zoo zijn er vele signalen, die achterwege gelaten konden worden: plaatscorvee, waterhalen, eten, ongewapende en gewapende appels, taptoe, enz., ja zelfs het avondappèl. De actieve sergeant van de week vangt zijne ronde aan, als de compagniesklok 10 uur wijst, en de mannen, die niet te bed zijn, stellen zich daarvoor. De langzame, die op het uiterste nippertje zijn gezelschap verlaat, om zich kazernewaarts te begeven, en op eenigen afstand van de kazerne avondappèl hoort blazen, zet er een stevigen pas in en komt zich hijgende melden. Als luitenant van den dag dobbert men dan nog wel eens, als het slechts 1 à 2 minuten zijn.

Voor de militaire vorming van dien telaat-komer ware het ook beter, als het signaal achterwege bleef, terwijl de afkomende wacht, die bijtijds het nachtleger opzocht, dit signaal wel gaarne zou missen.

Het daaropvolgend signaal „rapport” kon ook in den hoorn blijven, omdat de sergeant, na zijn werk, uit zichzelf den luitenant van den dag behoort op te zoeken; gelijkheid kan hierbij niet geëischt worden, daar de een eerder klaar zal zijn dan de ander.

Licht temperen zou ook „op de klok” moeten gaan.

En bleef het dikwijls overdag nog maar bij één signaal! Er wordt b.v. korporaal van de week geblazen (hoe dikwijls om grondige redenen?). Twee komen er slechts. Er wordt nog eens geblazen, zonder gevolg. Nu komen er twee benoemingssignalen bij. De derde komt ook. Voor den vierden worden nu nog geblazen: 1°. zooveelste comp^{ie}. 2°. korpl. van de week, 3°. looppas. Waartoe al die signalen? Voor hem, die er niet is, helpen geen tien reprises van den looppas, terwijl op den trage, die door zijne schuld de geheele kazerne in opschudding doet brengen, andere middelen moeten worden toegepast.

Of over het algemeen het veelvuldig blazen het kazerneleven vaangenaamt, valt te betwijfelen, vooral als de hoornblazer slecht gedisponeerd is en er nog wel eens naast blaast. Niet het minst zouden

het administratief personeel, de aanstaande examinandus en de kwartierzieke bij inkrimping der signalen zeer gebaat zijn, zonder dat de dienst daardoor schade zou lijden.

Toonden wij hiermede de wenschelijkheid aan, om het aantal signalen in te krimpen, een feit is het ook, dat vele te lang zijn.

Een signaal moet kort zijn; direct aanspreken; gemakkelijk in het gehoor liggen; in toongroeping zeer verschillen van anderen, om verwarring te voorkomen; gemakkelijk zijn te leeren, waarbij toepasselijke woorden als ezelsbrugje kunnen worden aangewend.

Waarom zijn b.v. de benoemingssignalen zoo lang?

Als men, als regel, aanneemt, dat aan elk signaal een kort, krachtig signaal, bij wijze van attentiesein, moet voorafgaan, waarvoor b.v. te

kiezen ware , hetgeen in schrijfwijze gelijk is op het

Geeft acht

overeenkomstige signaal bij de bereden wapens, dan zou men, bij de kazerne-signalen b.v. de 1ste comp^{ie}. met één, de 2de met twee stooten kunnen aanduiden, met dien verstande, dat men voor het geheel vijf stooten kon geven.

Liggen meer bataljons in ééne kazerne, dan zou het bataljonsnummer, na het bovenbedoelde compagniesnummer, op de zelfde wijze kunnen worden aangegeven. Derhalve 4de compie, 2de bat^{on}.

Geeft acht een twee drie vier Geeft acht een twee

Het signaal „looppas” kon ook gemist worden. Als men van het beginsel uitgaat, dat in de militaire huishouding, door nauwgezette medewerking van een ieder, alles met bekwamen spoed moet geschieden, is dit signaal overbodig.

Ook voor „te velde” acht ik het om de zelfde overweging niet noodig.

De „doodenmarsch” zou ik ook niet willen handhaven. Is er geen muziekkorps, dan kan de plechtigheid slechts winnen door eene absolute stilte. Een marsch op een hoorn, waarop slechts toonstukken van vijf klanken kunnen worden gespeeld, kan moeilijk indruk maken.

Wenschelijk zou het zijn, het tempo van den „doodepas” (65 × per minuut) op 60 × per minuut te brengen, d. i. de helft van het tempo van den gewonen pas, waardoor dit gemakkelijker en juister is te treffen.

De „generale marsch”, die zeer veel op het signaal „snelvuur” gelijk is, ware gemakkelijk door een korteren marsch te vervangen, evenals het „Wilhelmus”, dat, door het streven om het op de gelijknamige melodie van het Volkslied te willen doen gelijken — wat natuurlijk alleen slechts rhythmisch is gelukt —, een gewrongen toonstuk geworden is.

En zoo zou ik nog vele signalen willen doen vervallen of veran-

deren, waarbij het streven naar kortheid en duidelijkheid zou moeten voorzitten.

Voor het begeleiden van den troep konden, indien gewenscht, een paar eenvoudige marschen worden voorgeschreven, die desnoods, bij voldoende ontwikkeling der blazers, twee- of driestemmig konden worden geblazen, wat een goed effect maakt en in elk geval de eentonigheid vermindert van het marschlied, dat bij onzen hoorn nooit melodius kan zijn.

Hier vinde verder nog eene enkele opmerking over de signalen bij oefeningen en in het gevecht eene plaats.

De benoemingssignalen „gedetacheerden” en „rechter- en linkervleugel” zou ik willen laten vervallen, omdat ik het veiliger vind een ordonnans te zenden, dan gevaar te loopen, dat het signaal verkeerd wordt verstaan.

En hoe licht worden onder het geweervuur de twee stooten, die het essentiële verschil tusschen rechter- en linkervleugel uitmaken, onvoldoende of in het geheel niet verstaan! En wie weet in de hitte van het gevecht of van laag naar hoog schuinsrechts of schuinslinks is? In vreedestijd wordt dit al slecht gekend; zeker, omdat hiertoe een juist ezelsbrugje mankeert.

Wil men signalen te velde behouden, wat niet noodzakelijk is, dan worden de bestaande herzien, en daarbij vooral naar kortheid gestreefd.

Nam men b.v. voor „voorwaarts” dit signaal aan,

Mar-cheert voor-waarts man - nen!

waarbij, even als bij het commando, de klemtoon op „Voor” ligt, en dat korter is dan het bestaande, dan zou dit signaal, 2 à 3 maal geblazen, „attaqueeren” kunnen aanduiden. Het bestaande signaal voor die handeling bestaat liefst uit 32 maten. Moet het hier vooral niet een kort en bondig signaal zijn?

Resumeerende, zouden dus naar mijne bescheiden meening de tamboers kunnen vervallen, omdat:

- 1°. zij in het gevecht geen rol hebben te vervullen;
- 2°. er hoornblazers voor in de plaats gesteld worden, die met het geweer bewapend zijn, zoodat drie geweren per compagnie meer in het vuur gebracht kunnen worden;
- 3°. zij alleen bij droog weder over hun trom kunnen beschikken,
- 4°. het mij niet wenschelijk toeschijnt eene formatie te doen berusten op vrijwilligers, die er bijna niet zijn of komen;
- 5°. de trom, bij de bestaande marschen en signalen, te langdurige oefening vereischt, om te mogen verwachten, dat een milicien in den beschikbaren tijd een goed tamboer zal worden;
- 6°. het de uitgaven vermindert (tromvellen, reparatiën, zwaluwnesten),

niet het minst, omdat de sergeanten- en korporaa's-tamboer komen te vervallen.

Wijders zoude ik:

1°. het blazen te velde tot eenige hoogst noodzakelijke korte signalen willen beperken, aan welker bedoeling niet getwijfeld kan worden;

2°. het blazen in de kazerne tot een minimum willen beperken, zoowel voor de rust van de kazernebewoners als — hoofdzakelijk — om zelfstandigheid en plichtsbesef aan te kweeken, bij den streng doorgevoerden eisch om den dagelijkschen dienst in al zijne vertakkingen, volgens de *dienstlijst* en de *klok* te doen plaats vinden.

Mocht, ten slotte, het afschaffen der tamboers op onoverkomelijke bezwaren stuiten, dan zou het zeer gewenscht zijn de marschen en signalen tot een minimum te beperken en zóódanig te wijzigen, dat lange roffels en moeilijke maatindeelingen daarin niet meer voorkomen. Dan zou het wellicht weder mogelijk zijn miliciens tot tamboer op te leiden, wat echter, in verband met het vorenstaande, noodzakelijk noch gewenscht zou zijn.

G. C. GREFE.

Maastricht, Dec. 1904.

NASCHRIFT.

Sedert de bovenstaande regelen geschreven werden, is de positie der tamboers en hoornblazers, bij K. B. van den 2^{en} Januari 1905, No. 26 (R. M. blz. 90), aanmerkelijk verbeterd, waardoor het vermoeden gewettigd is, dat het incompleet zal verminderen.

G.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

BELGIË.

Het totaal aantal, dit jaar op te roepen, recruten zal 13.300 man bedragen. (Belg. mil., N°. 1740.)

Int. Rev., Febr., zoowel als Jahrb., Febr., behelst een kort overzicht van den stand der artilleriebewapening. (Zie ook Jahrb., Aug., 1904.)

BULGARIJE.

Volgens Streffleur, Febr., is de legerbegrooting, 1905: 26.459.912 frcs., tegen 26.363.466 in 1904.

Voor 26 mill. frcs. zijn bij SCHNEIDER te le Creusot 81 snelvuurveldbatterijen (324 stukken) besteld (afgelegd weegt het stuk met schilden 1007 KG.). Het grootste gedeelte van den munitievoorraad wordt door KRUPP geleverd. (N. M. B., N°. 7.)

DUITSCHLAND.

M. Woch., N°. 20, bespreekt het nieuwe ontwerp-exercitiereglement voor den trein van 8 Dec. 1904.

Rev. mil., Febr., geeft eenige cijfers en bijzonderheden uit het officiele verslag over de recrueteering in 1903, aan den Rijksdag aangeboden op 20 Nov. 1904.

N. M. B., N°s. 4/5, vermeldt de Keiz. Kab. order, waarbij vereenvoudiging van de exercitiën en schietoefeningen gelast wordt, ten einde meer tijd over te houden voor de gevechtsopleiding. De daartoe noodige veranderingen in het exercitiereglement voor de inf. en in het schietvoorschrift worden puntsgewijze aangegeven.

Ook N. M. B., N°. 6, geeft onder de rubriek Mil. Echo nog een uitgebreid artikel hierover. Verder in dit N^o. eenige beschouwingen over proeven met grijze uniformen.

N°. 7 van het zelfde blad geeft een overzicht van de voorgenomen groote manoeuvres in 1905.

Onder „Allgem. u. Verschiedenes” komen in Int. Rev., Febr., eenige zeer wetenswaardige beschouwingen voor over de Deutsche en Fransche ruitery (in verband met de voorgenomen vermeerdering der Deutsche cavalerie).

Te Leipzig is verschenen een nieuw tijdschrift: Körper und Geist, Zeitschrift für Turnen, Bewegungsspiel und verwandte Leibesübungen.

ENGELAND.

De, voor 1905 aangekondigde, vlootmanoeuvres zullen, als het ware, eene proef zijn met de nieuwe indeeling der vloot door den Adm. J. FISHER. Te gelijker tijd geven zij ons een denkbeeld van de sterkte der Britsche zeemacht en van de reusachtige taak, welke deze te vervullen zal hebben. N. M. B., Nos. 4/5, ontleent nog eenige beschouwingen hierover aan de Times.

Ook Jahrb., Febr., geeft daaromtrent eenige beschouwingen, besluitende met de woorden: de in 24 uren krijgsvaardige macht ter zee is 3-voudig versterkt geworden.

In deze aflevering komen, in aansluiting met het vermelde in Jahrb., Jan., 1905, nog eenige mededeelingen voor omtrent de nieuwe bewapening der veldartillerie.

De totale bestelling aan verschillende firma's bedraagt $\pm$ 1000 stukken voor 160 batterijen; de aflevering moet geschieden in 20 maanden (voor 3 mill. pond); of hieronder begrepen zijn de, reeds vroeger bestelde, 21 batterijen voor Indië of de 18 EHRHARDT-batterijen uit den Boerenoorlog, weet men niet. (Streffl., Febr.)

Rev. mil., Febr., geeft de samenstelling en effectieve sterkte van het leger in Egypte.

Allg. Schw. M. Z., N°. 5, vermeldt in het kort eenige beschouwingen van den Secretaris van Oorlog over de opvoeding en de wetenschappelijke opleiding der Britsche officieren.

FRANKRIJK.

Een kort bericht, met enkele cijfers, betreffende de door den Ing. MANGAS geconstrueerde onderzeesche booten: Emeraude, Opale en Rubis, welke een groote vooruitgang op dit gebied genoemd worden, bevat M. Woch., N°. 18.

Int. Rev., Febr., geeft een vrij uitvoerig overzicht van de oproeping en inlijving der recruten in 1904 (het zelfde in N. M. B., N°. 7). Tevens een kort bericht over het behouden der korpsartillerie in geval van oorlog.

Jahrb., Febr., behelst een overzicht van den stand van de Fransche marine-artillerie, ontleend aan het rapport van den Vice-Adm. CAMPION over de jaren 1894—1904; tevens een uitvoerig artikel over den M. v. O. BERTEAUX en diens program. Verder een kort bericht naar aanleiding van proeven genomen met nieuw 24 cM. snelvuurkustgeschut. Gew. 10 ton; gew. proj. 163 KG.; aanv. snelh. 500 M.; grootste dracht 8500 M. Voor de bediening waren 3 man noodig; het geschut vuurt 3 schoten per min., d.i. 12-maal sneller dan het 19 cM. kustgeschut. Ieder stuk kost 500.000 fres., terwijl 100 stukken noodig geacht worden voor de kustverdediging.

Ten slotte vindt men eene uitvoerige bespreking van het nieuwe infanteriereglement (van 3 Dec. 1904).

De nieuwe Minister van Oorlog heeft bepaald, dat de officieren voortaan

kennis zullen dragen van alle aantekeningen, welke in hunne conduite-staten voorkomen. (B. d. l. P., N°. 497.) Het zelfde is onlangs voorgescreven in Portugal en in België. (Belg. mil. N°. 1747.)

De reorganisatie van de gymnastiek- en schermschool is opgenomen in B. d. l. P., N°. 497.

ITALIË.

Jahrb., Febr., geeft eenige zeer wetenswaardige mededeelingen en cijfers uit de ontwerp-begr. '05/06, betreffende de recruiteering, gemiddelde effect. sterkte, marine, enz. De sterkte is: 13.673 officieren, 207.162 man, 9401 off. paarden en 37.394 troepenpaarden en muil dieren (d. i. 187 off. en 58.839 man minder, dan wettelijk is vastgesteld). Voor de omwapening der veldartillerie is een laatste bedrag van 11,2 miljoen mark aangevraagd (totale kosten omwapening veldart. met „Rohrrücklauf“-geschut 48 mill. mark).

De commissie voor de nieuwe bewerking van het inf.-exerc.-reglt. heeft besloten het reglement onveranderd te laten.

Streffl., Febr., behelst eene uitvoerige beschrijving, met 5 schetsen, van den afstandmeter SAPORETTI.

JAPAN.

Int. Rev., Febr., ontleent aan een brief uit Tokio aan de Köln. Ztg. eenige bijzonderheden over het leger.

MEXICO.

De verwapening der veldartillerie geschiedt door het transformeeren te St. Chamond van de bestaande DE BANGE-veldkanonnen in snelvuurgeschut met vuurmondterugloop. (Proj. 6,2 KG., $V_0 = 540$ M., vuursnelheid 25 schoten per minuut.) De affuit draagt een chroom-nikkelstaalschild van 5 mM. Het gewicht van het geheel uitgeruste stuk = 1850 KG., dat van den caisson = 1900 KG. (Rev. mil., Arm. étr., Febr.)

OOSTENRIJK—HONGARIJE.

Int. Rev., Febr., geeft de organisatorische veranderingen, welke volgens de begrooting van dit jaar bij het leger zullen plaats vinden (vermeerderingen en nieuwe formaties).

Evenals in Frankrijk (zie Int. Rev., 1904, blz. 442) is nu ook in Oost.-H. een bliksemlicht-toestel (Lichtblitzapparat) ingevoerd, dat de uitwerking van het art. vuur markeert tot op een afstand van 3000 M. (Int. Rev., Febr.)

PORTUGAL.

Rev. mil., Febr., vermeldt de effect. sterkte van het leger (30.000 man), volgens de begrooting '04/05 (wet van 24 Nov. 1904). Het aantal op te roepen recruten bedraagt 16.900 man (15.000 landleger; 1000 vloot; 500 burgerwacht; 400 „gardes fiscales“). Begr. '04/05 ± 39.461.000 frcs.

(nom. waarde), waarvan $\pm$ 38.707.445 frcs. gewone en $\pm$ 753.555 frcs. buitengewone uitgaven.

RUSLAND.

Rev. d'A., Jan., geeft, behalve eene beschouwing over het optreden van eene compagnie machinegeweren in den slag van Liao-yang, een en ander over de organisatie dezer compagnieën. De veldcompagnieën bestaan op oorlogsvoet uit: 5 offⁿ., 81 ond.offⁿ. en minderen, voorts 1 off. van gez. en 13 non-combattanten, 17 rijp., 35 trekp., 4 res.p., 8 Maxims op affuiten met voorwagen (2 p.), 8 patrooncaissons (1 p.) en 10 voertuigen (bagagetrein) (9 à 1 p. en 1 à 2 p.). De bergcompagnieën bestaan op voet van oorlog uit: 5 offⁿ., 105 ond.offⁿ. en minderen, voorts 1 off. van gez. en 13 non-combattanten, 8 rijp., 43 trek- en draagp., 5 res.p., 8 Maxims op affuiten, 8 patrooncaissons, 16 munitiedraagzadels en 10 voertuigen (als voren).

De zelfde afl. vermeldt het optreden van eene batterij in den slag van Datchi-chao (11/24 Juli 1904), welke in 18 uren 4178 projectielen (d. i. 522 per stuk) verschoot, 2 man en 6 paarden verloor, terwijl 38 man en 3 paarden gekwetst werden.

Streffl., Febr., bevat eene zeer uitvoerige beschrijving, met 8 schetsen, van de Russische veldkeukens, tevens het vlootbouw-programma 1904-1914.

Eenige mededeelingen over de telegrafische verbindingen in Siberië behelst Rev. Mil., Febr.

Int. Rev., Febr. (ook N. M. B., N°. 7), geeft een overzicht van de strijdkrachten van KOEROPATKIN (einde Januari).

M. Woch., N°. 20, ontleent aan de Russ. Inv. van 1 Febr. l.l. eenige gegevens en cijfers omtrent het materieel en de samenstelling (tot 28 Jan. l.l.) van het Russ. Roode Kruis in Oost-Azië.

Allg. Schw. M. Z., N°. 5, behelst een kort bericht over kleine wagens, op raden van 30 cM. middellijn, voor den aanvoer van munitie bij de artillerie en over het met zeer gunstig gevolg gebruik maken van den oorlogshond op het slagveld.

SPANJE.

Rev. mil., Febr., geeft een uitvoerig overzicht van de reorganisatie van de centrale legeradministratie bij decr. van 9 Dec. 1904. (Wet van 17 Juli '04.) (Zie ook Rev. mil., 2^e serie 1904, blz. 172.)

ZWEDEN.

Aan het Zweedsche Staatsblad ontleent M. Woch., N°. 18, de „Neuordnung” voor de mil. school te Karlsberg.

Naar aanleiding van, met gunstigen uitslag genomen, proeven zijn 3 geweer-mitrailleurs (Rekylgewaer) van den Deenschen Generaal MADSEN aangekocht. (B. d. l. P., N°. 497.)

ZWITSERLAND.

Mitth., H. 1, geeft nog een overzicht, ontleend aan verschillende tijdschriften, betreffende de genomen proeven met 12 cM. veldhouwitsers, door ons reeds vroeger vermeld. (Zie ook Mitth. 1903, H. 12, blz. 926.)

Allg. Schw. M. Z., N°. 2, en M. Woch., N°. 13, geven een kort bericht over de organisatie der veldartillerie. De veldartillerie telt thans 72 batterijen à 4 stukken. Elke batterij bestaat uit: 1 kapitein, 3 of 4 luitenants, 1 paardenarts, 1 opperwachtmeester, 1 fourier, 6 bereden onderofficieren, 5 korporaals-stukrijders, 8 korporaals-bediensmanschappen, 42 bedieningsmanschappen, 72 stukrijders, 2 trompetters, 1 mecanicien, 1 houtwerker, 1 zadelmaker, 2 hoefsmeden en 2 employé's, 22 rijpaarden en 106 trekpaarden. Het materieel bestaat uit: 4 stukken, 10 caissons, 1 voorraadwagen, 1 pakwagen en 2 levensmiddelenwagens. Per stuk worden medegevoerd 280 schoten.

Drie batterijen vormen eene afdeeling onder een majoor; tot den afdeelingsstaf behooren: 1 luitenant-adjutant, 2 officieren van gezondheid en 2 oppassers. (Belg. mil., N°. 1746.)

In M. Woch., N°. 11, vindt men enkele cijfers uit de oorlogsbegr. 1905. Uitgaven 31.021.083; ink. 3.061.706 frcs. (waarvan 1.983.205 frcs. aan weerbelasting). Bij de inf. zullen 11.000 recruten worden opgeroepen (in plaats van 12.000, zooals het vorige jaar); bij de veldart. 1000 man meer dan verleden jaar, in verband met de nieuw te vormen batterijen.

Boekaankondiging.

L'art nouveau en tactique par le Général H. BONNAL. Etude critique. Paris, 1904. R. CHAPELOT et Co.

De, aan den Generaal DE NEGRIER toegeschreven, artikelen in de *Revue des Deux-Mondes*, getiteld:

Les tendances nouvelles de l'armée allemande (1 Sept. 1901);

Quelques enseignements de la guerre Sud-africaine (15 Juni 1902);

Cavaliers et dragons (15 Dec. 1902 en 1 Jan. 1903); en

L'évolution actuelle de la tactique (15 Febr. en 1 Mrt. 1904),

hebben in de militaire wereld veel opzien gebaard en niet minder bestrijding gevonden. De beide eerstgenoemde studiën werden o.a. in het jaar 1903 door de Generaals BONNAL en LANGLOIS uitvoerig besproken ¹⁾, terwijl de *Revue de cavalerie* eene diep ingaande behandeling der „Cavaliers et dragons” gaf.

In het werk, waarvan de titel hierboven gesteld werd, levert de Generaal BONNAL thans eene zeer uitvoerige critiek op het, zooeven in de vierde plaats genoemde, artikel: „L'évolution actuelle de la tactique”, welke critiek in twee deelen gesplitst wordt, n.l.: „Considérations générales sur la tactique actuelle” en „La nouvelle tactique adaptée au tempérament français”.

In het eerste gedeelte, waarin onder anderen eene uitvoerige bespreking van de jongste tactische voorschriften voor het Engelsche leger, van de Deutsche Keizermanoeuvres in 1902, van de recente studie van den Generaal VON DER GOLTZ over de, uit den Zuid-Afrikaanschen oorlog te trekken, leeringen, en over de Engelsche groote manoeuvres in 1903 voorkomt, beoordeelt de Generaal BONNAL de gevolgtrekkingen, welke in de „Evolution actuelle” uit de evengenoemde geschriften en manoeuvres gemaakt worden, terwijl in het tweede gedeelte meer in het bijzonder behandeld worden de, door den ongenoemden schrijver aanbevolen, wijzigingen in de Fransche voorschriften voor het gevecht.

Een overzicht te geven van de zeer belangrijke beschouwingen, welke door den, uit zijne werken op het gebied der tactiek, zoo algemeen en zoo gunstig bekenden Generaal BONNAL geleverd worden, zou het bestek van eene aankondiging verre te buiten gaan. Wij moeten

¹⁾ Les pseudo-tendances nouvelles de l'armée allemande.

La récente guerre Sud-Africaine et ses enseignements.

Conséquences tactiques des progrès de l'armement.

Enseignements de deux guerres récentes.

Mil. Spect. 1905.

er ons dan ook wel toe bepalen, slechts op een zeer enkel punt de aandacht te vestigen.

In de eerste plaats wijst de Generaal BONNAL op het verkeerd begrip, dat bij de beschouwingen van den schrijver in de *Revue des Deux-Mondes* voorzit, doordien hij voortdurend verwacht „la tactique — ou art des combinaisons —” met „la technique qui est l'art des procédés d'exécution”. Ondergaat de techniek op het slagveld voortdurend wijziging, in verband met de onophoudelijk aangebrachte verbeteringen in de bewapening, de z.g. „grande tactique” moet nog onveranderd op de grondslagen, door den Grooten Keizer gelegd, blijven berusten. Daarom heeft dan ook de studie, welke aan de Ecole supérieure de guerre van de voornaamste van NAPOLEON'S veldtochten gemaakt wordt, uitsluitend tot doel „la stratégie et la grande tactique, en laissant de côté les opérations du champ de bataille proprement dit”.

De z.g. lessen uit de jongste oorlogen moeten daarom, veel meer beoogen eene wijziging in de „vechtwijze” dan in de „gevechtsvoering”. Niettemin treft men in het nieuwe Engelsche voorschrift (Combined Training) wel tal van technische details aan, die volstrekt niet zonder waarde zijn, doch daarnevens bevat dit voorschrift een groot aantal dwaalbegrippen op tactisch gebied, die het op gelijke lijn stellen met het Fransche infanteriereglement van 1875. De miskennis van de NAPOLEONTISCHE stelling: „on s'engage partout et puis l'on voit” bijv., spreekt wel het duidelijkst uit den, voor de voorhoede gestelden, regel, dat deze alle middelen ter opheldering zal bezigen, *behalve eene gewelddadige verkenning*.

„Les procédés d'exécution”, nu, „doivent se modifier au fur et à mesure des progrès de l'armement, mais ces progrès n'infirmen en rien les principes essentiels pour la conduite du combat, que le génie de NAPOLEON a déterminés une fois pour toutes, et qui subsisteront aussi longtemps que la poudre sera le principal engin de destruction employé dans les batailles”.

Dit geldt ook voor den beslissenden aanval! Het door NAPOLEON steeds doorgevoerde beginsel: vereeniging gedurende den slag van de „masse d'attaque” tegenover de zône ¹⁾, waar *hij* de beslissing wilde aanbren- gen, — een beginsel, tot dusver in alle reglementen gehuldigd —, wordt door den ongenoemden schrijver in de *Revue des Deux-Mondes* evenzeer miskend. Z. i. toch, moet men overal met gelijke kracht den tegenstander aantasten en moet de eerste afdeeling, die in de vijandelijke stelling binnendringt, den opperbevelhebber het ware aanvalspunt aanwijzen; het punt, waarheen deze zijne reserven moet dirigeren. Voor hem zijn de reserven even zoo vele reservoirs, waaruit de partieele aanvallen, die hier en daar, zooals het toeval het wil, worden uitge-

¹⁾ De Generaal BONNAL vervangt o. i. zeer te recht de uitdrukking „point d'attaque” door „zône d'attaque”, welke laatste meer in overeenstemming met de werkelijkheid is. Men denke hierbij ook aan ons „aanvalspunt”.

voerd, gevoed moeten worden; een stelsel, waarvan eene ongeveer gelijkmatige verdeling van, overal even zwakke, reserve-afdeelingen over het geheele gevechtsfront het noodzakelijk gevolg is. Door dit stelsel toe te passen loopt men groot gevaar, steeds met eene minderheid tegenover den vijand te staan, omdat ter plaatse, waar diens stelling het zwakst is, zich waarschijnlijk eene sterke reserve zal bevinden, zoodat de aanvaller op een dergelijk punt de stelling wel kan binnendringen, doch daar onmogelijk op het laatste oogenblik eene overmacht verzamelen kan, om zijn aanvankelijk succes te kunnen voltooien. De vruchten daarvan zullen dus nimmer geplukt kunnen worden.

De, door den ongenoemden schrijver gewenschte, terugkeer tot de beginselen, neergelegd in het Fransche reglement van 1875, acht de Generaal BONNAL dan ook kwalijk in overeenstemming met het begrip „*évolution tactique*”. „*En bon français, l'évolution que fait machine en arrière s'appelle régression.*”

R.

Leerboek der lagere Geodesie, door M. DE VOS, Landmeter van het kadaster te Leeuwarden. Met een groot aantal figuren in den tekst. Vijfde en slotaflevering. *Groningen*, 1904. J. B. WOLTERS.

In deze, laatste, aflevering van het bovengenoemde werk worden o.m. uitvoerig behandeld: de methode der kleinste kwadraten, de trigonometrische puntbepaling en de veelhoeksmeting, terwijl aan de stereografische projectie, alsmede aan het waterpassen enkele bladzijden gewijd worden. Door verschillende uitgewerkte getalenvoorbeelden wordt het gebruik der afgeleide formules duidelijk toegelicht.

Wanneer deze aflevering ook als voorbeeld voor de behandeling der onderwerpen in de overige afleveringen mag beschouwd worden, dan zal de raadpleging van dit werk ongetwijfeld van veel nut kunnen zijn voor ieder, die van de landmeetkunde eene studie wenscht te maken.

S.

NAPOLEON in Nederland, door G. F. GIJSBERTI HODENPIJL. Met 27 platen en portretten. *Haarlem*, DE ERVEN F. BOHN.

Met bijzondere zorg werd door den Heer GIJSBERTI HODENPIJL een zeer uitvoerig relaas samengesteld omtrent de reis, welke NAPOLEON I van 23 September tot 31 October 1811 met zijne gemalin MARIE LOUISE, door ons land maakte. Voor een deel samenvattende hetgeen reeds vroeger in verschillende geschriften omtrent deze gebeurtenis was opgeteekend, voor een ander deel aanvullende de daarin bestaande leemten door een onderzoek der archieven van de gemeenten, welke daarbij betrokken waren, leverde de S. een arbeid, die eene zooveel mogelijk volledige beschrijving van dit keizerlijk bezoek geeft. Het werk wordt versierd door een groot aantal, goed uitgevoerde platen

en portretten, terwijl daaraan een 16-tal bijlagen, voor het meerendeel afschriften van authentieke stukken, zijn toegevoegd.

Wij kunnen de kennismaking met dit werk, dat tal van belangwekkende bijzonderheden bevat, ten zeerste aanbevelen. Vooral treedt hierin weder zoo duidelijk aan het licht de onvermoeide werkzaamheid van den Franschen Keizer, die, te midden van eene aaneenschakeling van intochten en feesten, den tijd vond, niet alleen om de strategische waarde van ons land, voornamelijk met het oog op een oorlog met Engeland, te bestudeeren, maar ook om de behoeften van het volk te leeren kennen, ten einde bij het nemen van onderscheidene regeeringsmaatregelen met kennis van zaken te kunnen beslissen. Van meerdere der, door NAPOLEON naar aanleiding van deze reis in het belang van ons land genomen, maatregelen plukken wij thans nog de vruchten, een feit, dat wij niet mogen uit het oog verliezen, wanneer wij berekenen, wat de Fransche overheersching ons in ander opzicht wel gekost heeft.

Emigratie van Java's overbevolking en kolonisatie der Buitenbezittingen, door H. F. C. KERKKAMP, Kapitein der Infanterie O. I. L. *Amersfoort*, 1904. Firma A. H. VAN CLEEFF.

Al staan de gegevens, waarover men ten aanzien van de toename der bevolking op Java beschikt, allerminst onomstootelijk vast, omdat de wijze, waarop de volksopname in verschillende tijden heeft plaats gehad ¹⁾, de daartoe noodige grondslagen vooralsnog niet heeft kunnen leveren, een niet te loochenen feit is, dat die bevolking in bijzondere mate toeneemt. Zou dit, op zichzelf beschouwd, een allesziens heugelijk feit kunnen zijn, de ingenomenheid, waarmede onder andere omstandigheden die vermeerdering van zielental geconstateerd zou kunnen worden, wordt hier niet weinig getemperd, doordien Java's bevolking voor ongeveer $\frac{4}{5}$ van den landbouw leeft, en de aanwas van het volkstal met grond doet vreezen, dat binnen afzienbaren tijd de uitgestrektheid der, voor den landbouw geschikte, gronden niet meer in de noodzakelijke verhouding tot het aantal opwonenden zal staan. Daardoor is het denkbeeld gerijpt om Java's overbevolking, onder leiding van den Staat, over te brengen naar de Buitenbezittingen, die, bij een vruchtbaren bodem eene zeer beperkte bevolking bezittende, als vanzelf aangewezen zijn om te voorzien in de behoefte aan expansie, welke op Java hier en daar feitelijk reeds bestaat, doch binnen betrekkelijk korten tijd meer algemeen en zeer ernstig gevoeld zal worden. Kolonisatie dus van Regeeringswege door Javanen in de Buitenbezittingen.

Om hiertoe te kunnen geraken, zijn intusschen uit den aard der zaak velerlei bezwaren uit den weg te ruimen; bezwaren, welke ten deele voortspruiten uit de bijzondere eigenschappen van den Javaan en uit de

¹⁾ Zie o.a.: Volkstellingen in Indië. *Economist*, Mei 1902.

financieele eischen, welke eene dergelijke landverhuizing op groote schaal (± 400.000 personen per jaar) zal stellen, ten deele noodwendig voorkomen bij de regeling van eene geheel nieuwe zaak, waarbij met zoo velerlei voorwaarden is rekening te houden.

Daarom heeft de S. van de bovengenoemde brochure, nevens een overzicht van de redenen, waarom de, boven met een enkel woord geschetste, oplossing van het bevolkingsvraagstuk op Java noodig is, ook in bijzonderheden vermeld, op welke wijze deze kolonisatie, welke voorloopig het karakter van eene proefneming zou dragen, geregeld zou kunnen worden en welke de geldelijke gevolgen van het aanvaarden van zijn stelsel zouden zijn. Deze bijzonderheden zijn in een 7-tal bijlagen opgenomen.

Door deze wijze van bewerking heeft de S. een stevigen grondslag gelegd voor eene ingaande en vruchtbare bespreking van dit hoogst belangrijke vraagstuk.

Ter aankondiging ontvangen:

Militaire Jurisprudentie. Gedrukt en uitgegeven op last van de Departementen van Marine en van Oorlog. Deel II. Aflevering II. 's-Gravenhage, Januari 1905. MOUTON & Co.

Ueber die Anwendungen der darstellenden Geometrie insbesondere über die Photogrammetrie mit einem Anhang: Welche Vorteile gewährt die Benutzung des Projektionsapparates im mathematischen Unterricht? von F. SCHILLING. Mit 151 Figuren und 5 Doppeltafeln. *Leipzig und Berlin*, 1904. B. G. TEUBNER.

De Kortingswet. Geschiedenis en beginselen van de Wet van 24 Januari 1815 (Staatsblad n°. 5) en van aanverwante bepalingen, door Mr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE, Hoofdcommies bij het Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid. 's-Gravenhage, 1905. MARTINUS NIJHOFF.

Vertellingen van den „Ouden VELDHUIS” (Uit den loopbaan van een Indisch Sergeant), door DE VROEDE. *Amersfoort*. G. J. SLOTHOUWER.

Règlement sur le tir de l'infanterie. *Bruxelles*, 1904. GUYOT FRÈRES, ÉDITEURS.
